

ÇİMENTO ENDÜSTRİSİ İŞVERENLERİ SENDİKASI

ÇİMENTO İŞVERENLERİ

CİLT: 29
SAYI: 1
OCAK 2015

Çimento İşveren Dergimize
artık tabletlerden de
ulaşmak mümkün

çimento endüstrisi işverenleri sendikası yayın organı

Bu kadar kolay olsa !

Güvenli Yük Kaldırma

Elle yük taşırken; sırt düz tutulmalı, öne eğilmemeli, bacaklar açık, dizler bükük, yük vücuda yakın olmalı, baş dik ve karşıya bakar biçimde bacakların üzerinde doğrularak yük kaldırılmalı ve taşınmalıdır.

Kaldırılacak yükün içeriği, özellikleri, ağırlığı bilinerek yük kaldırma işlemi yapılmalı, vinçle kaldırmalarda ise yük elle değil yönlendirme halatı ile kontrol edilmelidir.

Olumsuz ergonomik yapısı olan yükler birden fazla kişi tarafından taşınmalı ve elle taşınan malzemenin ayağa düşme tehlikesine karşı uygun koruyucu ayakkabı giyilmelidir.

Malzemelerin kaldırılması, taşınması, istiflenmesi ve depolanması işlemleri için öncelikle mekanik araçlar kullanılmalıdır.

Mekanik araçlarla kaldırılan ağır yüklerin altında durulmamalıdır.

Çimento Ailesinin her bir üyesi kıymetlidir.

Lütfen iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyalım.

ÇİMEN

İTÜ

İŞVE

REN

ÇİMENTO ENDÜSTRİSİ İŞVERENLERİ SENDİKASI

AMACI

Sendikanın amacı; üyelerin çalışma ilişkilerinde, mevzuat çerçevesinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak, geliştirmek, aralarında karşılıklı yardımlaşmalarını sağlamak, işkolunda kurulmuş ve kurulacak olan işyerlerinin verimli ve ahenkli çalışmasına yardımcı olmak, üyelerini temsil etmek, toplu iş sözleşmesi akdetmek, çalışma barışını kurmak ve devam ettirmek, bu amaçla Türkiye çapında faaliyette bulunmaktır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için, Devletin Ülkesi ve Milleti ile bölünmez bütünlüğünün milli egemenliğin ve Cumhuriyetin korunması ve Atatürk ilkelerinin yaşatılması, demokratik ilkelere ayrılmadan faaliyet gösterilmesi asıdır.

KURULUŞU

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası 28 Kasım 1964 tarihinde,

Anadolu Çimento T.A.Ş.
Ankara Çimento Sanayii T.A.Ş.
Aslan ve Eskişehir Müttehit Çimento ve Su Kireci
Fabrikaları A.Ş.
Eskişehir Çimento Fabrikası T.A.Ş.
İzmir Çimento Fabrikası T.A.Ş.
Türk Çimento ve Kireci A.Ş.

tarafından o tarihteki İşkolları Yönetmeliği'nin 16 sıra numaralı Çimento Sanayii işkolunda faaliyette bulunmak üzere kurulmuştur.

ÇİMENTO SEKTÖRÜNDE YARIM ASIRLIK ÇINAR ÇEİS

50 uzun yıl.....

Öğrenmekle, öğretmekle geçen, kimi zirveleri görebilmek için tırmanmakla geçen, bir gelecek inşa etmek çabası ile geçen, arayışlarla, umutlarla, her zaman elinizden gelenin en iyisini yapma çabasıyla geçen, Türk sendikacılığına sevgi ve saygıyla anılacak hizmetler bırakabilme çabasıyla geçen, Atatürk ilkeleri doğrultusunda ülkemize yararlı faaliyetlerde bulunmanın gururuyla geçen 50 uzun yıl.

ÇEİS'in 50 yıllık serüveninin başarılı sonucu, başta üye çimento fabrikalarımızın ve yöneticilerimizin eseri-
dir. Cumhuriyetimizin doksan bir yıllık tarihi dikkate alındığında yarım asırlık bir kuruluş olmaktan onur
duyduğumuzu belirtmek isterim.

ÇEİS 50 yılda neler yaptı....

Çalışma Barışı'nu sağladı. Üye çimento fabrikalarında uzun yıllardan beri uygulanan Toplu İş Sözleşmeleri ile
en önemlisi "işçi ve işveren arasındaki güven" sağlandı.

Eğitime önem verdi. Ülkemizin 8 yıllık kesintisiz zorunlu temel eğitime geçişinde katkıda bulunmak üzere Milli
Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde, mali destekte bulunuldu. Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası Kaya-
kyolu ve Van İlköğretim Okulları açıldı.

17 Ağustos depreminin yaralarını sarmaya çalıştı. 120 adet prefabrik konut ve SSK Karamürsel Dispanseri'ni
inşa ettirecek depremzedelerin kullanımına sundu.

Çalışanlarımızın sağlık ve güvenliğine önem verdi. Üye Fabrikalarda İş sağlığı ve güvenliği seferberliğini
başlattı. ÇEİS, Dünyada ve Türkiye'de OHSAS 18001 Belgesine sahip ilk işveren sendikası oldu. Çalışma
ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 4. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Bölgesel Konferansı'nda ÇEİS ve üye
çimento fabrikalarına "örnek işveren ödülü" verildi. ÇEİS, bu ödül ile bir sektörün tamamını kapsaması
açısından bir ilki gerçekleştirdi. ÇEİS'e Üye Fabrikaların, Sendikamızın inisiyatifi ile, iş sağlığı ve güvenliğini
kurumsal bir şekilde ele alarak OHSAS 18001 standardına uygun bir şekilde kurdukları İSG Yönetim
Sistemlerinin belgelendirilmesi sağlandı.

Bir sivil toplum kuruluşu olarak Sosyal Sorumluluk bilinciyle hareket etti. 12 Kasım 2007 tarihinde İstanbul
Sait Halim Paşa Yalısı'nda, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın da katılımıyla, Küresel İlkeler
Sözleşmesi'ni imzaladı.

Üye fabrikalarımızdan 1.000 kişi ile Türkiye'nin en büyük arama-kurtarma eğitim projesini hayata geçirdi.
Türkiye'yi enkaz altında bırakmamak için AKUT işbirliği ile başlatılan ve tüm Türkiye'yi kapsayan proje
ÇEİS tarafından finanse edildi.

Her zaman, en kıymetli varlığı olan "insan kaynağına" önem verdi. Ulusal yeterlilikler çerçevesinde, çimento
sektöründe yer alan mesleklerin standartlarının belirlenmesi ve yeterliliklerinin geliştirilmesi hususunda Mesle-
ki Yeterlilik Kurumu (MYK) ile işbirliği yapıldı.

Gençlere önem verdi. Çimento Eğitim Merkezleri Ağı (CEMTINET) Projesi ile çimento sektöründe
meslek standartlarıyla ilgili mevcut durum tespit edilerek bu yeterlilikler çerçevesinde meslek okullarının son
sınıflarında okuyan öğrenciler ile yeni mezun işsiz gençlere eğitimler verildi. Gençler için İş ve Kariyer Desteği
(Kari-Des) Projesi ile mesleki ve teknik öğretim kurumu öğrencileri ve mezunlarına iş fırsatlarını fark etmel-
erine, beklentilerini yetenekleriyle uyumlaştırarak istihdama erişim için ihtiyaç duydukları iş arama becerile-
rini geliştirmelerine yönelik eğitimler verildi.

Türk sanayisinin ve çimento sektörünün yarım yüzyılı geride bırakmış öncü ismi ÇEİS'in ülkesi için daha
çok yapacakları var. ÇEİS'in 50 yıllık geçmişi, sadece yeni serüveninin başlangıcıdır. Sektörümüzün ve
Sendikamızın bugünlere gelmesinde emeği geçen "Çimento Ailesi"nin her bir üyesine şükranlarımızı sunuy-
yoruz. Hayatta olmayanları rahmetle anıyor, hayatta olanlara sağlık ve mutluluk diliyoruz.

Yarım asırlık "genç" bir çınar olarak, bizlere düşen sorumluluğun bilinciyle, sektörümüzü ve sendikamızı daha
da ileriye götürerek her alanda öncü olabilmek amacıyla tüm enerjimizle çalışarak "çimento sektörünün güzel
insanları"na daha nice seneler başarıyla hizmet edecek olmanın heyecanını yaşıyoruz.

Bu vesileyle tüm çimento ailesinin yeni yılını en içten dileklerimizle kutluyor, sektör için başarılı bir yıl temenni
ediyoruz.

BASKAN'DAN

Tufan ÜNAL

Yönetim Kurulu Başkanı
Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası

ADOÇİM®

ÇİMENTAŞ elaziğ
ÇEMENTER HOLDİNG

AKÇANSA

ÇİMENTAŞ kars
ÇEMENTER HOLDİNG

BATIÇİM

BATISÖKE

ÇİMENTAŞ
ÇEMENTER HOLDİNG

ÇİMSA

AFYON ÇİMENTO A.Ş.
ÇİMSA

- ADANA ÇİMENTO SAN. T.A.Ş
- ADOÇİM ÇİMENTO BETON SANAYİ VE TİC. A.Ş.
- AKÇANSA ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- AS ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- ASLAN ÇİMENTO SAN. A.Ş.
- AŞKALE ÇİMENTO SAN. T.A.Ş.
- BARTIN ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- BAŞTAŞ BAŞKENT ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- BATIÇİM BATI ANADOLU ÇİMENTO SAN. A.Ş.
- BATISÖKE SÖKE ÇİMENTO SAN. T.A.Ş.
- BOLU ÇİMENTO SAN. A.Ş.
- BURSA ÇİMENTO FABRİKASI A.Ş.
- ÇİMENTAŞ İZMİR ÇİMENTO FABRİKASI TÜRK A.Ş.
- ÇİMKO ÇİMENTO VE BETON SANAYİ TİC. A.Ş.
- ÇİMSA ÇİMENTO SAN. VE T.A.Ş.
- ÇİMSA AFYON ÇİMENTO SAN. T.A.Ş.
- DENİZLİ ÇİMENTO SANAYİ TÜRK A.Ş.
- ELAZIĞ ALTINOVA ÇİMENTO SANAYİ TİC. A.Ş.
- GÖLTAŞ GÖLLER BÖLGESİ ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- KARS ÇİMENTO SANAYİ VE TİC. A.Ş.
- KONYA ÇİMENTO SAN. A.Ş.
- LİMAK BATI ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- LİMAK ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- MARDİN ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- NUH ÇİMENTO SAN. A.Ş.
- ÜNYE ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
- VOTORANTİM ÇİMENTO SANAYİ VE TİC. A.Ş.
- YİBİTAŞ YOZGAT İŞÇİ BİRLİĞİ İNŞAAT MALZEMELERİ TİC. SAN. A.Ş.
- YURT ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.

ÇİMENTO ENDÜSTRİSİ İŞVERENLERİ SENDİKASI

Yayın Organı

Cilt: 29 - Sayı: 1 - OCAK 2015

ISSN 1300-3526

İki ayda bir yayımlanır. Yerel, süreli yayındır.

Sahibi

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Tufan ÜNAL

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Genel Sekreter
Dr. H. Serdar ŞARDAN

Editör

Özgür ACAR
ozguracar@ceis.org.tr

Hakemli Dergi

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Levent AKIN - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsevil ALPAGUT - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf ALPER - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail ATAAY
Prof. Dr. Tankut CENTEL - Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Toker DERELİ - Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Münir EKONOMİ
Prof. Dr. Cem KILIÇ - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Şükrü KIZILOT - ODTÜ
Prof. Dr. Sarper SÜZEK - Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Fevzi ŞAHLANAN - Okan Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Yaşar TINAR - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Nahit TÖRE - Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. A. Can TUNCAY - Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Kübra Doğan YENİSEY - Bilgi Üniversitesi

Yayın İlkeleri

Çimento İşveren Dergisi, Temmuz 1997'den beri hakemli dergidir.

Dergimiz basım meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder. Dergimizde yayımlanan yazıların her hakkı saklıdır. Yazılı izin alınmadan iktibas edilemez. Dergide yayımlanan yazılar yazarın kişisel görüşüdür, Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası'nı bağlamaz.

Dergiye gönderilen yazılar yayımlanmasa dahi iade edilemez.

İdare Yeri

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası
Ankara İrtibat Bürosu, Tepe Prime A Blok Kat:18
Eskişehir Devlet Yolu (Dumlupınar Bulv.) 9. km.
No:266 06800, ANKARA

Grafik Tasarım & Mizanpaj

İlkay KIRMIZIGÜL
ilkaykirmizigul@ceis.org.tr

Basım Yeri

ON OFSET AMBALAJ, YAYINCILIK,
MATBAACILIK, REKLAMCILIK TİC. LTD. ŞTİ.
Erciyes İş Merkezi 201. Cad. (10. Cad.)
No:53 06370, İstanbul Yolu
Macunköy-Yenimahalle/ANKARA

Basım Tarihi

15 OCAK 2015

ÜCRETSİZDİR.

Cilt: 29 - Sayı: 1 - OCAK 2015

ISSN 1300-3526

İki ayda bir yayımlanır. Yerel, süreli yayındır.

8-17

MAKALE 1

Prof. Dr. Nazmi BİLİR

İŞYERLERİNDE SAĞLIĞIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

18-37

MAKALE 2

İmdat TÜRKAY

10. KALKINMA PLANINDA (2014-2018) TÜRKİYE'NİN 2023 VİZYONU VE İZLENECEK MALİYE/GELİR POLİTİKASI

38-47

YARGITAY KARARLARI

48-53

REKABET HUKUKU

Av. Gönenç GÜRKAYNAK

54-61

SENDİKADAN

62-66

İSG HABERLERİ

67

ÇAİK HABERLERİ

67

ÇYK HABERİ

68-75

FABRİKA HABERLERİ

75

DİĞER HABER

76-77

İSTATİSTİK

78

KİTAP TANITIM

Değerli Okurlarımız,

Sendikamızın kuruluşunun 50 yıldönümü vesilesiyle, geçtiğimiz yılı faaliyetler açısından yoğun bir şekilde geçirdik. Haziran ayında 28. Uluslararası İzmir Festivali kapsamında Efes Antik Tiyatro'da festivalin açılış konserine destek olarak 50. yılımız şerefine faaliyet dizimizi başlattık. Eylül ve Ekim aylarında tüm sosyal tarafları yakından ilgilendiren iki konuda, "Belgeli İşgücü = Sürdürülebilir İstihdam Zirvesi" ile "İş Sağlığı ve Güvenliği Uluslararası Sempozyumu"nu gerçekleştirdik. Söz konusu iki faaliyetimizle ilgili detaylı haberlere geçtiğimiz sayımızda yer vermiştik.

2015 yılında çıkan ilk sayımızda ise, konusu itibarıyla Ülkemizde bir ilke atarak 05 Kasım 2014 tarihinde gerçekleştirdiğimiz "İşveren Sendikacılığının Tarihsel Perspektifi İçinde Gelecekteki Yapısı" başlıklı bir panelle ilgili habere yer veriyoruz. Panelde, çalışma yaşamının üç önemli sosyal tarafından biri olan işverenleri temsil eden ve endüstriyel ilişkilerin temel aktörlerinden işveren sendikalarının tarihsel gelişimi konunun uzmanlarıncı incelendi ve bu kapsamda katılımcılara açıklayıcı bilgiler sunulduğuna inanıyoruz.

Ve sonunda 28 Kasım 2014 tarihinde, Türk Çimento Sektörünün önemli kuruluşlarından, yarım yüzyılı geride bırakan Sendikamızın 50. Kuruluş Yıldönümü şerefine İstanbul'da Çırağan Sarayı'nda "Gala Yemeği"ni düzenledik. Bu organizasyonumuzla da ilgili detaylı haberi Ocak sayımızda bulabilirsiniz.

Geçtiğimiz yıl aslında çalışma hayatı bazı trajik deneyimlere sahne oldu. Soma ve Ermenek'teki maden faciaları ile İstanbul Mecidiyeköy'deki asansör kazası ve yüksek olasılıkla daha da fazlası, maalesef "bir musibetin bin nasihatten iyi olması" inancımızın devam ettiğini bizlere gösteriyor. Çimento İşveren olarak bizler ise konu ile ilgili olarak birçok makaleye yer vererek, "İSG Kültürü"nü artık hayatımızın bir parçası olması gerektiğini üstüne basa basa hafızalara kazımaya çalışıyoruz. Bu itibarla 2015 yılında yayınladığımız ilk sayımızda, Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Nazmi BİLİR'in makalesine yer verdik. BİLİR çalışmasında, iş sağlığı ve güvenliği olgusunun dar kapsamda algılanarak işyeriyle sınırlı kalmasından ziyade yaşamımızın her alanına sirayet etmesi gerekliliğinden bahsediyor.

Bildiğimiz gibi, 2014 yılı itibarıyla 10. 5 Yıllık Kalkınma Planımız (2014 - 2018) yürürlüğe girdi. Söz konusu kalkınma planı kapsamında maliye ve gelir politikaları açısından "neredeydik, nereye geldik?" sorularına cevap vermek suretiyle başarılı işler yanında bir anlamda eksik yönleri de gözler önüne sermek amacıyla, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Grup Başkanı İmdat TÜRKAY, Dergimiz için bir makale hazırladı. TÜRKAY ayrıca makalesinde, "2023 Hedefi" doğrultusunda izlenecek politikalar hakkında da açıklayıcı bilgilere yer veriyor.

Avukat Gönenç GÜRKAYNAK her sayımızda olduğu gibi rekabet hukuku bölümü için hazırladığı yazısında bu kez, Türk Rekabet Kurumu'nun soruşturmaya ilişkin yetki sınırlarını, özel mülkiyet kapsamında değerlendirerek bizlerin istifadesine sundu. Yazıda ayrıca geçmiş sayılardaki yazılarda olduğu gibi güncel Rekabet Kurulu kararlarına ve rekabet hukuku açısından Avrupa'daki gelişmelere de yer veriliyor.

2015 yılının sizin ve tüm sevdikleriniz için huzurlu ve mutlu bir yıl olması dileğiyle, sevgi ve saygılarla...

Özgür ACAR
Araştırma ve Eğitim Uzmanı, Editör
Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası
ozguracar@ceis.org.tr

Prof. Dr. Nazmi Bilir

Hacettepe Üniversitesi, Halk Sağlığı Enstitüsü
Öğretim Üyesi

İlk ve Orta öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra 1970 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı fakültede 1974 yılında İç Hastalıkları Uzmanı, 1976 yılında da Halk Sağlığı Uzmanı oldu. 1976-1977 yıllarında Londra Üniversitesi'nde epidemiyoloji ve kanser konularında çalışmalar yaptı. 1980 yılında Doçent, 1988 yılında da Profesör Unvanı aldı. Aynı fakültede İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda mezuniyet öncesi ve lisans üstü programları yürüttü. Bugüne kadar 50'den fazla yüksek lisans ve doktora öğrencisi yetiştirdi. Son 30 yıl boyunca yurt içinde ve yurt dışında tütün kontrolü çalışmaları yaptı, tütün kontrolü yasası ile ilgili çalışmalara destek verdi, yasanın uygulanması aşamasında çok sayıda proje ve eğitim çalışmaları yaparak uygulamaları destekledi. 1985-2005 yılları arasında ilkyardım eğitimi konularında çalışmalar yaptı, ilgili yönetmeliğin hazırlanmasına katkı verdi, ülkede ilkyardım eğitim ve uygulamalarının yaygınlaşmasına destek oldu. İş Sağlığı ve Güvenliği, Tütün Kontrolü, İlkyardım Eğitimi konularında Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki çeşitli çalışmalara katıldı. Üniversitede 2000-2003 yılları arasında Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanlığı ve 2001-2008 yılları arasında Halk Sağlığı Enstitüsü Müdürlüğü ve Üniversite Senatosu Üyeliği görevlerinde bulundu. Çok sayıda ulusal ve uluslararası kuruluşun üyesi olan Prof. BİLİR, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'ndan 2014 yılında emekli oldu, halen aynı Üniversitede Halk Sağlığı Enstitüsü'nde sürdürülen yüksek lisans ve doktora programlarında İş Sağlığı ve Güvenliği, Tütün Kontrolü ve Kronik Hastalıkların Kontrolü konularında dersler vermektedir. Evli, 2 çocuk ve 2 torun sahibidir.

ÖZ

İŞYERLERİNDE SAĞLIĞIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının amacı çalışanların sağlığını korumaktır. Konu dar kapsamda algılandığında çalışanların işyeri ortamında bulunan faktörlerden korunması ile sınırlandırılır. Oysa sağlık konusuna daha kapsamlı olarak yaklaşılması gerekir. İnsan yaşamı bütünlük içinde ele alındığı zaman çalışanların sağlığının korunması ve geliştirilmesinde işyeri ortamındaki risklerin yanı sıra genel yaşam ile ilgili faktörlerin de dikkate alınması gerekir. İşyeri ortam faktörleri fiziksel, kimyasal, biyolojik vb bir faktör olabilir. Bu faktörlerin kontrol altına alınması ile ilgili çeşitli yasal düzenlemeler vardır. Yasalar işverenlere işyerinde risk analizi yapma ve işyeri ortamındaki riskleri kontrol etme görevi vermektedir. Genel risk faktörlerinin azaltılması ve kontrol altına alınması ise kişilerin davranış değişikliği yapmasını gerektirir ve esas olarak bireylerin sorumluluğudur.

Anahtar sözcükler: sağlığın korunması, sağlığın geliştirilmesi, iş sağlığı ve güvenliği, işyeri

SUMMARY

HEALTH PROTECTION AND PROMOTION AT WORKSITE

Occupational health and safety implementations aim at protection of workers' health. In a narrow sense this includes protection of workers from workplace hazards. In a more comprehensive understanding, health protection and promotion should include daily risk factors in addition to the workplace hazards. The daily risk factors may interfere with the workplace factors as well. Therefore the understanding of health protection and promotion deals with the "total health" of a worker. Workplace hazards can be a physical, chemical, biological, etc factor and protection from these factors at the workplace has been regulated by the Occupational Health and Safety Legislation. The Law gives duty to the employer to perform risk analysis and control all the workplace risks. On the other hand, control and reduce the general risk factors need to behavior change, and mostly is the responsibility of the persons.

Key words: health protection, health promotion, occupational health and safety, workplace

İŞYERLERİNDE SAĞLIĞIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

HEALTH PROTECTION AND PROMOTION AT WORKSITE

GİRİŞ

1. HASTALIK - SAĞLIK KAVRAMLARI, ÇAĞDAŞ SAĞLIK ANLAYIŞI

Hastalık ve sağlık konuları insan yaşamı ile iç içedir ve ilk insanlar döneminden beri bilinmektedir. Bununla birlikte bu konulardaki algı ve anlayış zaman içinde farklı şekillerde olmuştur. İlk insanlar döneminde temel yaklaşım hastalanan kişilerin iyileştirilmesini amaçlıyordu. Bu amaçla günümüzdeki anlayışa göre bilimsel dayanağı olmayan bazı uygulamalar yapılmaktaydı. Hastalıkların oluşu konusunda da doğa üstü güçlerin etkisi düşünülmekteydi. Hipokrat (M.Ö. 460-370) ile birlikte hastalıkların tedavisi konularında ilk bilimsel temeller ortaya konmuştur. Bununla birlikte temel yaklaşım hasta olanların iyileştirilmesi amacını taşımaktadır. Hastalıkların oluşu ile ilgili bilgilerin ortaya konması ve özellikle mikrobun bulunmasından sonra hastalıkların tedavisinin yanı sıra hastalıklardan korunma yaklaşımları da görülmeye başlamıştır (1).

Mikrobun bulunması ile birlikte hastalıkların nedenleri ve oluşları ile ilgili düşünceler hızla gelişmiştir. Her hastalığın bir mikrobu olduğu düşüncesinden hareketle mikroba karşı alınacak önlemlerle hastalıklardan korunmanın mümkün olacağı düşünülmüştür. Bu şekilde hastalık ve sağlık algısında "hastalıklardan korunma" şeklinde yeni bir dönem başlamıştır. Böylece hastalıkların tedavisinden önce, hastalıklardan korunma yaklaşımını hedefleyen "çağdaş sağlık anlayışı" öne çıkmaya başlamıştır. Bu düşünceden hareketle koruyucu aşı ve diğer uygulamalar geliştirilmiş, tanı, tedavi ve korunma alanlarındaki gelişmeler sonucunda yirminci yüzyılın ilk yarısında özellikle mikropların neden olduğu bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ve kontrolü konusunda önemli başarılar sağlanmıştır. Bu sayede çocukluk dönemindeki erken ölümler önlenmiştir. Başarılı uygulamalar sonucunda

bebeklik ve erken çocukluk dönemlerinde olan ölümler hızla azalmış ve insanlar daha uzun yaşama olanağına kavuşmuşlardır; insan ömrü uzamıştır (1).

İnsanların daha uzun yaşaması arzu edilen bir durumdur. Ancak uzayan ömür ile birlikte yaşlılarda görülen sağlık sorunları toplumda ön plana çıkmaya başlamıştır. Artık bulaşıcı hastalıklar önemini kaybetmiş, toplumların önde gelen sağlık sorunları bulaşıcı olmayan bazı hastalıklar olmaya başlamıştır. Genel olarak kronik ve dejeneratif hastalıklar olarak bilinen bu hastalıkların oluşunda bireysel ve genetik bazı özelliklerin yanı sıra endüstrileşmeye paralel olarak ortaya çıkan yeni yaşam biçimlerinin ve yeni risklerin de önemli etkisi olmuştur. Bu yeni yaşam biçiminde insanlar daha yüksek kalorili yiyecekler tüketmeye ve daha hareketsiz bir yaşam sürdürmeye başlamışlardır. Geçtiğimiz yüzyılın başlarından itibaren öncelikle batı toplumlarından başlamak üzere tütün ürünleri kullanımında artma olmuştur. Bunlara ek olarak çalışma ortamından kaynaklanan (fiziksel, kimyasal, pasiko sosyal vb.) çeşitli faktörlerin etkisi de eklenince yüksek tansiyon, kalp-damar hastalıkları, kronik solunum yolları hastalıkları, kanser gibi sağlık sorunları artmaya başlamıştır (2).

Yaşamın uzamasına paralel olarak yetişkin ve yaşlı insanların sağlık sorunları ön plana çıkmaya başlamıştır. Yetişkinlerde görülen hastalıkların kesin tedavisi söz konusu değildir, bu hastalıklar yaşam boyunca devam eden hastalıklardır. Yani şeker hastası olan veya kronik bronşiti olan, tansiyonu yüksek olan kişiler yaşamı boyunca hastalıkları ile birlikte yaşamak durumundadır. Üstelik zaman içinde yavaş bir tempo ile de olsa bu hastalıkların ilerlemesi ile birlikte bazı olumsuz etkilerin ortaya çıkması söz konusudur. Bu olumsuz gelişmeler bazı fonksiyonların kaybına yol açarak yaşam kalitesini de olumsuz etkiler. Kronik hastalıkların kesin tedavisi olmadığı için, hastalıkların meydana gelmesini önleme, yani hastalıklardan korunma önem kazanır.

Yetişkin ve yaşlıların hastalıklarının oluşunda mikropların fazla yeri yoktur. Buna karşılık kişilerin (tütün kullanımı, fazla yağlı ve yüksek kalorili yiyeceklerin tüketilmesi, hareketsiz yaşam ve egzersiz eksikliği vb.) davranış özellikleri ve bazı çevresel ve mesleki faktörler ön plana çıkmıştır. Bu nedenle yetişkinlerin hastalıklarının önlenmesinde çevresel ve mesleki faktörlerin kontrolünün yanı sıra bireylerin davranış değişikliği yapması da çok önemlidir. Bu davranış değişiklikleri yaşamın ne kadar erken döneminde uygulanmaya başlarsa yararı da o ölçüde fazla olur. Erken dönemde başlanan bu uygulamalar bir yandan hastalıkların önlenmesi bakımından

yarar sağlarken bir yandan da kişilerin yaşam kalitesinin artmasına ve genel sağlık durumlarının daha iyi hale gelmesine yardımcı olur. Bu şekilde kronik hastalıkların önlenmesi ile ilgili çalışmalara paralel olarak sağlık algısı konusunda "koruma" kavramından daha ileri bir kavram olan "sağlığın geliştirilmesi" kavramı gündeme gelmiştir. Özetle "SAĞLIKLI YAŞAM İLKELERİ" olarak bilinen sağlığın geliştirilmesi programları ile ilgili temel uygulamalar 3 ana başlık halinde ifade edilmektedir (1,2):

- a. Sağlıklı beslenme: Bu konudaki temel ilke "yeterli ve dengeli" beslenme olmalıdır. Yani beslenmenin, alınan toplam kalori olarak yeterli olması ve çeşitli besin öğelerinin de dengeli olarak tüketilmesi gerekmektedir. Yeterinden az kalori alındığında vücut ağırlığı azalır, zayıflama olur. Bu durum bazı hastalıklara karşı direncin de azalmasına yol açar. Gerekli olandan fazla kalori alındığında şişmanlık ortaya çıkar; bu durum da (yüksek tansiyon, kalp-damar hastalıkları, bazı kanserler, şeker hastalığı vb.) çeşitli kronik hastalıkların oluşumunda temel bir faktördür. Dengeli beslenme ise karbonhidrat, yağ ve protein içeren besinlerin bir denge içinde tüketilmesi, beslenmede sebze ve meyvelere yeterince yer verilmesi, vitamin ve minerallerin yeterli miktarda alınması olarak ifade edilebilir. Günlük beslenmede yeterli miktarda suyun içilmesi de önemlidir. Beslenmede bu denge sağlanmazsa bazı besin elementlerinin fazla (örneğin tuz, karbonhidrat veya yağların), bazılarının da az olması (örneğin bazı vitamin ve mineraller, su) söz konusu olabilir. Fazla tuz tüketilmesinin hipertansiyon ile ilişkisi vardır, ayrıca bazı kanser türlerinin riski de artar. Fazla miktarda yağ ve karbonhidrat tüketilmesi de kalp-damar hastalıkları, şeker hastalığı gibi sorunların gelişmesine yol açabilir. Dengeli olmayan bir beslenme sonucunda bazı vitamin ve minerallerin eksikliği de çeşitli hastalıkların gelişmesi bakımından önemlidir.
- b. Düzenli egzersiz yapma: Hareketsiz yaşamın kalp-damar hastalıkları, şeker hastalığı, obezite, hipertansiyon gibi hastalıkların meydana gelmesinde rolü vardır. Bu hastalıkların önlenmesi bakımından düzenli olarak egzersiz yapılması önemlidir. Günlük çalışma ve yaşam etkinlikleri içinde yapılan hareketler egzersiz yapma olarak değerlendirilmemelidir, Düzenli egzersiz

"egzersiz yapmak için" yapılmalıdır. Egzersiz süresi ve temposu ile ilgili Dünya Sağlık Örgütü'nün önerisi haftada 150 dakika süre ile orta şiddette egzersiz veya haftanın çoğunluk günlerinde ve her defasında 30-45 dakika süreli orta şiddette egzersiz yapılması şeklindedir. Egzersizin türü konusunda çeşitli öneriler olmakla birlikte çoğu kişinin rahatlıkla yapabileceği egzersiz yürüyüştür. Mümkünse açık havada ve bir park alanında yapılması daha uygun olur, ancak bunun mümkün olmadığı durumda trafik yoğunluğunun olmadığı bir yerde de rahat bir ayakkabı ve rahat bir giysi ile yürüyüş yapılabilir. Havanın çok sıcak veya çok soğuk olduğu zamanlarda egzersiz yapılmamalı, havanın ılıman olduğu zamanlar tercih edilmelidir. Düzenli olarak egzersiz yapılması ile çeşitli hastalıklar bakımından koruma sağlandığı gibi düzenli egzersiz yapılması vücudun genel performansının ve şekillenmesinin daha iyi olmasını sağlar, ayrıca uygun beslenme programı ile birlikte yapıldığında kilo vermeye de yardımcı olur.

- c. Tütün ürünü kullanmama: İnsan sağlığı bakımından en zararlı davranış tütün ürünü (sigara) kullanılmasıdır. Tütün yandığı zaman binlerce (4000 dolayında) kimyasal madde oluşur ve bu maddeler duman içinde bulunur. Duman içindeki binlerce madde arasında 3 tanesi daha büyük önem arz etmektedir. Bunlar, katran (çeşitli organlarda kansere neden olur), nikotin (bağımlılıktan sorumludur) ve karbon monoksit (kalp-damar hastalıklarının oluşumunda etkindir). Nefesle ciğerlere alınan duman içindeki bu maddeler hızla kana karışmak suretiyle vücuda yayılır ve çeşitli organlarda zararlı etkilere yol açar. Sigara içenlerde başta akciğer ve gırtlak kanseri olmak üzere 15 kadar kanserin görülme

riski fazladır. Kanserler dışında kalp-damar hastalıkları, beyin kanaması ve solunum sistemi hastalıkları da sigara içenlerde daha fazla görülür. Görüldüğü gibi sigaranın neden olduğu hastalıklar sağlık açısından daha önemli olan sağlık sorunlarıdır ve bu hastalıklar sigara içenlerde meydana gelen ölümlerin başlıca nedenidir. Sigara içen her iki kişiden birisi sigaranın yol açtığı hastalıklar nedeni ile hayatını kaybetmektedir. Sigara içenlerdeki ölümlerin en önde gelen nedenleri de kalp krizi, akciğer kanseri ve kronik bronşittir, sigara nedeniyle ölümlerin üçte ikisi bu üç hastalıktan dolayıdır. Tütün kullanımı ile ilgili olumlu bir nokta sigara içme davranışının değiştirilmesinin mümkün olduğu ve sigara içmekten vazgeçenlerde sigara kullanımının neden olduğu hastalıkların ve ölümlerin azalmasıdır. Sigara içmeyi terkedenler dakikalar ve saatler içinde olumlu değişiklikleri farkedebilir. Sigaranın bırakılmasından sonra 1-5 yıl içinde kalp hastalığı ve kanser riskinde önemli azalma meydana gelir. Sonuç olarak sigara kullanımından uzak kalınması çok önemlidir. En iyi yol sigara içme davranışının hiç edinilmemesidir. Sigara içenler yalnızca kendi sağlığına zarar vermekle kalmazlar, çevrelerinde bulunan ve sigara dumanından pasif olarak etkilenen diğer kişilerde de kanser, kalp hastalığı gibi hastalıkların riski artmaktadır. Bu nedenle sigara içenlerin de bu davranıştan "hemen" vazgeçmeleri hem kendi sağlıkları hem de çevrelerinde bulunan kişilerin sağlığı açısından çok önemlidir.

2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI, ÇALIŞANLARIN SAĞLIĞININ KORUNMASI

İş sağlığı ve güvenliği esas olarak koruyucu uygulamaları önceleyen bir yaklaşımdır. Çalışan bir kişinin işyerinde çalışmaya başladığı zaman "sağlıklı" olduğu dikkate alındığında, bu kişinin, çalışma yaşamı boyunca sağlığının bozulmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu amaçla işyerlerinde çeşitli teknik ve mühendislik önlemleri alınır, bu çalışmalar tıbbi uygulamalarla da desteklenir. Bu uygulamaların amacı çalışan kişinin işyeri ortamındaki faktörlerden etkileniminin, dolayısı ile sağlığının bozulmasının önüne geçmektir. Çalışanlarda toplum genelinde sık görülen bazı genel sağlık sorunları da görülmekle birlikte, çalışanların sağlık sorunları arasında çalışma hayatına özgü olanlar meslek hastalıkları ile iş kazalarıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 1951 yılında yapılmış olan "iş sağlığı" tanımı şu şekildedir: "bütün mesleklerde çalışanların bedensel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerinin korunması, geliştirilmesi ve en üst düzeyde sürdürülmesi, bu amaçla çalışma koşullarının insan niteliklerine, çalışanın da kendi işine uyumunun sağlanması çalışmaları". Bu tanıma uygun olarak çalışanların sağlığının korunması bakımından "İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMA İLKELELERİ" olarak belirlenen bir dizi uygulamanın yapılması gereklidir (3):

- Uygun işe yerleştirme: Kişilerin niteliklerine uygun bir işte çalışması önemlidir. Nitelikleri ile uyumlu olmayan bir işte çalışmak hem çalışanın sağlığı ve güvenliği hem de işletmenin güvenliği bakımından risklidir. Bunun için kişilerin çalışmaya başlamadan önce sağlık değerlendirilmesinden geçirilmesi (işe giriş muayenesi) ve niteliklerine uygun bir işe yerleştirilmesi gerekir.
- İşyeri risklerinin saptanması: Çalışma ortamında çeşitli sağlık ve güvenlik tehlikeleri olabilir. Bunlar çalışanlar açısından risk oluşturur. Çalışanın sağlığını korumak bakımından işyerindeki risk faktörlerinin tespiti gereklidir. Bu hususta İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (No. 6331) (4) işvereni görevlendirmekte ve işyerinde risk analizi yapılmasını öngörmektedir.
- İşyeri risklerinin kontrolü: Risk analizi çalışmasının sonucuna göre işyerlerinde bulunan faktörlerin düzeyi, izin verilen sınır değerleri aşıyorsa, çeşitli teknik uygulamalarla kontrol altına alınmalı ve sınır değerlerin altına

indirilmelidir. Bu şekilde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmış olur ve çalışanın sağlığının olumsuz etkilenmesinin önüne geçilebilir.

- Aralıklı kontrol muayenesi: İşyerindeki sağlık ve güvenlik risklerinin kontrol altına alınmış olmasına rağmen halen beklenmeyen bazı etkilenmeler olabilir ve bunun sonucu olarak da çalışanlarda bazı sağlık sorunları gelişebilir. Olabilecek sağlık sorunlarının erken dönemde saptanabilmesi için de çalışanlar belirli aralıklarla tıbbi muayeneye tabi tutulur. Bu şekilde bir hastalık varsa erken dönemde saptanmış olur ve hastalığın tedavisi daha başarılı olur.
- İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetleri: Çalışanlar için işyerindeki bir sağlık hizmetinden yararlanabilmek çok önemlidir. Gündelik ve basit sağlık sorunlarının işyerinde çözülmesi hem çalışanlar açısından kolaylık sağlar, hem de kişilerin muayene ve tedavisi daha kısa zamanda yapılabileceği için işyerindeki çalışmanın sürekliliği ve üretim süreci bakımından da olumlu sonuçlar doğurur.
- İşyerinde sağlık ve güvenlik eğitimi: İşyerleri sağlık ve güvenlik eğitimi çalışmaları bakımından uygun ortamlardır. İşverenle birlikte uygun bir program yapılmak suretiyle çalışanların sağlık ve güvenlik eğitimleri yapılabilir. Bu eğitimlerde işyerine özel sorunlara yönelik koruyucu yaklaşımların yanı sıra genel sağlık sorunlarına da yer verilmeli, sağlığı geliştirme etkinlikleri de işyeri eğitimleri içinde yer almalıdır. Bu şekilde ilerleyen yaşla birlikte ortaya çıkabilecek (kalp hastalığı, yüksek tansiyon, şeker hastalığı, şişmanlık ve yol açtığı sorunlar, sık görülen kanserler vb.) başlıca sağlık sorunları bakımından da duyarlılık geliştirilmiş olur.

3. İŞYERİNDE SAĞLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ VE SAĞLIK OKUR-YAZARLIĞI

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının öncelikli amacı çalışanların sağlığının işyeri ortamındaki tehlikelerden korunması, bu suretle çalışanların işyerinden kaynaklanacak bir sorunla karşılaşmasının önüne geçilmesidir. Öncelikli amaç

işyerinden kaynaklanabilecek olan sorunların önlenmesi olmakla birlikte insan yaşamının bütünlüğü dikkate alındığında işyerinden kaynaklanan sorunlardan daha kapsamlı bir yaklaşım yapılması gerekir. Çalışma ortamında yıllar geçtikçe çalışanların yaşı ilerler ve belirli yaşa ulaşıncaya da (hipertansiyon, şeker hastalığı, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi rahatsızlıkları, obezite vb.) bazı kronik hastalıklar ortaya çıkmaya başlar. Bu hastalıkların gelişmesinde işyeri ortamındaki bazı faktörlerin de etkisi olmakla birlikte, çoğu kez bu hastalıklar işyeri ortam faktörlerinden bağımsız olarak gelişir. Çağdaş sağlık anlayışı insanların yaşamını bütün olarak değerlendirmek suretiyle meydana gelebilecek her türlü sağlık sorunundan korunma yaklaşımını benimsemiştir. Bu amaçla sağlık üzerinde olumsuz etki meydana getirebilecek her türlü risk faktöründen korunulması gerekir. Bu uygulamalar hem sağlığın korunması hem de mevcut sağlık düzeyinin geliştirilmesi bakımından önem taşır. Esasen Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1951 yılında yapılmış olan iş sağlığı tanımı da, çalışanın sağlığının korunmasının yanı sıra sağlığın geliştirilmesi ve en üst düzeyde sürdürülmesine vurgu yapmaktadır.

Amerikan Hastalıklar Kontrol ve Koruma Merkezi (CDC; Centers for Disease Control and Prevention) işyerlerinde sağlığın korunması ve geliştirilmesinin önemine işaretleyerek bu konuya ilişkin üç noktayı belirtmiştir (5):

- İşyerleri çalışanların sağlığı ile yakından ilişkilidir: İşyerleri ile çalışanların sağlığı arasında iki yönlü bir ilişki vardır; hem işyeri çalışanların sağlığı üzerinde etki yapar, hem de çalışanın sağlığının iş verimi üzerinde etkisi vardır. Bu nedenle işyerinde yapılacak sağlığı geliştirme çalışmalarını hem çalışanın hem de işletmenin sağlığı ve güvenliği açısından yarar sağlar.
- İşyerleri sağlığın korunması ve geliştirilmesi yaklaşımları açısından önemli fırsatlar yaratır: İşyerlerinde çalışanlar organize bir topluluktur, ortak amaçları ve kaygıları vardır. Bu durum çalışanın sağlığını korumayı amaçlayan eğitim ve sağlığı geliştirme çalışmaları bakımından kolaylık sağlar.
- Sağlığı geliştirme çalışmaları kişilerin sağlığının yanı sıra ülke ekonomisine de katkı sağlar: Sağlığı geliştirme çabaları insanların hastalıklardan korunmalarını ve daha sağlıklı bir yaşam sürmelerini amaçlar. Bu şekilde kişiler daha az

hastalanırlar, işe devamsızlıkları daha az olur, daha verimli çalışabilirler. Bu durum kendi sağlıkları için yararlı olduğu kadar ekonomiye de katkı sağlar.

İşyerinde sağlığın geliştirilmesi çalışmalarında temel yaklaşım "sağlıklı yaşam ilkeleri" çerçevesinde uygulamalar yapmaktır. Bu şekilde esas olarak yetişkinlerin başlıca sağlık sorunları olan yüksek tansiyon, şeker hastalığı, kalp hastalığı bakımından korunma sağlanır. İşyerinde sağlığı geliştirme çalışmalarında bu hastalıklara öncelik verilmesinin temel nedeni, bu hastalıkların sık görülmesi ve çok sayıda ölümlere yol açıyor olmasıdır. Türkiye'de kalp hastalıkları, kanser, kronik bronşit ve şeker hastalığı bütün ölümlerin dörtte üçünden sorumludur (Tablo 1). İşyerlerinde yapılabilecek uygulamalar arasında beslenmenin düzenlenmesi, tütün kullanımı ile mücadele, egzersiz programları, kilo kontrolü, stresle mücadele ve stres yönetimi gibi bazı yaklaşımlar sayılabilir. Bütün çalışmalarda kurumdaki yönetsel desteğin önemli rolü vardır. İşyerinde sağlığı geliştirme çalışmalarının başarısı şu faktörlerle yakından ilişkilidir (6):

- Üst yönetimin katılımı, desteği
- İSG Hizmetleri ile entegre program
- İşletmede vertikal ve horizontal iletişim ağı
- Bireysel gereksinimlerin tespit edilmesi
- Çeşitli uzmanlık alanlarından destek sağlanması
- Uzun vadeli planlanma ve uygulama
- Çalışanların aktif katılımı
- İzleme ve değerlendirme

Tablo 1. Türkiye'de Başlıca Ölüm Nedenleri (*) (yüzde dağılım) (7)

Ölüm nedeni	2011	2012	2013
Kalp hastalığı	38,8	37,9	39,8
Kanser	21,6	21,6	21,3
Kronik bronşit	8,7	9,7	9,8
Endokrin ve metabolizma hastalıkları	6,3	6,0	5,6
Diğer hastalıklar	24,6	24,8	23,5
Toplam	100,0	100,0	100,0

(*) TC Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2013

Tabloda yer alan hastalıklar ölümlerin en büyük bölümünün nedeni olarak görülmektedir. Bu nedenle bu hastalıklar

lara yönelik koruyucu çalışmalar Dünya Sağlık Örgütü'nün de gündemindedir. Bu konudaki çalışmalar yakın tarihlerde ciddi şekilde hız kazanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü Bakanlar toplantısında (Moskova, 2011) bulaşıcı olmayan hastalıklar ve yaşam biçimi ile ilişkileri değerlendirilmiş ve sonunda yayınlanan Moskova Bildirgesi'nde (Moscov Declaration) sağlık bakanlarının yapması gereken görevler tanımlanmıştır. Aynı yıl Eylül ayındaki Birleşmiş Milletler Genel Kurulu toplantısında da bu konu ele alınmış ve bu defa devlet başkanlarından beklentiler ifade edilmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda bu konunun yer alması konunun uluslar arası alanda önemle ele alındığının göstergesi olarak algılanmalıdır. Bu gelişmeler üzerine Dünya Sağlık Örgütü 2013 yılında 2013-2020 yıllarını kapsayacak şekilde Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Küresel Eylem Planı'nı yayınlamıştır. Küresel Eylem Planında da 3 temel ilke yer almaktadır (2):

1. Ülkeler bulaşıcı olmayan hastalıklar konusunda ulusal hedeflerini belirlemelidir,
2. Bu hedefleri gerçekleştirmek üzere ulusal eylem planı yapılmalıdır (ulusal eylem planında risk faktörlerinin azaltılması için ulusal hedefler

belirlenmeli ve bu hedefleri gerçekleştirecek bir sağlık sistemi oluşturulmalıdır),

3. Çalışmaların izlenmesi ve değerlendirmesi yapılmalıdır.

Küresel Eylem Planının yayınlanmasından sonra Dünya Sağlık Örgütü Genel Kurulu 2013 yılı Aralık ayında Aşkabat'ta yapılan toplantı sonunda yayınlanan Aşkabat Bildirgesi'nde en çok ölümlere neden olan 4 sorun tanımlanmıştır. Sayılan 4 hastalığın dünya genelinde bütün ölümlerin üçte ikisinden (toplamda 57 milyon ölüm) sorumlu olduğu belirtilerek bu hastalıklarla mücadele amacı ile 4 temel risk faktörü belirlenmiş ve bu risk faktörlerine yönelik koruyucu uygulamalar belirtilmiştir. Belirlenen öncelikli 4 hastalık ve 4 risk faktörü şunlardır:

Öncelikli hastalıklar

- Kalp hastalıkları
- Kanser
- Kronik bronşit
- Şeker hastalığı

Öncelikli risk faktörleri

- Tütün kontrolü
- Sağlıksız beslenme
- Hareketsiz yaşam
- Alkolün fazla kullanımı

Bu hastalıkların önlenmesi için sayılan risk faktörleri ile mücadele diğer bazı sağlık sorunlarının (böbrek hastalıkları, sinir sistemi hastalıkları, diğer endokrin hastalıklar, ruh sağlığı sorunları, görme ve işitme kayıpları, kazalar vb.) önlenmesi bakımından da yararlı olmaktadır.

Bu hastalıklardan korunma ve sağlığın geliştirilmesi bakımından yapılması gereken uygulamalar (sağlıklı beslenme, düzenli egzersiz, tütün kullanımından kaçınma vb.) kişilerin kendi çabaları ile yapabilecekleri uygulamalardır. Bu konuda öncelikle kişilerin bu uygulamaları yapmanın yararlı ve gerekli olduğuna inanmaları önemlidir. Bunun için de kişilerin bilgilendirilmeleri esastır. Bilgilendirme bu konuda eğitici konferanslar veya konu ile ilgili düzenlenecek afiş ve broşürler yolu ile olabileceği gibi kişilerin kendilerinin bilgi kaynaklarına ulaşması yolu ile de olabilir. Önemli olan kişilerin "doğru" bilgi kaynaklarına ulaşması ve bu kaynaklarda okuduklarını anlayabilmesidir. Özetle "SAĞLIK OKUR-YAZARLIĞI" olarak bilinen bu husus, bilgi kaynaklarına ulaşma ve kaynaktaki bilgileri kavramaya ek olarak, bu bilgilerin ışığında kendi sağlığı ile ilgili olarak doğru karar verme ve bu kararı uygulama aşamalarını da içerir. Burada temel gereksinim kişilerin okur-yazar olması ve okuduğunu anlayacak kapasitede olmasıdır. Bu özellik de genel okuyazarlık düzeyi ile yakından ilişkilidir. Genel okur-yazarlık düzeyi düşük olan bireylerin bilgi kaynağına ulaşması ve onları okuyup anlaması daha zordur (8).

Sağlık okur-yazarlığı düzeyi yüksek olan kişiler daha fazla oranda düzenli egzersiz yapmakta, daha sağlıklı beslenmekte ve bu kişilerde tütün kullanımı da daha az olmaktadır. Bu konuda 8 Avrupa ülkesinde yapılan bir değerlendirmede genel olarak sağlık okur-yazarlık düzeyinin düşük olduğu saptanmış ve sağlık okur-yazarlığı düzeyinin geliştirilmesi için çaba gösterilmesi konusuna vurgu yapılmıştır.

SONUÇ

İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının amacı çalışanın sağlığını korumaktır. Çalışanın sağlığını korumak hem çalışanlar açısından yararlı bir çalışmadır hem de işyerinin daha verimli üretim yapmasına olanak sağlar. Çalışanın sağlığını koruma yaklaşımı kişiyi bir bütün olarak değerlendiren bir yaklaşım olmalıdır. Yani çalışmalar yalnızca çalışanların işyerindeki risklerden korunması ile sınırlı olmamalı, çalışan kişilerin bütün olarak sağlığının korunmasını amaçlamalıdır. İşyerindeki risklerden korunma bakımından yasal düzenlemelerde görev ve sorumluluklar belirlenmiştir. Ancak genel anlamda sağlığın korunması ve geliştirilmesi için de ayrıca programlar yapılmalıdır. Çalışanların yaşı ilerledikçe kronik ve dejeneratif hastalıkların görülme olasılığı artmaktadır. Bu sağlık sorunlarından korunma bakımından da sağlıklı beslenme, düzenli egzersiz yapma ve tütün kullanımından kaçınma şeklinde ifade edilebilen sağlıklı yaşam ilkelerinin uygulanması gereklidir. Bu konudaki çalışmalar bakımından işyerleri çeşitli fırsatlar ve kolaylıklar sağlamaktadır. Kronik hastalıklardan korunmak için yapılacak uygulamalar bireylerin yapması gereken uygulamalardır, yani kişilerin bu yönde davranış değişikliği yapması gerekmektedir. Davranış değişikliği kısa zamanda olmaz, uzun zamana ihtiyaç vardır. Bununla birlikte işyerlerinde uygun bir program yapılarak sağlıklı bir yaşam için yapılması gerekenler anlatılabilir. Çeşitli kronik hastalıklara yönelik korunmanın anlatıldığı konferanslar afiş ve broşürlerle de desteklenebilir.

KAYNAKÇA

BİLİR N, (2014). İşyerinde Sağlığın Geliştirilmesi ve Sağlık Eğitimi, İş Sağlığı ve Güvenliği, N. BİLİR, AN YILDIZ (içinde sayfa 531-544), Hacettepe Üniversitesi yayını.

Global Action Plan for the Prevention and Control of non-Communicable Diseases, 2013-2020, World Health Organization, Geneva, 2013.

BİLİR N, (2014) İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulama İlkeleri, İş Sağlığı ve Güvenliği, N. BİLİR, AN YILDIZ (içinde sayfa 43-60), Hacettepe Üniversitesi yayını.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, (No. 6331) 20 Haziran 2012.

Centers for Disease Control and Prevention, Steps to Wellness: A Guide to Implementing the 2008 Physical Activity Guidelines for Americans in the Workplace (2012), Atlanta: US Department of Health and Human Services.

Health Literacy (2013), Ed. I Kickbusch, LM Pelikan, F Apfel, AD Tsouros, World Health Organization, Regional Office for Europe.

TC Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2013, TC Sağlık Bakanlığı, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Ankara.

BİLİR N, (2014) Sağlık Okur-Yazarlığı, Turkish Journal of Public Health, 12: 61-68.

İmdat TÜRKAY

Gelir İdaresi Başkanlığı,
Gelir İdaresi Grup Başkanı

1969 yılında Mersin'in Yavca Köyü'nde doğdu. 1990 yılında Uludağ Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü'nü bitirdi. 1998 yılında aynı Üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Bölümü'nde "Türkiye'de Kamu Yatırım Harcamaları ve Ekonomik Gelişme Sorunu" konusu üzerine yüksek lisansını tamamladı. 1989 yılında Bursa Defterdarlığı Osmangazi Vergi Dairesi Müdürlüğü'nde göreve başladı. 1998 yılında Gelirler Genel Müdürlüğü'ne Merkez Şefi olarak atandı ve 1998-2004 yılları arasında Ücretler ve Serbest Meslek Kazançları Şubesi'nde görev yaptı. 2005 yılında Siirt Defterdarlığı'na Gelir Müdürü olarak atandı ve bir yıl görev yaptı. 2006 yılında Kırşehir Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne atandı ve Vergi Dairesi Müdürlüğü ile Gelir Müdürlüğü görevlerinde bulundu. 2007 tarihinde ise Gelir İdaresi Başkanlığı'na Müdür olarak ataması yapıldı. 2013 yılı sonuna kadar sürdürdüğü görevinden 2014 yılı başında Gelir İdaresi Grup Başkanlığı görevine atandı. Başta ücret geliri ve serbest meslek kazançlarının vergilendirilmesi olmak üzere gelir vergisi uygulamaları üzerine yayınlanmış 9 adet kitabı ve ikiyüzün üzerinde makalesi bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖZ

10. KALKINMA PLANINDA (2014-2018) TÜRKİYE’NİN 2023 VİZYONU VE İZLENECEK MALİYE/ GELİR POLİTİKASI

2014-2018 dönemini kapsayan ve Kalkınma Bakanlığı tarafından çok geniş bir katılımı hazırlanan 10. Kalkınma Planı, Bakanlar Kurulu’nun 2013/4908 sayılı Kararıyla kabul edilmiş ve 02.07.2013 tarihinde TBMM Genel Kurulu’nda onaylanarak, 06.07.2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kalkınma planında; “Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum”, “Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme”, “Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre” ve “Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliği” ana başlıkları altında hedef ve politikalar belirlenmiştir. Kalkınma planında, Ülkemizin potansiyelini, bölgesel dinamikleri ve insanımızın yeteneklerini harekete geçirerek kalkınma sürecinin hızlandırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca yeniden şekillenen dünya ekonomisinde, Türkiye’nin konumunun aşamalı olarak üst basamaklara çıkarılması hedeflenmektedir. 2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planı, ülkemizin 2023 hedefleri doğrultusunda, toplumumuzu yüksek refah seviyesine ulaştırma yolunda önemli bir kilometre taşı olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma Planı, 10. Kalkınma Planı, 2023 Hedefleri, Öncelikli Dönüşüm Programı, Maliye Politikası, Gelir Politikası, 62. Hükümet Programı.

ABSTRACT

THE 10th DEVELOPMENT PLAN FROM THE PERSPECTIVE OF TURKEY’S 2023 VISION AND THE RELEVANT FINANCE/INCOME POLICIES TO BE PURSUED

The Tenth Development Plan of Turkey for the 2014-2018 period prepared by the Ministry of Development with wide participation of many diverse stakeholders was approved by the Council of Ministers with its decision no.2013/4908, dated 2nd July of 2013, and then enacted by the General Assembly of the Parliament on the 2nd July of 2013, entering into force following its publication in the Official Gazette dated 6th July of 2013. The objectives and policies of the plan have been introduced under the following main headings: “Qualified Manpower, and Strong Society”, “Innovative Production and Stable High Growth”, “Livable Spaces and Sustainable Environment”, and “International Cooperation for Development”. The Plan aims to accelerate the development process of Turkey by mobilizing the potential of the country, regional dynamics and capabilities of its people. Thus, the Plan focusses on increasing Turkey’s level in a sustained manner within the reshaped World economy. Covering the 2014-2018 period, the Plan is seen as an important milestone in elevating Turkey’s prosperity in line with the 2023 targets of the country.

Key Words: Development Plan, The 10th Development Plan, 2023 Targets, Priority Transformation Programme, Fiscal Policy, Income Policy, The 62th Government Programme.

10. KALKINMA PLANINDA (2014-2018) TÜRKİYE'NİN 2023 VİZYONU VE İZLENECEK MALİYE/GELİR POLİTİKASI

THE 10th DEVELOPMENT PLAN FROM THE PERSPECTIVE OF TURKEY'S 2023 VISION AND THE RELEVANT FINANCE/INCOME POLICIES TO BE PURSUED

GİRİŞ

Türkiye'nin 2023 hedef ve politikaları çerçevesinde hazırlanan ve 2014 yılı başında uygulanmaya başlanan 10. Kalkınma Planı (2014-2018) Bakanlar Kurulu'nun 2013/4908 sayılı Kararıyla kabul edilerek, 06.07.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 10. Kalkınma Planı'nda (2014-2018), 25 farklı alanda yapısal dönüşüme ilişkin Öncelikli Dönüşüm Programı hazırlanmıştır. Çok geniş bir istişare ve detaylı bir teknik çalışmanın sonucunda oluşturulan 10. Kalkınma Planı'nın, 2023 Vizyonu'nda yer alan hedeflerin gerçekleştirilmesine ayrı bir ivme kazandıracığı belirtilmektedir. Kalkınma planında uzun vadeli kalkınma amacının, yeniden şekillenmekte olan dünyada milletimizin temel değerlerini ve beklentilerini esas alarak gerçekleştirilecek yapısal dönüşümlerle ülkemizin uluslararası konumunu yükseltmek ve halkımızın refahını artırmak olduğu açıklanmıştır.

2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planı, ülkemizin 2023 hedefleri doğrultusunda, toplumumuzu yüksek refah seviyesine ulaştırma yolunda önemli bir kilometre taşı olarak görülmektedir. 2023 yılında GSYH'nın (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla) 2 trilyon dolara, kişi başına gelirin 25 bin dolara yükseltilmesi; ihracatın 500 milyar dolara çıkarılması; işsizlik oranının %5'e düşürülmesi; enflasyon oranlarının kalıcı bir biçimde düşük ve tek haneli rakamlara indirilmesi hedeflenmektedir. 10. Kalkınma Planı'nda belirlenen hedef ve temel politikalar çerçevesinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereğince Ekim/2014'te 2015-2017 dönemini içeren Orta Vadeli Program, Kalkınma Bakanlığı'nca; 2015-2017 dönemini içeren Orta Vadeli Mali Plan ise Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu çalışmada öncelikle Uluslararası Para Fonu'nun

2014 yılı Türkiye değerlendirmesi ve başta ekonomi olmak üzere diğer bazı alanlarda Türkiye'nin mevcut durumuna ilişkin bilgiler verilecek; daha sonra da 10. Kalkınma Planı'nda benimsenen temel ilke ve politikalar, öncelikli dönüşüm programları ile maliye ve gelir politikaları incelenecektir.

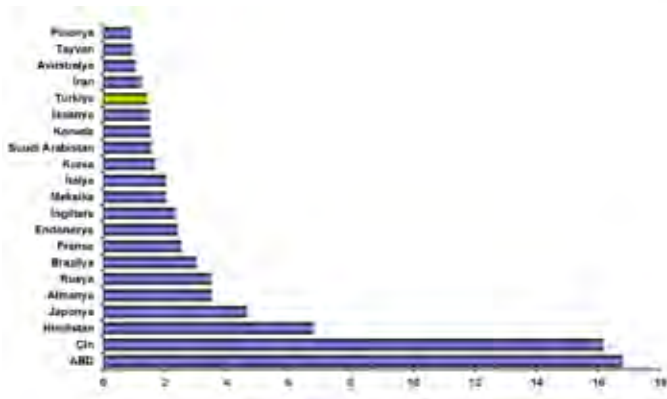
1. BAZI ALANLARDA TÜRKİYE'NİN MEVCUT DURUMU

1.1. IMF'nin Türkiye Değerlendirmesi ve Tahminleri

Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin, Ekim 2014 tarihli Dünya Ekonomik Görünümü Raporu'nda Türkiye, satın alma gücü paritesine göre 2013 yılı GSYH'sında¹ dünyanın en büyük ekonomileri arasında, aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere, 17. sırada; Avrupa ülkeleri arasında ise 6. sırada yer almaktadır.²

Dünyanın En Büyük Ekonomileri

(Satın Alma Gücü Paritesine Göre GSYH, Trilyon Dolar, 2013)³

Çokuluslu bir ABD yatırım bankası olan Goldman Sachs'ın⁴ tahminine göre, 2050 yılında dünyanın ilk beş büyük eko-

¹ GSYH: Bir ülkede belirli bir dönem içinde (3 ay, 1 yıl) üretilen bütün nihai malların piyasa fiyatları üzerinden toplanmasıyla oluşan toplam değere Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) denmektedir. Bir ülkede bir yıl içinde yalnızca 1000 adet ekme, 25 kg beyaz peynir ve 500 şişe su üretildiğini ve ekmeğin adedinin 1 TL, beyaz peynirin kilosunun 10 TL, suyun da şişesinin 0,50 TL'den satıldığını varsayarsak GSYH'yı şöyle hesaplayabiliriz: $GSYH = (1000 \times 1) + (25 \times 10) + (500 \times 0,50) = 1.500$ TL. Buna göre bu ülkede o yıl için piyasa fiyatları cinsinden hesaplanan GSYH 1.500 TL'dir. (<http://www.mahfieligimez.com/p/ekonomi-sözlüğü>).

² [http://www.hazine.gov.tr/Türkiye Ekonomisi, Kasım 2014](http://www.hazine.gov.tr/Türkiye_Ekonomisi_Kasim_2014) (Erişim Tarihi:01.12.2014).

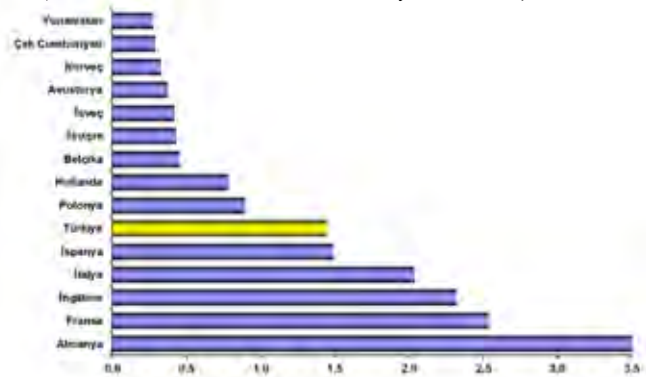
³ IMF, Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, Ekim 2014.

⁴ 1869 yılında kurulan Goldman Sachs Şirketi'nin merkezi Newyorkta olup; kurumsal müşterilere yatırım bankacılığı, finansal danışmanlık, finansal yönetim, vb. finansal servisler sunmaktadır.

nomisine sahip olacak ülkeler: Çin, ABD, Hindistan, Brezilya ve Meksika olacaktır. Bilindiği üzere, 2014 yılında ABD'li yatırım bankası Goldman Sachs, Türkiye'de bir temsilcilik açmak için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na (BDDK) başvurmuştu. Türkiye, Dünya Bankası'na göre yeni sanayileşen ülkeler arasında bulunmaktadır. Diğer ülkeler ise Güney Afrika, Meksika, Brezilya, Çin, Hindistan, Malezya, Filipinler ve Tayland'dır.

Avrupa'nın En Büyük Ekonomileri

(Satın Alma Gücü Paritesine Göre GSYH, Trilyon Dolar, 2013)⁵

Uluslararası Para Fonu (IMF), Türkiye'nin de aralarında olduğu Orta, Doğu ve Güneydoğu Avrupa (CESEE) ülkelerine ilişkin "Bölgesel Ekonomik Sorunlar" raporunu yayımladı. Uluslararası Para Fonu, Türkiye'ye ilişkin enflasyon tahminlerini yukarı yönlü revize ederken, ekonomideki büyümenin özel yatırımlardaki istikrarsızlık ve azalan tüketim harcamaları nedeniyle yavaşladığını belirtmiştir. Rapor, bölge ekonomilerinin artan iç taleple toparlanmaya başlamasına karşın büyümenin hala zayıf olduğuna işaret etmektedir. Avro bölgesindeki deflasyonist açılımların yanı sıra azalan gıda ve enerji fiyatlarının enflasyonu bölge genelinde aşağı çektiği belirtilen raporda, Türkiye ve Rusya'daki enflasyonun artan gıda fiyatları ve değer kaybeden para birimleri yüzünden yüksek kaldığı aktarıldı. Bölge ülkelerinin makroekonomik eğilimlerinde büyük farklılıklar görüldüğünü vurgulayan IMF, Türkiye'de enflasyonun 2014 sonunda %9, 2015 sonunda ise %7,1 olarak gerçekleşmesini beklemektedir. Türkiye ekonomisinin 2014 ve 2015 yıllarında %3 büyümesini öngören IMF, cari açığın Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya (GSYH) oranının 2014'te %5,8 ve 2015'te ise %6 olacağı tahmininde bulunurken, Türkiye'nin nominal çıpanın yeniden tesis edilmesi ve dış dengesizliklerin azaltılması için yardımcı politikalar izlemesi gerektiğini savunmaktadır. Raporda, öte yandan iyileşen işgücü piyasası ve tüketici kredileriyle desteklenen özel tüke-

⁵ IMF, Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, Ekim 2014.

timin, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin genelinde büyümenin temel faktörü olduğu ifade edildi. Buna karşın, "Türkiye ve Rusya'daki tüketim harcamalarının düşen tüketici güveni ve kredi büyüme hızı nedeniyle gerilediği" tespitine yer verildi.⁶

Güneydoğu Avrupa ve Türkiye ekonomilerindeki büyümenin ülkelere özgü nedenlerle yavaşladığına dikkat çekilen Raporda, "Türkiye'de artan net ihracatın bir kısmı (parasal) sıkılaştırma politikalarını takiben istikrarsızlaşan özel yatırımlarla eksilerek, büyümenin 2014'ün ilk yarısında yavaşlamasına yol açtı" ifadesine yer verildi. Güneydoğu Avrupa ülkelerinin ekonomilerinin ise sel baskınlarından zarar gördüğü belirtildi. Ekonomik görünümün yakın gelecekte aşağı yönlü risklere maruz kalacağı belirtilen Raporda, bu tehlikelerin Avro bölgesindeki zayıf büyüme sürecinin daha da uzaması, ABD ekonomisindeki parasal normalleşmenin başlamasıyla ortaya çıkabilecek olası finansal değişkenlikler ve bölgedeki jeopolitik tansiyonun şiddetlenmesi gibi riskleri içerdiği kaydedildi. "Bölgenin, Rusya ve Avro alanıyla olan yakın ilişkilerine (özellikle Ukrayna üzerinden taşınan Rus gazına olan bağımlılığına) ilaveten ciddi ölçüde dış finansmana dayanıyor olması, bu şoklardan kaynaklanan olumsuz açılımların büyümeyi ciddi şekilde etkilemesine neden olabilir" denilen IMF Raporunda, Ukrayna ekonomisinin, ulusal para birimi Grivna üzerindeki baskılarla aşındığı dile getirildi.⁷

IMF'nin Türkiye 4. madde Konsültasyon Raporu'nda Türkiye ekonomisiyle ilgili değerlendirme ve uyarıları şöyledir;

- Türkiye ekonomisinin hızlı büyümesi büyük dış açık vermeye dayalı bir modelle yürüyor. Dış açığa dayalı büyüme modeli, ekonominin dünyadaki finansal değişimlerin aşırı etkisinde kalmasına yol açıyor.
- Makroekonomik politikalar, ekonomik dengesizlikleri düzeltmeye değil, mevcut durumu sürdürmeye göre ayarlı bulunuyor. Enflasyon hedeflerin oldukça üzerinde, buna karşılık reel faiz negatif olarak devam ettiriliyor. TL'nin dış değeri, koşulların empoze ettiği durumun aksine

⁶ [http://www.capital.com.tr/ekonomi/makro_ekonomi/IMF'den Türkiye Raporu](http://www.capital.com.tr/ekonomi/makro_ekonomi/IMF'den_Turkiye_Raporu) (Erişim Tarihi:11.10.2014).

⁷ <http://www.ntvmsnbc.com> (Erişim Tarihi; 10.10.2014).

güçlü tutuluyor. Bu durum risklerin artmasına, büyümenin düşmesine yol açıyor.

- Finansal sistem güçlü yapısını koruyor. Buna karşılık bankaların dışarıdan borçlanmayı artırmış olması risk artışına neden oluyor.
- Türkiye için temel risk, sermaye akımlarının tersine dönmesi olarak ortaya çıkıyor. Gelişmiş ülkelerde parasal sistemin normale dönmesiyle başlayacak değişiklikler risk oluşturuyor. Avrupa'nın büyümesindeki gerileme ve jeopolitik risklerin artması da aleyhteki gelişmeler.

Bu tespitlerden sonra IMF İcra Direktörleri şu tavsiyelerde bulunuyor;

- Makroekonomik politika, ekonomiyi yeniden dengelemeyi, enflasyonu düşürmeyi ve yapısal reformlarla da iç tasarrufları artırmayı hedeflemeli.
- Maliye politikası, 2015–2017 döneminde cari harcamaları kısacak, faiz dışı fazlayı artıracak biçimde yeniden dizayn edilmeli.
- 2014 başında para politikasındaki sıkılaştırma (TCMB'nin faizi yükseltmesi) doğru adım olmakla birlikte reel faizin pozitif oranda tutulması bu alanda izlenmesi gereken politika olmalı.
- Finansal sisteme destek olmak için getirilen makro ihtiyati önlemler doğru adımlar olmakla birlikte bankacılık sektörünün döviz riski almaktan kaçınmasının önlemleri alınmalı.
- Tasarrufların artırılması ve dış finansman kaynaklarına bağımlılığın düşürülmesi için önlemler alınmalı.
- Rekabetin artırılması, eğitim ve işgücü piyasası reformlarının yapılması için çaba gösterilmeli.

IMF'nin temel ekonomik göstergeler konusundaki tahminleri ise şöyledir;

Gösterge	IMF 2014	IMF 2015
Büyüme	3,0	3,0
Enflasyon	9,0	7,1
İşsizlik	9,5	10,4
Bütçe açığı	2,0	1,7
Kamu kesimi borç yükü	33,7	32,4
Cari Açık	5,8	6,0

Ekonomist Mahfi Eğilmez, "Kendime Yazılar" adlı web sayfasında, yukarıda yer alan bilgileri paylaştıktan sonra yazısının "Reel Faiz Vurgusu Haklı mı?" başlıklı bölümünde; "Raporun en önemli vurgularından birisi para politikasında 2014 başında atılan adımların doğru olduğu ama yetersiz kaldığı vurgusudur. Yani IMF, yılın ilk ayında TCMB'nin politika faizini %4,50'den %10'a artırımını doğru buluyor ama halen reel faizin negatif olduğunu ve bunun pozitive getirilmesini öneriyor. Şimdi kısaca bunu irdeleyelim. Bugün banka mevduat faizleri (vergi sonrası net nominal faiz olarak) %8 dolayında bulunuyor. Bir yıl sonrası için beklenen enflasyon ise (TCMB'nin beklenti anketinde piyasa beklentisi olarak çıkan son veri) %7,5'tir. Buna göre reel faiz %0,46 olarak bulunuyor. Yani TCMB anketini esas alırsak ortada yarım puan dolayında bir reel faiz söz konusu. Bu reel faiz hesabı Türk tasarruf sahipleri için geçerli. TL'nin değerinin bir yıl boyunca değişmediğini varsayarak hesabı mesela Amerikalı için yapar ve ABD'deki enflasyonun Fed'in hedefine uygun olarak bir yıl sonra %2 olacağını kabul edersek, Amerikalı bir yatırımcının Türkiye'den elde edeceği reel faiz %5,9 çıkıyor. Bu oran TL'nin yıl boyunca normal oranlardaki değer kayıplarını bile telafi edecek kadar yüksek bir oran" açıklamasında bulunmaktadır.⁸

1.2. Diğer Bazı Alanlarda Türkiye'nin Genel Durumu

Bu bölümde, başta ekonomik konular olmak üzere bazı farklı alanlarda ülkemizin içinde bulunduğu duruma ilişkin rakamsal ve oransal tespitlere yer verilecektir.

- Türkiye'de son 60 yılın en büyük küresel ekonomik krizinin yaşandığı 2003-2012 yılları arasında ortalama reel GSYİH'da %5,1 oranında büyüme gerçekleşmiştir.
- GSYİH, 2002 yılında 230 milyar dolar iken, 2012 yılında 786 milyar dolar, 2013 yılında ise 826 milyar dolara yükselmiştir.
- Merkezi Yönetim Bütçe Açığı'nın GSYH'ya oranı, 1992-2002 yılları arasında ortalama %6,5 iken, 2003-2013 yıllarında bu oran ortalama %3 olmuştur. Kamu açığı oranında (Genel Devlet Açığı/GSYH) 2009 yılı hariç %3 olan Maastricht Kriteri yakalanmıştır.

- 2002 yılından buyana kamu net borç stoku azalmış ve Kamu Net Borç Stoku/GSYH oranı 2002 yılında %61,5 iken, 2013 yılında bu oran %13'e düşmüştür. Böylece, Kamu Borç Stoku/GSYH oranında %60 olan Maastricht Kriteri, 2004 yılından buyana yakalanmış bulunmaktadır.
- Borçlanma maliyetlerinde kalıcı bir düşüş yaşanmış ve 2002 yılında %62,7 olan Devlet İç Borçlanma Senedi (DDİBS)⁹ Faiz Oranı 2013 yılında %7,7'ye; İç Borç Stokunun Reel Faize Oranı ise aynı yıllarda %25,4'ten, %0,2'ye düşmüştür.
- 2002 yılında vergi gelirlerinin %85,7'si faiz giderlerine ayrılırken, 2014 yılında bu oran %14,9'a düşmüştür; yine 2002 yılında bütçe gelirlerinin %43,2'si faiz giderlerine ayrılırken, 2014 yılında bu oran %11,9'a düşmüştür.
- Eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamalarının tamamını içeren sosyal harcamaların GSYH'ya oranı 2002 yılında %13,5 seviyesinden; 2013 yılında %18,2 seviyesine çıkarılmıştır. Sosyal harcamaların genel devlet harcamaları içerisindeki payı da aynı dönemde yüzde 32'den yüzde 45'e yükseltilmiştir.¹⁰
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayımlanan 2014 İnsani Gelişme Raporu'nda;

- Satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelirimiz 2000 yılında 12.890 dolar iken, 2013 yılında 18.391 dolara,
- Doğumda beklenen ortalama ömür 2000 yılında 70 iken, 2013 yılında 75,3 yıla,
- Mevcut nüfusun ortalama okullaşma yılı 2000 yılında 5,5 iken, 2013 yılında 7,6 yıla,
- Beklenen okullaşma yılı 2000 yılında 11,1 iken, 2013 yılında 14,4 yıla yükseldiği hesaplanmıştır. Bu değerlerle ülkemiz yüksek insani gelişme kategorisinde yer alan ülkeler arasına girmiştir.
- Türkiye insani gelişme bakımından 187 ülke arasında 69'uncu sırada yer almaktadır. Bu ölçüme göre, 2008-2013 döneminde Türkiye'nin sıralaması 16 basamak yükselmiştir.

⁹ Hazinesin bir yıl ve daha uzun vadeli iç borçlanmada kullandığı senetlere Devlet Tahvil, bir yıldan kısa vadeli iç borçlanmalarda kullandığı senetlere ise Hazine Bonosu adı veriliyor. Her iki borçlanma senedine ortaklaşa olarak Devlet İç Borçlanma Senetleri deniyor ve DİBS kısaltmasıyla gösteriliyor (www.mahfiegilmez.com).

¹⁰ 62. Hükümet Programı (RGT, 07.09.2014, S. 29112).

⁸ [http://www.mahfiegilmez.com/Kasim-2014/IMF'nin Türkiye Değerlendirmesi \(Erişim Tarihi; 01.12.2014\).](http://www.mahfiegilmez.com/Kasim-2014/IMF'nin_Turkiye_Değerlendirmesi_(Erişim_Tarihi;_01.12.2014).)

- Bütçeden eğitime ayrılan pay, 2002 yılında yaklaşık 10 milyar TL iken, bu pay 2014 yılında %626'lık bir artışla 72,6 milyar TL olmuştur.
- 2002'de en zengin %10'luk kesimin ortalama geliri en yoksul %10'luk kesimin gelirinin 18,3 katı iken, yoksul kesimin geliri daha fazla artarak 2012 yılında 11,8 katına gerilemiştir. Böylece, giderek daha adil bir gelir paylaşımı sağlanmıştır.
- 2002 yılında GSYH'ya oran olarak %10 seviyesinde olan kamu açığı, 2006 yılında fazlaya dönmüştür.
- 2009 yılında küresel ekonomide yaşanan finansal krizin etkisiyle %5 seviyesine yükselen açık, krize karşı alınan tedbirlerin kararlılıkla uygulanması ve ekonomideki hızlı toparlanma sonucunda 2010 yılında %2,4 seviyesine gerilemiştir. 2011, 2012 ve 2013 yıllarında ise %1'in altında gerçekleşmiştir.
- Türkiye'ye gelen toplam uluslararası doğrudan yatırım tutarı 1975-2002 yılları arasındaki dönemde 15 milyar dolar seviyesinde iken, 2003'ten bugüne 9 kat artarak 143,3 milyar dolara ulaşmıştır.
- 2003 yılında ülkemizde faaliyet gösteren yabancı sermayeli şirket sayısı 5 bin 946 iken, 2014 yılı itibarı ile 39 bin 738'e çıkmıştır.
- İç ve dış talebi dengelemeye yönelik alınan tedbirler sonucunda 2012 yılında yavaşlayan büyüme hızı, 2013 yılında %4,1 olarak gerçekleşmiştir.
- Enerjide dışa bağımlılığın %74'ler seviyesinde olduğu ülkemizde, petrol ve doğal gazın neredeyse tümü, kömürün ise beşte biri ithal edilmektedir. Bu nedenle uluslararası enerji fiyat hareketleri Türkiye'nin cari açığını doğrudan etkilemektedir. 2011 yılında %9,7'ye kadar yükselen cari açığın GSYH'ya oranı 2013 yılında %7,9'a gerilemiştir. Enerji fiyat etkisinden arındırıldığında cari açık 2011 ve 2013 yıllarında ise sırasıyla %5,4'e ve %3,7'ye gerilemiştir.
- 2002 yılında Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçi sayısı 13,3 milyon kişi, turizm gelirleri ise 12,4 milyar dolar iken, 2013 yılında turist sayısı 34,9 milyon kişi ve turizm gelirleri ise 32,3 milyar dolara yükselmiştir.
- İş gücüne katılım oranı 2013 yılı itibarıyla %50,8'e yükselmiş, bu oran kadınlarda 3 puan artışla yüzde 30,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmelerin sonucunda 2002 yılında 19,2 milyon olan toplam istihdamı 25,5 milyona yükselmiştir.
- Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı 2002 yılında %0,53 iken, 2012 yılında %0,92'ye yükselmiştir. 2002 yılında 1,8 milyar TL olan Ar-Ge harcaması miktarı 2012 yılında 13 milyar TL düzeyine çıkmış, yani nominal olarak yaklaşık 7 kat artmıştır.
- Otoyollar dahil 2002 yılında 6 bin 101 km olan çok şeritli karayolları ağına bugüne kadar 17.300 km uzunluğunda bölünmüş yol ilave edilmiş ve karayolu uzunluğu 23 bin 401 km'ye çıkarılmıştır.
- Türkiye, 2014 yılı itibarıyla "Yüksek Hızlı Tren İşletmeciliği" yapan dünya ülkeleri arasında 8'inci, Avrupa ülkeleri arasında ise 6. sırada yer almaktadır.
- 2002 yılında 23 milyon olan mobil telefon abone sayısı, Temmuz 2014 itibarıyla, 71 milyona, geniş bant abone sayısı 21 binden 38,3 milyona, internet kullanıcı sayısı ise 7,8 milyondan 61 milyona ulaşmış ve ülkemiz bu alanda Avrupa'da 5. sıraya yükselmiştir.
- Satın alma gücü paritesine göre; 2002 yılında Türkiye'de kişi başına düşen gelir AB ortalamasının %36'sı iken, 2013 yılında AB ortalamasının %55'ine yükselmiştir. Bir başka ifadeyle, bu dönemde Türkiye ile AB arasındaki refah farkı azalmıştır.
- Dünya ekonomik reformunun küresel rekabet endeksinde Türkiye 2005 yılında 117 ülke arasında 71. sıradayken, 2014 yılında 144 ülke arasında 45. sıraya yükselmiştir.
- Türkiye'nin borcunun Gayri Safi Yurt Dışı Hasıla'ya oranı brüt olarak diğer ülkelerle karşılaştırıldığı zaman OECD ülkelerinin 1/4'ü düzeyinde, Avrupa ülkelerinin 1/3'ü düzeyinde, gelişmekte olan ülkelerin ise altında bulunmaktadır.
- Uluslararası Yolsuzluk Algı Endeksi'ne göre 2002 yılında 102 ülke arasında 65. sırada yer alan Türkiye, 2013 yılında 177 ülke arasında 53. sıraya yükselmiştir. Böylece Türkiye yolsuzluk algısı en yüksek olan yüzde 36'lık ülke grubundan, yolsuzluk algısının en düşük olduğu %30'luk ülke grubuna girmiştir.

- Ülkemizde 2003 yılında %32,2 olan kayıt dışı ekonominin büyüklüğü, uygulanan Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planları sonucunda 2013 yılı itibariyle altı puan düşerek %26,5 seviyesine inmiştir.
- 2002 yılında toplanan vergilerin %15'i eğitim ve sağlık gibi kamu harcamalarına giderken, 2014 yılında toplanan vergilerin %86'sı yatırımlara ayrılmış ve vergilerin %45'i eğitime harcanmıştır.
- Kamu yatırım harcamaları 2002 yılında 8 milyar lira iken, 2013 yılında 51 milyar lira olmuştur.
- Eğitim harcamalarında 2002 yılında bütçeden eğitime ayrılan tutar %9,4 iken, bu oranın 2014 yılında %18'e çıkarılmıştır.
- Sağlık harcamalarına bütçeden 2002 yılında %11,7 pay ayrılırken, bu oran 2014 yılında %17,3'e çıkmıştır.
- Özel sektör yatırım harcamaları 2002 yılında sabit fiyatlarla 25,4 milyar iken, 2012 yılında 255,5 milyar liraya yükselmiştir.
- Merkez Bankası'nın brüt döviz rezervi 2002 yılı Kasım ayında 27 milyar dolar iken, 2013 yılı sonunda 114 milyar dolar döviz ve 20,9 milyar dolar da altın olmak üzere toplam brüt 134,9 milyar dolar rezervi bulunmaktadır.
- Bireysel Emeklilik Sistemi'nde (BES) doğrudan devlet katkısı ile BES'e aktarılan tutarın %25'ini katılımcının hesabına aktarılmaya başlaması ve BES'e sağlanan teşviklerle 2013 yılından bu yana 1,1 milyon katılımcı sisteme yeni giriş yapmış ve sisteme giren kişi sayısı beş milyona yaklaşmıştır. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere sistemde biriken toplam katılımcıların fon tutarı 21.11.2014 tarihi itibariyle 33.378,2 milyon TL'ye ulaşmıştır.¹¹
- İş Yapma Kolaylığı açısından Türkiye, 2006 yılında 175 ülke arasında 84. sıradayken, 2013 yılında 189 ülkede arasında 69. sırada yer almıştır.
- Küresel Rekabet Gücü'nde Türkiye, 2005 yılında 117 ülke arasında 71. sıradayken, 2013 yılında 148 ülke arasında 44. sırada yer almıştır.
- Türkiye'ye doğrudan yatırım girişleri 1980-2002 yılları arasında 14,8 milyar dolar iken, 2003-Kasım/2013 yılları arasında bu tutar 133,7 milyar dolara ulaşmıştır.
- E-Devlet Kapısında (<https://www.turkiye.gov.tr>) Ekim/2014 itibariyle 1.026 adet hizmet Kapiya entegre edilerek, 19 milyonu aşan bir kayıtlı kullanıcıya ulaşılmış olup; E-Devlet hizmetlerinde vatandaş memnuniyet oranı 2013 yılı itibariyle %97,5 olarak tespit edilmiştir.
- Ülkemizde, asgari geçim indirimi uygulaması nedeniyle, 4 çocuklu ve eşi çalışmayan bir asgari ücretliden kesilen gelir vergisi sıfır olmaktadır.¹²

2. 10. KALKINMA PLANI (2014-2018)

2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planı, Bakanlar Kurulu'nun 2013/4908 sayılı Kararıyla kabul edilmiş ve 06.07.2013 tarih ve 28699 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 10. Kalkınma Planı'nda (2014-2018), 25 farklı alanda yapısal dönüşüme ilişkin program hazırlanmıştır. Hükümetin verdiği siyasi perspektif çerçevesinde, çok geniş bir istişare ve detaylı bir teknik çalışmanın sonucunda oluşturulan 10. Kalkınma Planı'nın, 2023 Vizyonu'nda yer alan hedeflerin gerçekleştirilmesine ayrı bir ivme kazandıracağı belirtilmektedir. Kalkınma planında, uzun vadeli kalkınma amacının, yeniden şekillenmekte olan dünyada milletimizin temel değerlerini ve

Şirket Katılımcıları Toplamı	Toplam Fon Tutarı (Milyon TL)	Katkı Payı Tutarı (Milyon TL)	Yatırıma Yönelen Tutar (Milyon TL)	Devlet Katkısı Fon Tutarı (Milyon TL)
4.948.504	33.378,2	27.304,6	26.806,6	2.711,2

¹¹ <http://www.egm.org.tr> (Erişim Tarihi: 01.12.2014).

¹² TÜRKAY İmdat (2014). Türkiye Ekonomisinde Son Yıllarda Yaşanan Olumlu Gelişmeler, Mali Kılavuz Dergisi, Temmuz-Ağustos, s.64, ss.110-128.

beklentilerini esas alarak gerçekleştirilecek yapısal dönüşümlerle ülkemizin uluslararası konumunu yükseltmek ve halkımızın refahını artırmak olduğu açıklanmıştır. 2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planı, ülkemizin 2023 hedefleri¹³ doğrultusunda, toplumumuzu yüksek refah seviyesine ulaştırma yolunda önemli bir kilometre taşı olarak görülmektedir. Plan, küresel ekonomide geleceğe dönük risklerin ve belirsizliklerin sürdüğü, dünya ekonomisinde değişim ve dönüşümlerin yaşandığı, yeni dengelerin oluştuğu, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında güç dengelerinin yeniden şekillendiği bir ortamda hazırlanmıştır.¹⁴

Bazı uzmanlara göre, Türkiye'yi 2023'e doğru zor bir süreç beklemektedir. Bugüne kadarki yüksek büyüme oranlarını mümkün kılan küresel ekonomik koşulların ne ölçüde devam edeceği şüpheli durumdadır. Coğrafi olarak da bir yandan ekonomik sorunlarla mücadele eden Avrupa Birliği, diğer yandan da siyasi istikrarsızlıkların sürdüğü Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın yanı sıra başında olmamız, ticaret ve yatırım akımlarını olumsuz etkileyebilir. Böyle bir ortamda, Türkiye'nin önündeki döneme dair tutarlı, inandırıcı ve hayata geçirilebilir bir hikaye ortaya koyabilmesi çok kritik. Bu hikaye 2023 hedefleri olarak da bilinen, ancak bugüne kadar herhangi bir somut planla operasyonel hale geleememiş olan, iktisadi atılım hedeflerine ulaşabilmek için bir yol haritası işlevi görebilir.¹⁵

2.1. Kalkınma Planlarının Tarihçesi ve 10. Kalkınma Planı'nın Hazırlanması

Türkiye, 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrasında kabul edilen 1961 Anayasası ile birlikte planlı kalkınma dönemine girmiş, Ekim 1960'ta Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kuruluş ve görevlerini belirleyen 91 sayılı Kanun çıkarılmıştır. 51 yıl sonra Kalkınma Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK/641) ile Kalkınma Bakanlığı'nın Kurulması 06.04.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu tarafından 03.06.2011 tarihinde kararlaştırılmış ve DPT kal-

dırılmıştır. DPT, Türkiye ekonomisinin planlı kalkınma ile gelişmiş ekonomiler arasına girebilmesi amacıyla kurulmuştur. DPT'nin kurulduğu tarihten bugüne kadar 9 adet Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya konulmuştur. Planlı kalkınma dönemi öncesinde de plan yapılmıştır ama bunlar kalkınma planları olmayıp, devletçi yaklaşımla hazırlanmış sanayi planlarıdır. 1960-1980 planları karma ekonomi ilkesine dayanmıştır. Buna karşılık 1980-2000 planları liberal stratejik planlardır. 1980 öncesinde sanayileşmede ithal ikamesi politikaları, 1980 sonrası ise serbest piyasa ve açık ekonomiye geçiş politikaları yönlendirici olmuştur.

9. Kalkınma Planı, istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye Vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır. 2001-2023 yıllarını kapsayan Uzun Vadeli Gelişme Stratejisi'nin ortaya koyduğu perspektif, öncelikleri ve politikaları itibarıyla çağın değişen ekonomik ve sosyal gelişmelerini dikkate almaktadır. Uzun Vadeli Gelişme Stratejisi'nin amacı; Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık seviyesini aşma hedefi doğrultusunda, Türkiye'nin 21'inci yüzyılda kültür ve uygarlığın en ileri aşamasına ulaşarak dünya standardında üreten, gelirini adil paylaşan insan hak ve sorumluluklarını güvenceye alan, hukukun üstünlüğünü, katılımcı demokrasiyi, laikliği, din ve vicdan özgürlüğünü en üst seviyede gerçekleştiren, küresel seviyede etkili bir dünya devleti olmasıdır.

Bilgi toplumuna dönüşümün sağlanarak dünya gelirinden daha yüksek oranda pay alınması, toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi, bilim ve uygarlığa katkı ile bölgesel ve küresel seviyelerdeki kararlarda etkin söz sahipliği, uzun vadeli gelişme stratejisinin nesnel amaçlarını oluşturmaktadır. Türkiye ekonomisinin 2020'lerde dünyanın en büyük ilk on ekonomisi arasında yerini alması öngörülmektedir. Stratejide; Türkiye'nin jeostratejik konumu, kültürel birikimi ve ekonomik ve sosyal alanda sağlayacağı gelişmeler sonucu 2010'larda bölgesel bir güç olarak etkinliğini daha da arttırması, 2020'lerde ise küresel bir güç olması hedeflenmektedir. Dokuz planlı kalkınma döneminden sonra, iki yıllık bir süreçte hazırlanan "10. Beş Yıllık Kalkınma Planı", 2014-2018 dönemini kapsamaktadır. Plan, merkezden ve yerelden 10 bini aşkın kişinin katkısıyla hazırlanmış, 66 özel ihtisas komisyonuyla nüfusun yaşlanmasından enerjiye, büyüme stratejisinden sağlığa her konuda akademisyenler, meslek grupları ve sivil toplum kuruluşlarından görüşler alınmıştır.

¹³ Kalkınma Planında, 2023 yılında GSYH'nın (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla) 2 trilyon dolara, kişi başına gelirin 25 bin dolara yükseltilmesi; ihracatın 500 milyar dolara çıkarılması; işsizlik oranının %5'e düşürülmesi; enflasyon oranlarının kalıcı bir biçimde düşük ve tek haneli rakamlara indirilmesi hedeflenmektedir.

¹⁴ 2014-2018 Dönemi 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Ekim, Ankara, ss.1.

¹⁵ ÇAĞLAR Esen ve ACA Ozan, Analist, Ekonomi Çalışmaları, 10. Kalkınma Planı Hakkında Bir Değerlendirme, TEPAV, Ağustos-2013 (http://www.tepav.org.tr/Erişim_Tarihi; 10.10.2014).

İlk defa bu plana, kalkınma ajansları kanalıyla bütün yörelerin katkıları sağlanmıştır.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından 10. Kalkınma Planı ile ilgili olarak yaptırılan bir çalışmada, "Plan, 2023 Hedeflerinin Yol Haritası Olabilir Ancak Sahiplenilmesi Şart"¹⁶ denilmektedir. TEPAV tarafından yapılan değerlendirmede; 2014-2018 dönemini kapsayan bu Planın, ülke gündeminde kısa vadeli bakış açısından uzun vadeli bir perspektife kavuşmak için yeni bir fırsat sunduğu; Planın hazırlık aşamasında 66 farklı özel ihtisas komisyonu ile çalışma grubunun 3.000'e yakın paydaş ve uzmanın aktif katkısının sağlandığı belirtilerek; 10. Kalkınma Planı'nın, 2023'e giden yolda ne ölçüde bir rehber olabileceği ve ülkemizi, bulanıklaşan bu küresel ve bölgesel ortamda nasıl farklılaştırabileceğinin önemli olduğunun vurgusu yapılmıştır.

Dünya Bankası'na göre Türkiye'de kişi başına düşen gelir 01.06.2013 tarihi itibarıyla 10 bin 830 dolardır. Bunun 16 bine çıkarılması durumunda bile Türkiye, yüksek gelir grubu ülkeleri arasına giremeyecektir. Dünya Bankası ülkeleri, 2012 yılındaki kişi başına düşen gelire göre (World Bank Atlas Method) düşük (1.035 dolar ve aşağısı), düşük orta (1.036–4.085), üst orta (4.086–12.615) ve yüksek gelir (12.616 dolar ve üstü) olarak sınıflamaktadır. 01.06.2013 tarihi itibarıyla 76 ülke Dünya Bankası'na göre yüksek geliri ülke grubundadır. Ulusal gelir ve kişi başına düşen gelir kadar önemli bir diğer konu ise Türkiye'nin insani gelişme endeksi puanları sıralamasında ekonomik performansının oldukça altında kalmasıdır. Dünyanın 16'ncı büyük ekonomisi olan ve önümüzdeki on yılda ilk ona girmeyi hedefleyen Türkiye'nin sosyal göstergelerinde ekonomik göstergelerine göre daha düşük oranda bir iyileşme olmaktadır. Türkiye 2000 yılından bu yana İnsani Gelişme Endeksi puanını ancak 0,08 puan arttırabilmiştir.

Türkiye, içinde bulunduğu Avrupa ve Orta Asya bölgesinin görece düşük performansa sahip ülkeleri arasındadır. Ayrıca 1980 yılından bu yana reel GSYH yıllık %9 civarında bir artış gösterirken aynı dönemde İnsani Gelişme Endeksi puanındaki yıllık artış ancak %2 seviyesinde kalmıştır. Bunun sebebi, eğitim göstergelerindeki iyileşmenin yeterli olmamasıdır. Endeks, ekonomik, sağlık ve eğitim değerleri kullanılarak hesaplanmaktadır. Ekonomi göstergesi olarak gayri safi milli gelir, sağlık göstergesi olarak ortalama yaşam süresi ve eğitim göstergeleri olarak da yıl cinsinden ortalama ve beklenen

eğitim süreleri kullanılmaktadır. Türkiye, ekonomi büyüklüğü ve 74 yıllık ortalama yaşam süresi ile daha yüksek bir seviyeye gelebilecek iken, ortalama ve beklenen eğitim sürelerinin düşük olması sebebiyle endekste daha aşağı bir seviyededir. Diğer bir deyişle, insani gelişmişlik seviyemizin ekonomik performansımıza oranla zayıf oluşu, eğitim ile ilgili sorunlarımızdan kaynaklanmaktadır. 10. Kalkınma Planı döneminde bu sorunun çözülmesi durumunda, Türkiye insani gelişme endeksinde de üst sıralara gelebilecektir.¹⁷

2.2. Kalkınma Planında Esas Alınan İlkeler ve Temel Politikalar

10. Kalkınma Planı; yüksek, istikrarlı ve kapsayıcı ekonomik büyümenin yanı sıra hukukun üstünlüğü, bilgi toplumu, uluslararası rekabet gücü, insani gelişmişlik, çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Planda, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma süreci bütüncül ve çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alınmış, insan odaklı kalkınma anlayışı çerçevesinde katılımcı bir yaklaşım benimsenmiştir. Ülkemizin potansiyelini, bölgesel dinamikleri ve insanımızın yeteneklerini harekete geçirerek kalkınma sürecinin hızlandırılması amacıyla, yeniden şekillenen dünya ekonomisinde uluslararası işbölümü ve değer zinciri hiyerarşisinde Türkiye'nin konumunun aşamalı olarak üst basamaklara çıkarılması hedeflenmektedir.¹⁸

Dünyadaki hâkim eğilimler, özel sektörün daha faal ve etkili olduğu bir ekonomik düzeni beraberinde getirmekte, kamu sektörünün artan oranda düzenleyici faaliyetlere, denetim işlevlerine ve koordinasyona yönelmesine yol açmakta, buna bağlı olarak planlama anlayışı da değişim göstermektedir. Serbest piyasa ağırlıklı açık ekonomiler yaygınlaşmış olmakla birlikte, etkileri devam eden küresel kriz, izlenecek politikalar ve alınacak tedbirler konusunda kamu sektörünün stratejik bir yaklaşımla hareket etmesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, stratejik bir bakış açısıyla ve paydaşların geniş katılımıyla hazırlanmış ulusal planlar, giderek daha önemli hale gelmektedir.

¹⁷ KARLUK Rıdvan (2013), 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı Hedefi: Kalkınmış Türkiye, <http://www.turkishnews.com.tr> (Erişim Tarihi:1.12.2014).

¹⁸ 2014-2018 Dönemi 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Ekim, Ankara, s:1.

¹⁶ <http://www.tepav.org.tr> (Erişim Tarihi; 10.10.2014).

10. Kalkınma Planı, stratejik bakış açısını merkeze alarak, ekonomik, sosyal, sektörel ve bölgesel alanları kapsamının yanında öncelikli dönüşüm programları yoluyla da kritik müdahale alanlarını ortaya koymaktadır. Programlar; birden fazla sektörü kapsayan, planların uygulanması ve izlenmesini kolaylaştıran, öncelikli alanlara yönelik kamu politikalarından oluşmaktadır. Kalkınma planlarında yer verilen politikaların etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi için kamu kurumlarının orta ve uzun vadeli amaçlarının, temel ilke, hedef ve önceliklerinin ve bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarının kalkınma planıyla uyumlu olması önem taşımaktadır. Kurumsal düzeyde stratejik planlar ile kalkınma planları arasında gerekli bütünlük ve uyumun sağlanabilmesi amacıyla kapsayıcı bir anlayış benimsenerek tüm kurumlara yön verebilecek, öncelikleri belirlemede yardımcı olabilecek bir politika seti oluşturulmuştur. Kalkınmanın amacı insanların refahını artırmak, hayat standartlarını yükseltmek, temel hak ve özgürlüklerini güçlendirerek adil, güvenli ve huzurlu bir yaşam ortamı tesis etmek ve bunu kalıcı kılmaktır. Bu çerçevede, 10. Kalkınma Planı kalkınmanın sürdürülebilirliğini merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Planın kapsayıcı bölümü dört ana başlıktan oluşmaktadır. "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" başlığı altında insan için ve insanla beraber kalkınma yaklaşımının hayata geçirilmesi ve gelişmişliğin toplumun farklı kesimlerine yaygınlaştırılması amacıyla uygulanacak politikalara yer verilmektedir. "Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme" başlığı altında üretimde yapısal dönüşüme ve refah artışına yönelik hedef ve politikalar ele alınmaktadır. "Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre" başlığı altında çevreye duyarlı yaklaşımların sosyal ve ekonomik faydalarının artırılması, insanımızın şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin sürdürülebilir bir şekilde yükseltilmesi ile bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması kapsamındaki hedef ve politikalara yer verilmektedir. "Kalkınma için Uluslararası İşbirliği" başlığı altında ise kalkınmanın dış dinamikleri ile ülkemizin ikili, bölgesel ve çok taraflı ilişkilerindeki temel öncelikler ve politikalar ele alınmaktadır.¹⁹

2.3. Kalkınma Planında Yer Alan 2023 Hedefleri

Bilindiği üzere, 10. Kalkınma Planı (2014-2018) TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda 26.06.2013'te kabul edilmiştir. Komisyonadaki görüşmelerde konuşan Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz, Planın en önemli hedeflerinden birinin, yüksek

¹⁹ 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Ekim, Ankara, s.2.

gelir grubuna geçiş olduğunu belirtmiştir. Bakan, "Bu plan döneminde Türkiye'nin hedefi üst orta gelir grubundan, yüksek gelir grubuna geçiş. Dönem sonunda 16 bin dolar diyoruz. Bu rakama ulaştığımız zaman Türkiye artık üst orta gelir grubu bir ülke olmaktan çıkıp, yüksek gelir grubunda bir ülke haline gelecek" demiştir. Bakan, Planın temel stratejisine ilişkin olarak şunları söylemiştir: "Bizim buradaki hedefimiz eğitim sistemimizdeki reformlarla, kentleşme, şehirleşme ortamında atacağımız adımlarla, hukuk devleti, özgürlükler alanındaki ilerlememizle ve tabii teknoloji alanında özellikle bilgiyi katma değere dönüştürme, girişimciliği geliştirme, üniversite-sanayi işbirliğini geliştirme gibi çok çeşitli alanlarda yapacaklarımızla orta gelirden yüksek gelire doğru gitmek."

Bakan, Planda en fazla üzerinde durdukları ve özel programlarla destekledikleri alanın enerji olduğuna işaret ederek, "Enerji verimliliği birinci maddemiz" demiş, yerli kaynakların mutlaka daha fazla kullanılması gerektiğini açıklamıştır. Kalkınma Bakanı, 10. Kalkınma Planı ile ilgili olarak daha sonra şu açıklamayı yapmıştır: "Bu planla 2023 vizyonunun ilk dilimini gerçekleştirmeyi hedefliyoruz. İlk aşamada milli gelirimizi 2018 yılında 1,3 trilyon dolara çıkarmayı hedefliyoruz. Kişi başı gelirimiz geçen sene itibarıyla 10 bin 500 dolar, 2018'de bunu 16 bin dolara çıkarmayı hedefliyoruz." Bu hedefe ulaşabilmek için Türkiye'nin büyüme hızından fedakarlıkta bulunmaması gerekmektedir.

Kalkınma Planında, 2023 yılında GSYH'nin (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla) 2 trilyon dolara, kişi başına gelirin 25 bin dolara yükseltilmesi, ihracatın 500 milyar dolara çıkarılması, işsizlik oranının %5'e düşürülmesi, enflasyon oranlarının kalıcı bir biçimde düşük ve tek haneli rakamlara indirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, 12 yıllık kazanımlardan hareketle, 2023 yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girmek hedeflenmektedir. Sürdürülebilir bir yapıda sektörü çeşitlendirmeyi ve nitelikli hizmet kalitesiyle birlikte turizm gelirini istikrarlı bir şekilde artırmayı öngören ve uygulamaya konulan Türkiye Turizm Stratejisi ile 2023 perspektifinde 50 milyon turist ve 50 milyar doları aşan bir turizm geliri öngörülmektedir. İşsizliği kalıcı bir şekilde azaltarak 2023 yılında %5 seviyesine indirmek amaçlanmaktadır.

2023 hedeflerine ve 10. Kalkınma Planı'nın amaçlarına ulaşılabilmesi açısından öncelikli alanlarda, temel yapısal sorunlara çözüm olabilecek, dönüşüm sürecine katkıda bulunabilecek, kurumlar arası koordinasyon ve sorumluluk

gerektiren 25 adet Öncelikli Dönüşüm Programı hazırlanmıştır. Bu çerçevede Programlar, 10. Kalkınma Planı'nın izleme değerlendirme sürecinin kolaylaştırılması, program havuzunun yönetilebilir ve sonuçlarının ölçülebilir olması açısından öncelikli konularda sınırlı sayıda oluşturulmuştur. Sektörel ve sektörler arası bir yaklaşımla oluşturulan programlar kapsamında, merkezi düzeyde uygulama mekanizması ve müdahale araçları tasarlanmış, uygulama ve koordinasyondan sorumlu kurumlar belirlenmiş, program hedeflerine yer verilmiştir.

Bilim, teknoloji ve Ar-Ge'nin Yeni Türkiye'nin ekonomisinde çok daha kritik bir role sahip olması öngörülmektedir. Bu alanlarda yapılan atılımlar ülkelere rekabet üstünlüğü ve sürdürülebilir sosyo-ekonomik gelişmeyi sağlamaktadır. 2023 hedeflerine ulaşmak için teknoloji üreten ve böylece katma değeri yüksek ürünler ihraç eden bir konuma hızlı bir şekilde ulaşmak planlanmıştır. Bunun için bilgi üreten ve bilgiyi ticari değere dönüştüren, etkin işleyen bir Ar-Ge ve yenilik ekosistemi oluşturmak hedeflenmiştir. Bilgiye dayalı ve rekabetçi bir ekonomiye geçiş için araştırma kapasitesinin, Ar-Ge'nin ve yenilikçilik bilincinin ve üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi ülkemizin öncelikli kalkınma hedefleri arasında yer almaktadır. Ar-Ge harcamalarının daha da artan bir hızla yükseltilmesi hedeflenmektedir. Ar-Ge harcamalarının milli gelir içindeki payının 2023 yılında %3 olması hedeflenmektedir. Tarımsal alanda 2023 hedefi ise; verimliliği artırarak 150 milyar dolar tarımsal hasıla ile dünyanın ilk 5 ülkesi arasında yer almak ve tarımsal ürün ihracatının 40 milyar dolar seviyesine çıkarılması olarak belirlenmiştir. Enerjide ise 2023 hedefine ulaşarak, ekonomik kalkınmanın ve sosyal gelişmenin ihtiyaç duyduğu enerjiyi sürekli, güvenli ve asgari maliyetle temin edebilen, enerji üretiminde kaynak ve teknoloji çeşitliliğini artırarak enerji arz güvenliğimizi sağlayan bir ülke konumuna gelmemiz öngörülmektedir.

Ulaştırma ve haberleşme alanında 2023 vizyonu; ülkemizin rekabet gücüne ve toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı veren; güvenli, ekonomik, konforlu, hızlı ve çevreye duyarlı hizmetlerin sunulduğu, sürdürülebilir bir ulaştırma ve haberleşme sisteminin kurulması olarak belirtilmiştir. Bölünmüş yol uzunluğunun 2023 yılında 36 bin 500 km'ye ulaştırılması hedeflenmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri alanında Hükümetin bu teknolojilerin etkin biçimde kullanılmasını ekonomik ve sosyal kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Son dönemde bilgi ve iletişim teknolojileri alanında büyük ilerlemeler sağlandığı ve elektronik

haberleşme üzerindeki Özel İletişim Vergisi oranının internet hizmetlerinde %5'e indirildiği ifade edilmiştir.

2.4. Kalkınma Planında Belirlenen 25 Adet Öncelikli Dönüşüm Programı

2023 hedeflerine ulaşmak ve kalkınma planlarında yer alan politikaların daha etkin uygulanması amacıyla ilk defa 10. Kalkınma Planı'nda 25 adet Öncelikli Dönüşüm Programı belirlenmiştir. Öncelikli dönüşüm programlarının kapsamı, temel yapısal sorunlara çözüm olacak, üretim yapımızın dönüşüm sürecine katkıda bulunacak, uygulamayı yönlendirecek, kurumlar arası etkin koordinasyon ve sorumluluk gerektiren kritik reform alanları şeklinde tasarlanmıştır. Öncelikli dönüşüm programlarına ait eylem planları Yüksek Planlama Kurulu Kararı olarak yayımlanacaktır. Önümüzdeki dönem de bu programların kararlı bir şekilde uygulanacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda söz konusu programlara ilişkin gelişmeler her yılsonunda Bakanlar Kuruluna raporlanarak suretiyle takip edilecektir.

Belirlenen öncelikli dönüşüm programları şöyledir;²⁰

1. Üretimde Verimliliğin Artırılması Programı
2. İthalata Olan Bağımlılığın Azaltılması Programı
3. Yurtiçi Tasarrufların Artırılması ve İsrafın Önlenmesi Programı
4. İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Programı
5. Kamu Harcamalarının Rasyonelleştirilmesi Programı
6. Kamu Gelirlerinin Kalitesinin Artırılması Programı
7. İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Programı
8. İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Programı
9. Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Programı
10. İstatistik Bilgi Altyapısını Geliştirme Programı
11. Öncelikli Teknoloji Alanlarında Ticarileştirme Programı
12. Kamu Alımları Yoluyla Teknoloji Geliştirme ve Yerli Üretim Programı
13. Yerli Kaynaklara Dayalı Enerji Üretim Programı
14. Enerji Verimliliğinin Geliştirilmesi Programı
15. Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Programı
16. Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Programı
17. Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı

²⁰ http://www.kalkinma.gov.tr/Kalkinma_Planlari/10_Kalkinma_Plani_s.149 (Erişim Tarihi:01.12.2014).

18. Taşımacılıktan Lojistiğe Dönüşüm Programı
19. Temel ve Mesleki Becerileri Geliştirme Programı
20. Nitelikli İnsan Gücü İçin Çekim Merkezi Programı
21. Sağlıklı Yaşam ve Hareketlilik Programı
22. Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı
23. Yerelde Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Programı
24. Rekabetçiliği ve Sosyal Uyumu Geliştiren Kentsel Dönüşüm Programı
25. Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliği Altyapısının Geliştirilmesi Programı.

Yukarıda yer alan 25 adet Öncelikli Dönüşüm Programından konumuzla ilgili olarak sadece Kamu Gelirlerinin Kalitesinin Artırılması Programı ve Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Programı incelenecektir.

2.4.1. Kamu Gelirlerinin Kalitesinin Artırılması Programı²¹

Programın Amacı ve Kapsamı: Etkin bir kamu mali sistemi için kamu gelirlerinin sağlıklı ve sürekli kaynaklardan çağdaş yöntemlerle toplanması son derece önemlidir. Bu süreçte, sadece mali kaygıların değil, ekonomik ve sosyal amaçların da dikkate alınması modern kamu yönetiminin bir gereği haline gelmiştir. Gelir mevzuatının oluşturulmasından, gelirlerin toplanmasına ve kamuoyunun bilgilendirilmesine kadar olan tüm sürecin kalitesinin artırılması büyük önem arz etmektedir. Bu program kapsamında; kamu mali sisteminin ihtiyaç duyduğu gelirlerin sağlıklı ve sürekli kaynaklara dayandırılmasının yanında, gelirlerin etkili ve ekonomik bir şekilde toplanması, gelir dağılımının iyileştirilmesi, tasarrufların artırılmasına katkı sağlanması ve yerel yönetimlerin mali yönden merkezi yönetime bağımlılığının azaltılması amaçlanmaktadır. Program kapsamında ele alınabilecek konular oldukça geniş olmakla birlikte, odaklanılacak alanlar aşağıdaki bileşenlerle sınırlandırılmıştır.

Program Hedefleri;

- Vergilemede hizmet sunumu kalitesinin artırılması,
- Kamu gelirlerinin sağlıklı ve sürekli kaynaklardan elde edilmesi,
- Belediye ve il özel idarelerinin sermaye gelir-

²¹ 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Ekim, Ankara, ss.160-161.

leri hariç öz gelirlerinin Plan dönemi sonunda GSYH'ya oran olarak %1,7'ye çıkarılması,

- Vergi tabanının adil ve öngörülebilir bir şekilde genişletilmesinin de katkısıyla vergi yükünün Plan dönemi sonunda GSYH'ya oran olarak 0,6 puan yükselmesi,
- Vergi harcamaları konusunda kamuoyunun düzenli ve ayrıntılı bilgilendirilmesi.

Performans Göstergeleri;

- Vergi gelirlerinin GSYH içerisindeki payı,
- Kaldırılan istisna, muafiyet ve indirimlerin mali boyutu,
- Mükellefler tarafından vergiye uyum için harcanan süre,
- Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin toplam gelirlerine oranı,
- Mükellef memnuniyet oranı,
- Ödenmeyen vergi tutarının tahakkuk eden vergiye oranı,
- Toplam vergiler içerisinde doğrudan vergilerin payı,

Program Bileşenleri;

1. İstisna, Muafiyet ve İndirimlerin Gözden Geçirilmesi

- İstisna, muafiyet ve indirimler nedeniyle oluşan vergi harcamalarının mali etkilerinin tahmin edilmesi,
- Etkin olmayan düzenlemelerin kaldırılması veya revize edilmesi,
- Sisteme dâhil edilmesi öngörülen istisna, muafiyet ve indirimlere ilişkin kriterlerin belirlenmesi ve uygulama sonuçlarının düzenli değerlendirilmesi,
- Vergilemede teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması.

2. Vergi İdaresinin Etkinliğinin Artırılması

- Vergi idaresinin beşeri ve teknolojik imkânlarının geliştirilmesi,
- Mükellef hizmetlerinin etkinleştirilmesi,
- Vergi idaresi ile kamu kurum ve kuruluşları arasındaki bilgi paylaşımının güçlendirilmesi,

- Uzlaşma müessesesi ve vergi takdir komisyonları başta olmak üzere uygulamada sorun yaşanan konuların gözden geçirilmesi,
- Vergi ceza sisteminin etkinliğinin artırılması,
- Yabancı vergi idareleriyle işbirliğinin artırılması.

3. Vergilemede Uygulanabilirliğin ve Öngörülebilirliğin Artırılması

- Mevzuat ve idari uygulamalarda öngörülebilirliğin artırılması,
- Vergi mevzuat düzenlemelerinin toplumun ve ilgili tarafların katkılarının alındığı bir süreç içinde gerçekleştirilmesi,
- Vergi mevzuatının sadeleştirilmesi çalışmalarının sürdürülmesi.

4. Kamu Gelirleriyle İlgili İstatistiklerin Etinleştirilmesi

- Kamu gelirleriyle ilgili istatistiklerin kapsamının, detayının ve kalitesinin artırılması, erişiminin kolaylaştırılması,
- Vergi sistemi ve uygulamalarının istatistik üretme kapasitesinin geliştirilmesi.

5. Yerel Yönetim Öz Gelirlerinin Artırılması

- Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin artırılması ve hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesi,
- İmar düzenlemeleri ve kamu hizmetleriyle oluşan değer artışından kamunun daha çok yararlandırılması.

2.4.2. Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Programı²²

Ülkemizin en önemli sorunlarından biri olan kayıt dışı ekonominin varlığı, özel sektördeki rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemekte ve kamu gelirlerinin sağlıklı bir şekilde toplanmasına engel olmaktadır. Son yıllarda alınan önlemlere rağmen kayıt dışı ekonomi halen önemli sorunlardan birisidir. Kayıt dışı ekonominin azaltılması, orta ve uzun dönemde ekonomik istikrar, gelir dağılımı ve istihdam gibi birçok makroekonomik unsurun iyileşmesine, ekonomide verimlilik düzeyi ve rekabet gücünün yükselmesine, ayrıca kamu ge-

²² 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Ekim, Ankara, ss.166-167.

lirlerinin artmasına katkıda bulunacaktır. Bu programla, kayıt dışı ekonominin azaltılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu Programın Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı'nın daha etkin uygulanmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.²³

Program Hedefleri;

- Kayıt dışı ekonominin GSYH'ya oranının beş puan azaltılması,
- Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı istihdam oranının beş puan azaltılması.

Performans Göstergeleri;

- Kayıt dışı ekonominin GSYH'ya oranı,
- Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışanların tarım dışı istihdama oranı,
- Yıllık denetim sayısının önceki yıla göre değişim oranı,
- Denetimler sonucunda tespit edilen kayıt dışı çalışan sayısı,
- Denetimler sonucunda tespit edilen vergi matrah farkları,
- Kamu hizmetlerinden duyulan memnuniyet düzeyi.

Programın bileşenleri;

- Kayıt dışı ekonominin boyutunun ve etkilerinin ölçülmesi,
- Denetim ve yaptırımların daha etkili kılınması,
- Kurumlar arası koordinasyon ve veri paylaşımının artırılması,
- Kayıt dışılıkla mücadelede toplumsal mutabakatın sağlanması,
- Kaçakçılıkla etkin mücadele edilmesi.

²³ Ülkemizde 2008-2010 ve 2011-2013 yıllarında kayıt dışılıkla mücadelede uygulanan "Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planları" sonucunda çok önemli düzenlemeler hayata geçirilmiş ve kayıt dışı ekonomiyle mücadelede büyük bir etkinlik sağlanmıştır. 2015 yılında uygulamaya başlayacak olan 2015-2017 dönemi Yeni Eylem Planında da kayıt dışı ekonomi ile aynı kararlılıkla mücadele edileceği anlaşılmaktadır. Ülkemizde 2003 yılında %32,2 olan kayıt dışı ekonominin büyüklüğü, uygulanan eylem planlarının sonucunda 2013 yılı itibarıyla altı puan düşerek %26,5 seviyesine inmiştir.

1. Kayıt Dışı Ekonominin Boyutunun ve Etkilerinin Ölçülmesi

- Kayıt dışı ekonominin boyutunun ölçülmesinde kullanılan mevcut standart yöntemlerin Türkiye'ye özgü koşullar dikkate alınarak geliştirilmesi,
- Kayıt dışı ekonominin yol açtığı sorunların etkisinin ölçülmesi.

2. Bileşen: Denetim ve Yaptırımların Daha Etkili Kılınması

- Kamu kurumlarının denetim kapasitesinin geliştirilmesi suretiyle denetimlerin nitelik ve niceliğinin artırılması,
- Denetimlerin etkinliğinin artırılmasında risk analizi modelleri, veri madenciliği ve bilişim teknolojilerinin daha yaygın kullanılması,
- Kayıt dışı ekonomik faaliyette bulunanlara yönelik yaptırımların artırılması.

3. Bileşen: Kurumlar Arası Koordinasyon ve Veri Paylaşımının Artırılması

- Kamu kurumlarının denetim sonuçlarının ve kayıtlarında bulunan verilerin diğer kamu kurumlarıyla paylaşılması,
- Kurumlar arası ortak veri tabanı ve denetim uygulamalarının geliştirilmesi,
- Kayıt dışılığa sebep olan yasal düzenlemeler konusunda kamu kurumları ile işbirliği sağlanarak gerekli düzenlemelerin yapılması.

4. Bileşen: Kayıt Dışılıkla Mücadelede Toplumsal Mutabakatın Sağlanması

- Toplumun ilgili kesimlerinin kayıt dışılıkla mücadeleye aktif katılımının sağlanması,
- Kamu idareleri ve STK'lar aracılığıyla kayıt dışı ekonominin olumsuz etkileri hakkında toplumsal bilincin artırılması.

5. Bileşen: Kaçakçılıkla Etkin Mücadele Edilmesi

- Akaryakıt, içki ve tütün mamulleri kaçakçılığı başta olmak üzere kaçakçılığın ekonomik boyutunun ölçülmesi,
- Kaçakçılıkla mücadelede idari ve teknik kapasitenin güçlendirilerek denetimlerin etkinleştirilmesi,
- Kurumlar arası koordinasyonun artırılması.

2.5. Kalkınma Planında Benimsenen Maliye Politikası

Maliye politikası, çok yıllık bütçeleme anlayışı kapsamında hazırlanan, gerek yurtiçinde gerekse uluslararası platformda Türkiye ekonomisine ait genel bir perspektif çizen Orta Vadeli Programlar çerçevesinde, özel sektör öncülüğünde istikrarlı büyümeye destek sağlamaya yönelik olarak yürütülmüştür. Bu doğrultuda, 2001 yılından itibaren önemli ölçüde faiz dışı fazla verilmesi suretiyle, kamu borç stokunun GSYH'ya oranı azaltılmış, böylece kamu maliyesinde oluşan mali alan, küresel krizin etkilerinin azaltılmasında etkin bir şekilde kullanılmıştır. 2010 yılından itibaren ise kamu maliyesinde sürdürülebilirliği sağlamaya yetecek ölçüde faiz dışı fazla verme politikasına devam edilmiştir.

Kriz döneminde uygulanan konjonktür karşıtı politikaların da etkisiyle GSYH'ya oranla 2009 yılında kamu kesimi borçlanma gereği %5'e, kamu brüt borç stoku ise %48,9'a yükselmiştir. İzleyen dönemde, kamu mali dengelerinin iyileştirilmesi amacıyla uygulanan politikaların yanı sıra yüksek büyüme ve kamu alacaklarının yapılandırılması sonucunda 2012 yılında kamu kesimi borçlanma gereği %0,9'a, kamu brüt borç stoku ise %39,7'ye gerilemiştir. Uygulanan sıkı maliye politikasının etkisiyle, genel devlet faiz ödemelerinin millî gelire oranı istikrarlı bir şekilde azalmış, bununla birlikte genel devlet faiz dışı harcamaları faiz ödemelerinden elde edilen tasarrufun üzerinde artmıştır. 2006-2008 döneminde GSYH'ya oranla yılda ortalama 0,6 puan düşen genel devlet faiz ödemeleri 2008 yılı sonunda %5,4; ortalama 1,1 puan yükselen genel devlet faiz dışı harcamaları ise 2008 yılı sonunda %29,2 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında krize karşı alınan önlemlerin de etkisiyle %34,4'e yükselen genel devlet faiz dışı harcamalarının GSYH içindeki payı, ilerleyen dönemde millî gelirdeki artışa rağmen bu seviyesini korumuş, 2010-2012 döneminde ortalama %34,2 düzeyinde gerçekleşmiştir. Personel harcamaları, sağlık ve sosyal güvenlik giderleri ile sosyal amaçlı transferler bu dönemde genel devlet harcamalarındaki artışın temel belirleyicileri olmuştur.

2006-2008 döneminde ortalama %32,5 olan özelleştirme hariç genel devlet gelirlerinin GSYH'ya oranı, harcamalardaki artışları karşılamak amacıyla alınan ilave önlemler neticesinde artmış, 2009 yılında %34,2'ye, 2012 yılında ise yüzde 37,3'e yükselmiştir. 2009 yılında sosyal güvenlik primleri dâhil %24,7 olan toplam vergi yükü, 2012 yılında %27,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Vergi yükündeki 2,9 puanlık artışın 1,2 puanı sosyal güvenlik primlerinden, 1,7 puanı ise vergilerden kaynaklanmaktadır. Genel devlet gelir büyüklüğünde bir defalık gelirler de önemli rol oynamış; bu çerçevede, 6111 sayılı Kanun kapsamında kamu alacaklarının yeniden yapılandırılması, 2006 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen sosyal güvenlik prim afları ile 2012 yılında hayata geçirilen bedelli askerlik uygulaması önemli miktarda kaynak sağlamıştır.

Genel devlet gelir ve harcamalarındaki gelişmeler sonucunda, 2006-2008 döneminde GSYH'ya oranla ortalama %0,2 olarak gerçekleşen genel devlet açığı, 2009 yılında %5,5'e yükselmiş, 2010-2012 döneminde ise ortalama %1,4 olmuştur. Faiz giderleri ve özelleştirme gelirleri hariç

tutulduğunda ise, 2006-2008 döneminde GSYH'ya oranla ortalama %4,4 fazla veren genel devlet dengesi, 2009 yılında %0,2 açık vermiş, 2010-2012 döneminde ise ortalama %2 fazla vermiştir.

Kamu maliyesinin uzun dönemli mali sürdürülebilirliğini yansıtan bir gösterge niteliğinde olan yapısal genel devlet dengesi, konjonktürel gelişmelerin gelir ve harcamalar üzerindeki etkilerinin ortadan kaldırılması suretiyle hesaplanmakta ve özelleştirme gelirleri ile bir defalık gelirleri içermemektedir. 9. Kalkınma Planı döneminde faiz hariç yapısal genel devlet harcamalarının potansiyel GSYH'ya oranı sürekli artarak 2012 yılında %34,7'ye yükselmiştir. Genel devlet gelirlerinin potansiyel GSYH'ya oranı ise, kısmen dalgalı bir seyir gösterse de, Plan döneminde artış eğiliminde olmuş ve 2012 yılında %36,5'e ulaşmıştır. Böylece, potansiyel GSYH'ya oranla 2006 yılında %4,2 olan yapısal genel devlet faiz dışı fazlası, 2007-2012 döneminde faiz dışı harcamaların gelirlerden daha fazla artması sonucunda ortalama %1,8 olarak gerçekleşmiştir.

Genel devlet dengesindeki gelişmelere paralel olarak, küresel kriz öncesi gerileme eğiliminde olan AB tanımlı genel devlet borç stokunun GSYH'ya oranı krizle birlikte yükselmiş, kriz sonrasında ise tekrar gerileme eğilimine girmiştir. 8. ve 9. Kalkınma Planları süresince izlenen ekonomik programların bir sonucu olarak kamu mali dengelerinde iyileşme yaşanmış ve kamu borç stokunun GSYH'ya oranı önemli ölçüde gerilemiştir. Bununla birlikte, kamu mali sisteminin devresel hareketlere karşı oldukça duyarlı olduğu görülmektedir. 10. Kalkınma Planı döneminde, bir taraftan elde edilen kazanımların korunması diğer taraftan da daha güçlü bir kamu mali görünümünün tesis edilebilmesi için kamu harcamalarının rasyonelleştirilmesi ve kamu gelirlerinin kalitesinin artırılması öncelik olarak değerlendirilmektedir.²⁴

2.5.1. Amaç ve Hedefler

10. Kalkınma Planı'nda maliye politikasının, istikrarlı yüksek büyüme ortamının tesis edilebilmesine yönelik olarak, ekonomik istikrarın desteklenmesi, yurtiçi tasarrufların artırılması ve cari açığın kontrol altında tutulmasına yardımcı olacak şekilde para ve gelir politikalarıyla uyumlu bir biçimde uygulanmasının esas olduğu belirtilmiştir.

²⁴ 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Ekim, Ankara, s.72-75.

Tablo 1: Kamu Kesimine İlişkin Seçilmiş Göstergelerde Gelişmeler ve Hedefler²⁵
(GSYH'ya Oran, Yüzde)

	2006	2012	2013	2018	2014-2018 ¹
Kamu Tüketimi	9,5	11,5	11,7	11,6	11,7
Kamu Tasarrufu	4,2	2,9	2,4	3,7	3,1
Kamu Yatırımı	3,7	4,4	4,5	4,8	4,6
Kamu Kesimi Borçlanma Gereği ²	-1,8	0,9	1,4	0,5	0,7
Kamu Kesimi Program Tanımlı Dengesi ³	4,8	0,9	0,8	1,0	0,9
Genel Devlet Gelirleri	34,8	37,8	38,3	37,9	37,9
Genel Devlet Harcamaları	33,4	38,7	39,7	38,4	38,6
Genel Devlet Faiz Dışı Harcamaları	27,3	35,2	36,4	36,2	36,1
Genel Devlet Faiz Giderleri	6,1	3,5	3,3	2,3	2,5
Genel Devlet Yatırım Harcamaları	3,0	3,5	3,5	4,1	3,8
Genel Devlet Dengesi	1,3	-1,0	-1,4	-0,5	-0,7
Genel Devlet Faiz Dışı Dengesi	7,5	2,6	1,9	1,7	1,8
Yapısal Genel Devlet Gelirleri ⁴	33,4	36,5	37,1	37,7	37,2
Yapısal Genel Devlet Harcamaları ⁵	29,1	34,7	35,5	36,4	35,7
Yapısal Genel Devlet Dengesi ⁶	4,2	1,7	1,6	1,3	1,5
Vergi Yükü (Sos. Güv. Primleri Dâhil)	24,4	27,6	28,3	28,9	28,6

Kaynak: 2006 ve 2012 yılı verileri Kalkınma Bakanlığına aittir. 2013 ve 2018 yılı verileri 10. Kalkınma Planı tahminleridir.

Not: Kamu kesimi; merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları ile GSS, fonlar, döner sermayeler, İşsizlik Sigortası Fonu ve KİT'lerin toplamından oluşmaktadır. Kamu kesimi kapsamından KİT'ler çıkarıldığında ise genel devlet tanımına ulaşılmaktadır.

1- Dönem ortalamasıdır.

2- (-) işaret fazlalığı göstermektedir.

3- Faiz gelirleri ve giderleri, özelleştirme gelirleri, kamu bankaları kâr payları ve bazı özelliikli gelirler ile giderler hariç tutularak hesaplanmaktadır.

4- Özelleştirme ve bir defalık gelirler hariç, potansiyel GSYH'ya orandır.

5- Faiz giderleri hariç, potansiyel GSYH'ya orandır.

6- Potansiyel GSYH'ya orandır.

9. Kalkınma Planı döneminde kamu brüt borç stoku ile faiz harcamalarının GSYH'ya oranının düşürülmesi sonucunda elde edilen makroekonomik ve mali kazanımların, kamu kesimi borçlanma gereğinin kontrol altında tutulması suretiyle, kalıcı hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Plan dönemi boyunca GSYH'ya oran olarak genel devlet gelirlerinin sabit tutulması, genel devlet harcamalarının ise bir miktar düşürülerek genel devlet açığının Plan dönemi sonunda %0,5'e düşürülmesi hedeflenmektedir. Plan döneminde, vergi yükünün adil dağılımının sağlanması ve GSYH'ya oranla ortalama %28,6 seviyesinde olması öngörülmektedir.

2.5.2. Politikalar

Kalkınma Planında israfın önlenmesi, verimlilik artışı sağlanması ve harcama programlarının önceliklendirilmesi suretiyle kamu harcamalarının kontrol altında tutulacağı uygulanacak politika olarak kabul edilmiştir. Kamu harcamalarının etkinleştirilmesiyle elde edilecek tasarruf ve tahsis edilecek ilave kaynaklar; büyümeyi destekleyecek yatırım harcamalarında, teşviklerde ve

²⁵ 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Ekim, Ankara, s.74.

Ar-Ge desteklerinde kullanılacaktır. Sosyal amaçlı programlar ile tarım sektörüne yönelik transferler başta olmak üzere harcamalar etkinlik artışını temin etmek amacıyla gözden geçirilecektir. Vergiye gönüllü uyumun artırılması ve kayıt dışı ekonominin azaltılmasıyla sağlanacak ilave kaynaklar, işlem vergilerinin düşürülmesi başta olmak üzere üretim ve istihdamı teşvik ederek büyümeye katkı sağlayacak şekilde değerlendirilecektir.

Vergilemenin daha adil olmasını ve mali fonksiyonunu yerine getirmesini sağlayacak şekilde vergi tabanı genişletilecektir. Vergi politikası, üretim faktörlerinin etkin dağılımını sağlamaya yönelik olarak kullanılacaktır. Temel vergi mevzuatı, ekonomik ve sosyal politikalar çerçevesinde sade ve uyum sağlanabilir hale getirilecek şekilde yeniden yazılacaktır. Elektronik ticarete vergi kaybının önlenmesine yönelik gerekli hukuki ve idari düzenlemeler hayata geçirilecektir. Yasal düzenlemeler, kısa ve uzun dönem mali sonuçları hesap edilerek yapılacaktır. Kamu harcamalarının program bazlı sınıflandırma çalışmaları tamamlanarak kamu hizmetlerini program yaklaşımıyla ele alan bütçe yapısına geçilecektir.

Kaynak tahsis sürecinin stratejik planlar ve performans esaslı bütçeleme sistemiyle ilişkisi güçlendirilerek, sürecin planlama, programlama, bütçeleme, uygulama, izleme ve değerlendirme etkinliği artırılabilecektir. Kayıt dışılıkla mücadelede, kurumlar arası koordinasyon ve veri paylaşımı artırılacaktır. Önleyici ve risk odaklı denetim anlayışı çerçevesinde idarelerin beşeri ve teknolojik altyapısı güçlendirilecektir. Yerel yönetimlerin mali imkânlarını güçlendirmek için kentsel rantların değerlendirilmesi ve emlak vergisi dâhil olmak üzere yerel yönetim öz gelirleri artırılabilecektir.²⁶

3. 2023 VİZYONU DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN 62. HÜKÜMET PROGRAMINDA GELİR POLİTİKASI

10. Kalkınma Planı ile ilişkili olarak 62. Hükümet Programı'ndan da kısaca bahsetmekte fayda vardır. 2023 Vizyonu doğrultusunda hazırlanan ve 07.09.2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 62. Hükümet Programı'nda yapısal dönüşüm için 9 temel politika ve 10. Kalkınma Pla-

²⁶ 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Ekim, Ankara, s.75-76.

nında yer alan 25 adet Öncelikli Dönüşüm Programı esas alınmış durumdadır. Hükümet Programı ise 5 ana başlıktan oluşmakta olup, bunlar;

- İleri demokrasi,
- İnsani kalkınma,
- Yaşanabilir mekanlar ve çevre,
- Güçlü ekonomi ve
- Öncü ülke yeni Türkiye'den

oluşmaktadır.

Önümüzdeki dönemde imalat sanayiinin GSYH içindeki payının artırılması bu yapısal dönüşüm açısından önem arz etmektedir. Hükümet, bu yapının oluşturulması için verimlilik artışının ve sanayileşmenin hızlandırılması ve özel sektör öncülüğünde Ar-Ge'ye daha fazla ağırlık vererek, ihracata dayalı ve rekabetçi bir üretim yapısıyla bunu gerçekleştirme kararlılığındadır. Bu yapısal dönüşümün kalıcı bir şekilde hayata geçirilebilmesi için Hükümet Programında;

- Yurtiçi tasarrufları artırılması,
- Fiyat istikrarını, finansal yapı ve maliye politikasında elde edilen kazanımları güçlendirilmesi,
- Bilim, teknoloji ve yenilik kapasitesinin geliştirilmesi,
- İmalat sanayiinde yerli girdi kullanımına dayalı ve yüksek katma değerli bir üretim yapısına geçilmesi,
- İşgücü verimliliğinin artırılması,
- Girişimciliğin geliştirilmesi ve KOBİ'lerin desteklenmesi,
- Fikri mülkiyet haklarının geliştirilmesi,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin bir şekilde kullanılması,
- Lojistik ve ulaştırma altyapısının iyileştirilmesi

hedeflenmektedir.

3.1. Gelir Politikası

62. Hükümet Programı'nda hükümetin gelir politikası kamu gelirlerinin adil bir şekilde sürdürülebilir kaynaklardan temin edilmesi hedefine yöneliktir. Bu kapsamda başta gelir idaresinin reorganizasyonu olmak üzere vatandaşın vergisini

kolayca ödeyebilmesine yönelik önemli adımlar atılmış, bu çerçevede pek çok teknolojik imkân vatandaşların hizmetine sunulmuştur. Bu çerçevede, modern bilgi teknolojileri sistemlerini kullanarak yeni hizmet seçeneklerini üreterek ve mükelleflere sunulan hizmetlerin kalitesini daha da artırarak mükelleflerin gönüllü uyumunun sağlanmasına devam edileceği belirtilmiştir. Geçmişte atılan adımların sağlamaştırılması ve daha da geliştirilmesine yönelik çalışmalara kararlılıkla devam edileceğinin açıklandığı Hükümet Programında gelir politikaları açısından temel öncelikler;

- Vergilemede adalet ve etkinliğin artırılması,
- İstihdamın ve yatırımların teşviki,
- Bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması,
- Rekabetin geliştirilmesi,
- Tasarruf oranlarının artırılması,
- Şirketlerin öz sermaye yapılarının güçlendirilmesi ve
- Daha etkin bir vergi sisteminin oluşturulması

olacaktır.

Haksız rekabetin önlenmesi, kaynak dağılımında etkinliğin sağlanması, ekonomide rekabet gücünün ve kamu gelirlerinin artırılması amacıyla kayıt dışılıkla mücadeleye kararlılıkla devam edilecektir. Vergi mevzuatının sadeleştirilmesi ve anlaşılır kılınması, vergi tabanının genişletilmesi ve vergilemenin daha adil olmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir. Bu kapsamda Gelir Vergisi Kanun Tasarısı TBMM'ye sevk edilmiş olup, Vergi Usul Kanunu başta olmak üzere temel vergi kanunlarının gözden geçirilmesi çalışmaları ise önümüzdeki dönemde tamamlanacaktır. Kamu harcamalarının finansmanında doğrudan vergilerin ağırlığının artırılması sağlanacaktır. Mahalli idare vergilerinin genel vergi sistemi ile uyumunun sağlanması ve bu sayede yerel yönetim öz gelirlerinin artırılması sağlanacaktır. Gelir politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında şeffaflık ve öngörülebilirlik esas alınacaktır. Kamu harcama politikaları, vatandaşların refahını artıracak, beşeri sermayeyi geliştirecek, kalkınma hamlesini güçlendirecek, üretimi ve istihdamı destekleyecek şekilde önceliklendirilecektir.

Hükümet programında; kamu harcamalarının etkinlik ve verimlilik temelinde gerçekleştirileceği, şeffaf ve hesap verilebilirliğin esas alınacağı vurgulanmaktadır. Vatandaştan alınan her bir kuruşun hesabının verilmesi temel öncelik olarak belirlenmiştir. Hizmet alımlarının bütçe tahsis süreci

öncesinde fayda-maliyet/maliyet-etkinlik analizinin yapılacağı, kamuda taşıt kullanım maliyetinin etkin hale getirilmesini içeren düzenlemelere yönelik mevzuat hazırlıklarının tamamlanacağı belirtilmektedir. Ayrıca, sıfır tabanlı bütçelemenin uygulanması için idari kapasitenin geliştirileceği ve muhasebe sisteminin, uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmesi için gereken mevzuat düzenlemelerinin yapılacağı hedeflenmektedir.²⁷

SONUÇ

10. Kalkınma Planı, 02.07.2013 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 06.07.2013 tarihinde ise Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Kalkınma Planında "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" ve "Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme" yaklaşımı esas alınmış olup; Planda, Ülkemizin potansiyelini, bölgesel dinamikleri ve insanımızın yeteneklerini harekete geçirerek kalkınma sürecinin hızlandırılması amacıyla, yeniden şekillenen dünya ekonomisinde uluslararası işbölümü ve değer zinciri hiyerarşisinde Türkiye'nin konumunun aşamalı olarak üst basamaklara çıkarılması hedeflenmektedir.

Ülkemizin ekonomik yönden belli bir büyüme trendini yakalaması ve aralıksız büyümeye devam etmesi için, son on yılda eşzamanlı olarak yapılan ekonomik ve siyasi reformların hız kesmeden devam ettirilmesi ve 10. Kalkınma Planı (2014-2018) döneminde yapılması öngörülen dönüşüm programlarının tavizsiz uygulanması gerekmektedir. Yerinde ve makul düzeyde alınan tedbirlerin etkisiyle, küresel krizin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri kısa sürede ortadan kaldırılmış ve 2010-2013 döneminde milli gelirimiz ortalama %6 oranında artmıştır. Böylece OECD ülkeleri içerisinde en yüksek büyüme hızına ulaşılmış, kişi başına milli gelir 10.782 dolara yükselmiş, satın alma gücü paritesine göre ise milli gelir sıralamasında yaklaşık 1,2 trilyon dolarlık GSYH'sı ile ülkemiz dünyada 16. sırada yer almıştır.

Türkiye, küresel krizi IMF gibi uluslararası kuruluşlardan kaynak kullanmadan kendi politikalar ve imkânlarıyla başarıyla yönetmiştir. Ülkemiz, borç-faiz sarmalına girmeden IMF'ye olan borcunun tamamını ödemiş ve artık IMF'ye borç veren bir ülke konumuna gelmiş bulunmaktadır. Ayrıca, IMF İcra

²⁷ <http://www.basbakanlik.gov.tr/62>. Hükümet Programı, 1.9.2014, s.113-115 (Erişim Tarihi:01.12.2014).

Kurulu'na Türkiye üye atamaya hak kazanarak, artık ülkemiz IMF'de karar alma sürecine dahil olmuştur. Ülkemizin 2023 hedeflerine ulaşabilmesi için Kalkınma Planındaki hedefler doğrultusunda; mali disiplin, enflasyonla mücadele, katma değeri yüksek mal ve hizmet üretimi ve istihdam esaslı yüksek ve sürdürülebilir büyüme konusundaki kararlılığını sürdürmesi gerekmektedir.

2023 Vizyonu doğrultusunda hazırlanan 10. Kalkınma Planı, 2014-2018 döneminde uygulanacak temel politikaları ve öncelikli dönüşüm programlarına baktığımızda; ülkemizin son on yılda yapmaya çalıştığı yapısal dönüşüme aynen devam edeceği görülmektedir. 62. Hükümet Programı da beş yıllık kalkınma planında belirlenen temel politikalara göre hazırlanmış görülmektedir. Ülkemizin 2023 hedefleri çok iddialıdır ve bu büyük hedeflere ulaşmak için gerekli olan insani ve diğer kaynakları da mevcut bulunmaktadır. Siyasi ve ekonomik istikrar devam ettiği sürece bu hedeflerin yakalanması mümkün görülmektedir. Toplum olarak genç ve dinamik insan kaynağımızla Cumhuriyetimiz'in 100. Kuruluş yılı olan 2023 yılı hedeflerine ulaşabilmek için; kamu ve özel sektör olarak verimli ve yüksek performansla çalışmak, katma değeri yüksek mal ve hizmetler üreterek, ekonomik büyümeyi sürdürmeye devam etmeliyiz. Ayrıca, kamu ve özel sektörün söz konusu beş yıllık 10. Kalkınma Planını sahiplenmesi ve planda yer alan 25 farklı dönüşüm programının titizlikle uygulanması konusunda gerekli performansı göstermesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

62. Hükümet Programı (RGT, 07.09.2014, S. 29112).

2014-2018 Dönemi 10. Kalkınma Planı (2013). Kalkınma Bakanlığı, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Ekim, Ankara.

2015-2017 Dönemi Orta Vadeli Program (RGT, 8.10.2014, S. M.29139).

2015-2017 Dönemi Orta Vadeli Mali Plan (RGT, 11.11.2014, S. 29142).

ÇAĞLAR Esen ve ACA Ozan (2013). Analist, Ekonomi Çalışmaları, 10. Kalkınma Planı Hakkında Bir Değerlendirme, TEPAV, Ağustos.

[http://www.kalkinma.gov.tr/Kalkinma Planları/10. Kalkınma Planı](http://www.kalkinma.gov.tr/Kalkinma_Planlari/10_Kalkinma_Plani) (Erişim Tarihi:01.12.2014).

<http://www.basbakanlik.gov.tr> (Erişim Tarihi:01.12.2014).

[http://www.hazine.gov.tr/Türkiye Ekonomisi](http://www.hazine.gov.tr/Turkiye_Ekonomisi), Kasım 2014 (Erişim Tarihi:01.12.2014).

[http://www.capital.com.tr/ekonomi/makro ekonomi/ IMF'den Türkiye Raporu](http://www.capital.com.tr/ekonomi/makro_ekonomi/IMF_den_Turkiye_Raporu) (Erişim Tarihi:01.12.2014).

[http://www.mahfiyegilmez.com/Kasim-2014/IMF'nin Türkiye Değerlendirmesi](http://www.mahfiyegilmez.com/Kasim-2014/IMF_nin_Turkiye_Değerlendirmesi) (Erişim Tarihi:01.12.2014).

IMF, Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, Ekim 2014. TBMM'nin 02.07.2013 tarih ve 1041 sayılı Kararıyla

Onaylanan 2014-2018 Dönemi 10. Kalkınma Planı (RGT, 06.07.2013, S. 28699 (Mükerrer).

TÜRKAY İmdat (2014). Türkiye Ekonomisinde Son Yıllarda Yaşanan Olumlu Gelişmeler, Mali Kılavuz Dergisi, Temmuz-Ağustos, s.64.

T.C. YARGITAY 21. HUKUK DAİRESİ

Esas No: 2013/21984

Karar No: 2014/16206

Karar Tarihi: 08 Temmuz 2014

İlgili Mevzuat: 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu m. 4, 5, 37, 4857 sayılı İş Kanunu m. 77, 6098 sayılı Borçlar Kanunu m. 417/2

- **İŞ KAZASI SONUCU MALULİYET NEDENİYLE MADDİ VE MANEVİ TAZMİNAT DAVASI**
- **BİLİRKİŞİ RAPORUNUN YETERSİZ OLMASI**
- **İŞVERENİN SORUMLULUĞUNU OBJEKTİFLEŞTİREN KRİTERLER**
- **KUSURUN AİDİYETİ VE ORANI**
- **KÖTÜ TESADÜFÜN İŞ KAZASINA NEDEN OLMASI**

ÖZET

Dava, iş kazası sonucu maluliyetinden doğan maddi ve manevi tazminat ödetilmesi talebine ilişkindir. 4857 sayılı Kanun'un 77. vd. maddeleri 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6331 sayılı Kanun'un 37. maddesi ile 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yürürlükten kaldırılmıştır. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, işverenin sağlık ve güvenlik önlemlerini alma yükümünü daha ayrıntılı bir biçimde düzenlemiştir. Gerek, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77. maddesi ve gerekse 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. ve 5. maddeleriyle buna uygun olarak çıkarılan iş güvenliği yönetmelikleri hükümleri işverenin sorumluluğunu objektifleştiren kriterler olarak değerlendirilmelidir. Bu sebeple mevzuatta yer alan teknik iş güvenliği kurallarına uyulmaması işverenin kusurlu davranışı olarak kabul edilmelidir. Ancak, işveren sadece anılan yazılı kurallara değil, yazılı olmayan ve teknolojinin gerekli kıldığı önlemlere aykırı davrandığında da kusurlu görülerek oluşan zararı karşılamalıdır. Öte yandan, objektifleştirilen kusur, kusur sorumluluğunu, kusursuz sorumluluğa yaklaşırsa da, onu kusursuz sorumluluk haline dönüştürmez. Çünkü bu halde dahi işverenin sorumluluğu için kusurun varlığı şarttır. Hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda; bilirkişiler, İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşulları göz önünde tutarak ve özellikle işverenin niteliğine göre, işyerinde uygulanması gereken işçi sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü'nün ilgili maddelerini incelemek suretiyle, işverenin, işyerinde alması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçimde incelemek suretiyle kusurun aidiyeti ve oranı hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde saptamadıkları anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, olayda kötü tesadüfe yer veren kusur bilirkişi raporunun, İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşulları içerdiği giderek hükme dayanak alınacak nitelikte olduğu söylenemez. Bu nedenle; işçi sağlığı-iş güvenliği konularında uzman ehil bilirkişi kuruluna konuyu yukarıda açıklandığı biçimde yeniden incelemek, verilen rapor dosyadaki bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilerek kusur raporları arasındaki çelişki giderilmek ve sonucuna göre karar verilmekten ibarettir. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın ve özellikle, inandırıncı güç ve nitelikte olmayan, İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşulları içermeyen 12.05.2008 tarihli kusur raporunun hükme dayanak almak suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

DAVA

Davacı-karşı davalı, iş kazası sonucu maluliyetinden doğan maddi ve manevi tazminatın ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Davalı-karşı davacı şirket ise, davacının geçirmiş olduğu kaza sonucundaki maluliyetin iş kazasından kaynaklanmadığının ve illiyet bağının olmadığına tespiti davasının yapılan yargılaması sonunda; ilamda yazılı nedenlerle 77.568,61.-TL maddi ve manevi tazminatın yasal faiziyle birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine, birleştirilen davada, davacının geçirmiş olduğu kazanın iş kazasından kaynaklanıp, şirket arasında illiyet bağının bulunduğuna tespitine dair hükmün süresi içinde temyizden incelenmesi davacı vekilince duruşmalı, davalı E... San. Tic. A.Ş. vekilince de duruşmasız olarak istenilmesi üzerine, dosya incelenerek, işin duruşmaya tabi olduğu anlaşılmalı ve duruşma için 08.07.2014 Salı günü tayin edilerek taraflara çağrı kağıdı gönderilmiştir. Duruşma günü davalı-karşı davacı A. Ş. vekili davalı-karşı davacı E... San. Tic. A.Ş. vekili geldiler. Diğer davalı T.C. Sağlık Bakanlığı adına gelen olmadı. Duruşmaya başlanarak hazır bulunan Avukatların sözlü açıklamaları dinlendikten sonra duruşmaya son verilerek aynı gün Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği konuşulup düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi:

KARAR

Dava 20.07.2006 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu %37,20 oranında sürekliliği iş göremezliğe uğrayan sigortalının maddi ve manevi tazminatla tedavi masrafları istemiyle birleşen davayla sigortalıdaki görme kaybının teşhis ve tedavideki hatadan kaynaklandığı, görme kaybı ile iş kazası arasında illiyet bağı bulunmadığının tespiti istemine ilişkindir.

Mahkemece birleşen dava bakımından, davacıdaki görme kaybının iş kazasından kaynaklandığı ve illiyet bağının bulunduğuna tespitine, ana davada ise davacının maddi ve manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne karar verilmiş ve bu karar davacıyla davalı şirket vekilince süresinde temyiz edilmiştir. Davacının davalı işyerinde taşlama işçisi olarak çalıştığı, olay günü 24.00-08.00 vardiyasında çalışırken taşlama yaptığı motor bloğundan sıçrayan çapağın gözündeki gözlemlükle yüzü arasındaki boşluktan geçerek gözüne isabetiyle yaralandığı, ilk müdahalenin iş yerinde gözüne damla damlatılması şeklinde yapıldığı, iş bitimi gittiği hastanede çapağın çıkarıldığı, ancak hastalığın nüksedip gözün iltihaplanmasıyla sonuçta sol gözde görme kaybı oluştuğu dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır.

Mahkemece hükme esas alınan kusur bilirkişi raporunda olayın meydana gelmesinde davalı işveren şirketin %50 oranında kusurlu olduğu, %50 oranında da kötü tesadüfün kazaya neden olduğu belirtilmiştir.

İnsan yaşamının kutsallığı çevresinde işveren; çalışanlarının işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup, bu çerçevede, risklerden kaçınmak, kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek, risk değerlendirmesi yapmak, yaptırmak, teknik gelişmelere uyum göstermek, tehlikeli olanı, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmek, mesleki riskleri önlemek, eğitim ve bilgi vermek dahil her türlü tedbiri almak, gerekli araç ve gereçleri sağlamak, sağlık ve güvenlik tedbirlerini değiştiren şartlara uygun hale getirmek ve mevcut iş yerinin iyileştirilmesi için çalışmalar yapmak, diğer bir deyişle işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu olay

tarihinde yürürlükte bulunan 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77. maddesinin açık buyruğudur.

Anılan madde ile, işverenlere, işçi sağlığı ve iş güvenliği kavramından kapsamlı olarak, her türlü önlemi almak yanında, bir anlamda objektif özen yükümlülüğü de öngörülmektedir. Bu itibarla işverenin, mevzuatın kendisine yüklediği tedbirleri, işçinin tecrübeli oluşu veya dikkatli çalıştığı takdirde gerekemeyeceği gibi bir düşünceyle almakta sarfınazar etmesi kabul edilemez. 4857 sayılı Kanun'un 77. vd. bir kısım maddeleri 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 37. maddesiyle, 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yürürlükten kaldırılmış olup, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, işverenin sağlık ve güvenlik önlemlerini alma yükümünü daha ayrıntılı bir biçimde düzenlemiştir.

Gerek, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77. maddesi ve gerekse 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. ve 5. maddeleriyle buna uygun olarak çıkarılan iş güvenliği yönetmelikleri hükümleri işverenin sorumluluğunu objektifleştiren kriterler olarak değerlendirilmelidir. Bu sebeple mevzuatta yer alan teknik iş güvenliği kurallarına uyulmaması işverenin kusurlu davranışı olarak kabul edilmelidir. Ancak, işveren sadece anılan yazılı kurallara değil, yazılı olmayan ve teknolojinin gerekli kıldığı önlemlere aykırı davrandığında da kusurlu görülerek oluşan zarar karşılamalıdır. Öte yandan, objektifleştirilen kusur, kusur sorumluluğunu, kusursuz sorumluluğa yaklaşırsa da, onu kusursuz sorumluluk haline dönüştürmez. Çünkü bu halde dahi işverenin sorumluluğu için kusurun varlığı şarttır. Kusurun objektifleştirilmesi kriterinin yanı sıra Anayasa hükümleri ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesi

kapsamında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 417/2. maddesinin, yorumlanması da işverenin sorumluluğunu oldukça genişletecektir. Denilebilir ki; işvereni zararlandırıcı olay sebebiyle sorumluluk halinden kurtaracak olan durum iş sağlığı ve güvenliği alanındaki ihmalleriyle oluşan zarar arasındaki uygun nedensellik bağının kesildiğini ispat etmekten ibarettir.

Somut olayda hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda; bilirkişiler, İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşulları göz önünde tutarak ve özellikle işyerinin niteliğine göre, işyerinde uygulanması gereken işçi sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü'nün ilgili maddelerini incelemek suretiyle, işverenin, işyerinde alması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçim-

de incelemek suretiyle kusurun aidiyeti ve oranı hiç bir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde saptamadıkları anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, olayda kötü tesadüfe yer veren kusur bilirkişi raporunun, İş Kanununun 77. maddesinin öngördüğü koşulları içerdiği giderek hükme dayanak alınacak nitelikte olduğu söylenemez.

Yapılacak iş; işçi sağlığı-iş güvenliği konularında uzman ehil bilirkişi kurulu-na konuyu yukarıda açıkladığı biçimde yeniden incelemek, verilen rapor dosyadaki bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilerek kusur raporları arasındaki çelişki giderilmek ve sonucuna göre karar vermektir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın ve özellikle, inandırıcı güç ve nitelikte olmayan, İş Kanunu'nun 77. maddenin öngördüğü

koşulları içermeyen 12.05.2008 tarihli kusur raporunun hükme dayanak almak suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacıyla davalı E... San Tic A.Ş. vekillerinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ

Hükümün yukarıda açıklanan sebeplerle BOZULMASINA, bozmanın niteliğine göre davacıyla davalı E... San Tic A.Ş. vekillerinin sair yönleri için temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine yer olmadığına, temyiz harcının istenmesi halinde davacıyla davalılardan E... San Tic. A.Ş.'ne iadesine, 08.07.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T.C. YARGITAY 22. HUKUK DAİRESİ

Esas No: 2013/15167

Karar No: 2014/17279

Karar Tarihi: 16 Haziran 2014

İlgili Mevzuat: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 107, 109, 6098 sayılı Borçlar Kanunu m. 50, 51, 56, 4857 sayılı İş Kanunu m. 32, 46, 47, 1475 sayılı İş Kanunu m. 14

- **BELİRLİ VEYA BELİRSİZ ALACAK DAVASI / KISMİ DAVA**
- **HAKİMİN TAKDİR YETKİSİ**
- **İŞ HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN ALACAKLAR**

ÖZET

Davacı, kıdem tazminatı, ücret, fazla çalışma, hafta tatili, genel tatil, asgari geçim indirimi ile yıllık izin ücreti alacaklarının ödemesine karar verilmesini istemiştir.

İş hukukundan kaynaklanan alacaklar bakımından baştan belirli veya belirsiz alacak davası şeklinde belirleme yapmak kural olarak doğru ve mümkün değildir. Bu sebeple iş hukukunda da belirsiz alacak davasının açılabilmesi, bu davanın açılması için gerekli şartların varlığına bağlıdır. Eğer bu şartlar varsa, iş hukukunda da belirsiz alacak davası açılabilir, yoksa açılmaz. Keza aynı şey kısmi dava için söz konusudur.

Davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı şüphesizdir. Fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil alacakları yönünden, davacı haftada kaç saat fazla çalışma yaptığını, hangi hafta tatili ve genel tatillerde çalıştığını belirleyebilmekte ise de, hakimin hesaplanan miktardan hangi oranda takdir indirimi yapacağını bilebilecek durumda değildir. Bu nedenle fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil alacakları belirsiz alacak davasına konu edilebilir.

Hakime alacak miktarının tayin ve tespitinde takdir yetkisi tanındığı hallerde (Öm: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu md 50, 51, 56), hakimin kullanacağı takdir yetkisi sonucu alacak belirli hale gelebileceğinden, davacının davanın açıldığı tarih itibarıyla alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin imkansız olduğu kabul edilmelidir. Örneğin, iş hukuku uygulamasında, Yargıtayca, fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının yazılı belgelere ve işyeri kayıtlarına dayanmayıp, tanık anlatımlarına dayanması halinde, hesaba esas alınan süre ve alacağın miktarı nazara alınarak takdir edilecek uygun oranda hakkaniyet indirimi yapılması gerekliliği kabul edilmektedir. Bu halde, tanık anlatımlarına dayanılarak hesaplanan alacak miktarından hakimin takdir yetkisine bağlı olarak yapılacak indirim oranı baştan belirli olmadığından, alacak belirsiz kabul edilmelidir.

Uyuşmazlık konusu kıdem tazminatı, ücret, asgari geçim indirimi ile yıllık izin alacağı bakımından; talep içeriğinden de açıkça anlaşıldığı üzere, davacı çalışma süresini, en son ödenen ücreti, alması gerektiğini iddia ettiği aylık ücret miktarını, hak kazandığı yıllık izin süresini ve kaç gün ücretli izin kullandığını, aile durumuna göre ödenmesi gereken asgari geçim indirimi tutarını, kaç aylık ücret alacağı olduğunu belirleyebilmektedir. Tazminat hesaplamasına esas alınacak aylık ücrete ek para veya parayla ölçülebilen sosyal menfaatleri de belirleyebilecek durumdadır. Taraflar arasında ücret miktarı tartışmalı ise de, salt söz konusu tartışmanın varlığı alacağı belirsiz hale getirmez.

Bu halde kıdem tazminatı, ücret, asgari geçim indirimi ile yıllık izin alacakları, belirsiz alacak değildir. Dava konusu edilen alacakların gerçekte belirli alacak olmaları ve belirsiz alacak davasına konu edilemeyecekleri anlaşılınca, kıdem tazminatı ile ücret, asgari geçim indirimi ve yıllık izin alacakları yönünden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi gerekir.

Olayda, feshin kesinleştiği tarih itibarıyla ücretin tespiti emsal ücret araştırması yapılarak belirlendikten sonra, (İmzalı bordrolarda yer alan ücretin gerçeği yansıtmadığı şüphesi ortaya çıktığında, bu konuda tanık beyanları gözetilmeli ve işçinin meslekte geçirdiği süre, işyerinde çalıştığı tarihler, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne olabileceği araştırılmalı, ayrıca davacının çalıştığı işyerinin faaliyet gösterdiği alanda uzman bir bilirkişiden de görüş alınarak davacının fesh tarihindeki gerçek ücreti saptanmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir sonuca gidilmelidir) dava konusu fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil alacaklarının hesaplanması ile sonuca gidilmesi gerekir.

DAVA

Davacı, kıdem tazminatı, ücret, fazla çalışma, hafta tatili, genel tatil, asgari geçim indirimi ile yıllık izin ücreti alacaklarının ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

Mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır.

Hüküm süresi içinde davallı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen rapor dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR

Davacı İsteminin Özeti:

Davacı vekili, davanın belirsiz alacak davası olduğunu belirterek, davacının 13.12.2007-04.10.2011 tarihleri arasında davalıya ait işyerinde çalıştığını ve iş sözleşmesini işçilik alacaklarının ödenmemesi sebebiyle haklı olarak feshettiğini ileri sürerek, kıdem tazminatı ile ücret, yıllık izin, asgari geçim indirimi, fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil alacaklarını istemiştir.

Davalı Cevabının Özeti:

Davalılar vekili, davacının iş sözleşmesinin devamsızlık haklı sebebine dayanılarak feshedildiğini savunarak, davanın reddini istemiştir.

Mahkeme Kararının Özeti:

Mahkemece, toplanan deliller ve bilirkişi raporuna dayanılarak, davacının iş sözleşmesini fesihinde haklı olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Temyiz

Karan davallılar temyiz etmiştir.

Gerekçe

1-Dosyadaki yazılara toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davalıların aşağıdaki bentlerin kapsamı dışındaki tüm temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.

2-Taraflar arasında öncelikle çözümlenmesi gereken uyuşmazlık, davanın belirsiz alacak davası türünde açılabilmesi için gerekli şartları taşıyıp taşımadığı noktasında toplanmaktadır.

01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107. maddesiyle, mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda yer almayan yeni bir dava türü olarak belirsiz alacak ve tespit davası kabul edilmiştir.

6100 sayılı Kanun'un 107. maddesine göre,

(1) Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.

(2) Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilir.

(3) Ayrıca, kısmi eda davasının açıldığı hâllerde, tespit davası da açılabilir ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir.

Hükümet tasarısında yer almayan bu madde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu tarafından, esasen baştan miktar veya değeri tam tespit edilemeyen bir alacakla ilgili hak arama durumunda olan kişinin, hukuk sisteminde karşılaştığı güçlüklerin bertaraf edilerek hak arama özgürlüğü çerçevesinde mümkün olduğunca en geniş şekilde korunmasının sağlanması gerekçesi üzerinde durularak ihdas edilmiş ve nihayetinde kanunlaşmıştır.

Davanın belirsiz alacak davası türünde açılabilmesi için, davanın açıldığı tarih itibarıyla uyuşmazlığa konu alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak davacı tarafça belirlenememesi gereklidir. Belirleyememe hali, davacının gerekli dikkat ve özeni göstermesine rağmen miktar veya değer belirlenmesinin kendisinden gerçekten beklenmemesi durumuna ya da objektif olarak imkânsızlığa dayanmalıdır.

Madde gerekçesinde «Alacaklının bu tür bir dava açması için, dava açacağı miktar ya da değeri tam ve kesin olarak gerçekten belirlemesi mümkün olmamalı ya da bu objektif olarak imkânsız olmalıdır. Açılacak davanın miktarı biliniyor yahut tespit edilebiliyorsa, böyle bir dava açılmaz. Çünkü, her davada arandığı gibi, burada da hukuki yarar aranacaktır, böyle bir durumda hukuki yararın bulunduğundan

söz edilemez. Özellikle, kısmi davaya ilişkin yeni hükümler de dikkate alınarak değerlendirildiğinde, baştan tespiti mümkün olan hâllerde bu yola başvurulması kabul edilemez» şeklindeki açıklamayla, alacağın belirli veya belirlenebilir nitelikte olması durumunda, belirsiz alacak davası açılarak bu davanın sağladığı imkanlardan yararlanmanın mümkün olmadığına işaret edilmiştir.

Alacağın hangi hâllerde belirsiz, hangi hâllerde belirli veya belirlenebilir olduğu hususunda kesin bir sınıflandırma yapılması mümkün olmayıp, her bir davaya konu olacak bakımından somut olayın özelliklerinin nazara alınarak sonuca gidilmesi gereklidir.

6100 sayılı Kanun'un 107/2. maddesinde, sorunun çözümünde yol gösterici mahiyette kriterlere yer verilmiştir. Anılan madde fıkrasında, karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacının, iddianın genişletilmesi yasağına tâbi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırılabileceği hüküm altına alınmış, madde gerekçesinde de «karşı tarafın verdiği bilgiler ve sunduğu delillerle ya da delillerin incelenmesi ve tahkikat işlemleri sonucu (örneğin bilirkişi ya da keşif incelemesi sonucu)» belirlenebilme hali açıklanmıştır.

Davacının alacağının miktar veya değerini belirleyebilmesi için elinde bulunması gerekli bilgi ve belgelere sahip olmaması ve bu belgelere dava açma hazırlığı döneminde ulaşmasının da (gerçekten) mümkün olmaması ve dolayısıyla alacağın miktarının belirlenmesinin karşı tarafın elinde bulunan bilgi ve belgelerin sunulmasıyla mümkün hale geleceği durumlarda alacak belirsiz kabul edilmelidir.

Sırf taraflar arasında alacak miktarı bakımından uyumsuzluk bulunması, talep sonucunun belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olması anlamına gelmez. Önemli olan objektif olarak talep sonucunun belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olmasıdır. Sadece alacak miktarının taraflar arasında uyumsuzluk bulunması ya da tartışmalı olmasının belirsiz alacak davası açılması için yeterli sayılması halinde, neredeyse tüm davaların belirsiz alacak davası olarak kabulü gerekir ki, bu da kanunun amacına aykırıdır. Çünkü, zaten uyumsuzluk bulunduğu için dava açılmakta ve uyumsuzluk mahkeme önüne gelmektedir. Önemli olan davacının talebini belirli kılabileceği imkânı sahip olup olmadığıdır. Burada, alacağın belirlenebilir olması ile ispat edilebilirliğinin de ayrıca değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Davacının talep ettiği alacağı belirlenmesi objektif olarak mümkün, ancak belirleyebildiği alacağını ispat etmesi, kanunun öngördüğü şekilde ispatı (elindeki delillerle) mümkün değilse, burada da belirsiz alacak davası açılacağından söz edilemez. Çünkü, bir alacağın belirlenmesi ile onun ispatı ayrı şeylerdir. Davacı, talep konusu yaptığı alacağını çok net şekilde belirleyebilir; ancak her zaman onu ispat edecek durumda olmayabilir. Aksinin kabulü, her ispat güçlüğü olan alacağı belirsiz alacağa dönüştürmek gibi, hem kanunun amacına hem de genel ilkelere aykırı bir durumu ortaya çıkartabilir.

Alacağın miktarının belirlenebilmesinin, tahkikat aşamasında yapılacak delillerin incelenmesi, bilirkişi incelemesi veya keşif gibi sair işlemlerin yapılmasına bağlı olduğu durumlarda da belirsiz alacak davası açılacağı kabul edilmelidir. Ne var ki, bir davada bilirkişi incelemesine gidilmesi belirsiz alacak davasının açılabilmesi için yeterli değildir. Bir davada bilirkişiye başvurulmasına rağmen davacı dava

açarken alacak miktarını belirleyebiliyorsa, belirsiz alacak davası açamaz.

Kategorik olarak, belirli bir tür davanın veya belirli kişilerin açtığı davaların baştan belirli veya belirsiz alacak davası olduğundan da söz edilemez. Belirsiz alacak davası, bu davaya ilişkin ölçütlerin somut olaya uygulanarak belirlenmesi gerekir.

Hakime alacak miktarının tayin ve tespitinde takdir yetkisi tanındığı hallerde (Örn: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu md 50, 51, 56), hakim kullanacağı takdir yetkisi sonucu alacak belirli hale gelebileceğinden, davacının davanın açıldığı tarih itibarıyla alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin imkansız olduğu kabul edilmelidir. Örneğin, iş hukuku uygulamasında, Yargıtayca, fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının yazılı belgelere ve işyeri kayıtlarına dayanmayıp, tanık anlatımlarına dayanması halinde, hesaba esas alınan süre ve alacağın miktarı nazara alınarak takdir edilecek uygun oranda hakkaniyet indirimi yapılması gerekliliği kabul edilmektedir. Bu halde, tanık anlatımlarına dayanılarak hesaplanan alacak miktarından hakim takdir yetkisine bağlı olarak yapılacak indirim oranı baştan belirli olmadığından, alacak belirsiz kabul edilmelidir.

6100 sayılı Kanun ile birlikte, yukarıda belirtilen çerçevede belirsiz alacak davası açma imkanı tanınarak belirsiz alacaklar bakımından hak arama özgürlüğü genişletilmiş; bununla bağlantılı olarak da hukuki yarar bulunmadan kısmi dava açma imkanı sınırlandırılmakla birlikte, tamamen kaldırılmamıştır.

Zaman zaman, 6100 sayılı Kanun ile birlikte kabul edilen belirsiz alacak davası ile kısmi davaya ilişkin yeni dü-

zenlemedeki sınırın tam olarak tespit edilemediği, birinin diğeri yerine kullanıldığı görülmektedir. Oysa bu iki davanın amacı ve niteliği ayrıdır. Alacak, belirli veya belirlenebilir ise, belirsiz alacak davası açılmaz; ancak şartları varsa kısmi dava açılması mümkündür. Kanunun kısmi dava açma imkanını sınırlamakla birlikte tamamen ortadan kaldırmadığı da gözetildiğinde, belirli alacaklar için, belirsiz alacak davası açılmasa da, şartları oluştuğunda ve hukuki yarar bulunduğunda kısmi dava açılması mümkündür. Aksi halde, sadece ya belirsiz alacak davası açma veya belirli tam alacak davası açma şeklinde iki imkandan söz edilebilir ki, o zaman da kısmi davaya ilişkin 6100 sayılı Kanun'un 109. maddesindeki hükmün fiilen uygulanması söz konusu olamayacaktır. Çünkü, belirsiz alacak davasında zaten belirsiz alacak davasının sağladığı imkanlardan yararlanarak dava açılabilir; şayet alacak belirli ise de, o zaman sadece tam eda davası açılacaktır. Oysa kanun koyucunun abesle işgal etmeyeceği prensibi gereği, anılan maddeyle kısmi davaya ilişkin düzenleme yapıldığı düşünülerek ve Kanundaki sınırlamalara dikkat edilerek kısmi dava açılabilir.

Bu noktada şu da açıklığa kavuşturulmalıdır ki, şartları bulunmadığı halde dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı durumda davacıya herhangi bir süre verilmeden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi yoluna gidilmelidir. Çünkü, alacağın belirlenebilmesi mümkün iken, böyle bir davanın açılmasına Kanun izin vermemiştir. Böyle bir durumda, belirsiz alacak davası açmakta hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmeli, ek bir süre verilmemelidir. Zira, burada talep açıktır, bu sebeple 6100 sayılı Kanun'un 119/1-ğ maddesinin uygulanarak süre verilmesi mümkün değildir; aslında açılmaması gerektiği

halde belirsiz alacak davası açılmış olduğundan, bu konudaki eksiklik de süre verilerek tamamlanamayacağından, dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmelidir. Buradaki hukuki yarar, sonradan tamamlanacak nitelikte bir hukuki yarar değildir. Çünkü, dava açıldığında o sırada mevcut olmayan hukuki yarar, bunun da açıkça mahkemece bilindiği bir durumda, tamamlanacak bir hukuki yarar değildir. Aksinin kabulü, aslında açık olan talep sonucunun süre verilerek davacı tarafından değiştirilmesi ve bulunmayan hukuki yararın sağlanması için davacıya ek imkan sağlanması anlamına gelecektir ki, buna usûl bakımından imkan yoktur, böyle bir durum taraflar arasındaki eşitlik ilkesine de aykırı olacaktır. Bunun yanında, şayet açılan davada asgari bir miktar gösterilmişse ve bunun alacağın bir bölümü olduğu anlaşılacakla birlikte, belirsiz alacak davası mı yoksa belirli alacak olmakla birlikte kısmi dava mı olduğu anlaşılamiyorsa, bu durumda 6100 sayılı Kanun'un 119/1-ğ. maddesinin aradığı şekilde açıkça talep sonucu belirtilmemiş olacaktır. Talep, talep türü ve davanın niteliği açıkça anlaşılamiyorsa, talep muğlaksa, aynı Kanunun 119/2. maddesi gereğince, davacıya bir haftalık kesin süre verilerek talebinin belirsiz alacak davası mı, yoksa kısmi dava mı olduğunun belirtilmesi istenmelidir. Verilen bu süreden sonra, davacının talebini açıklamasına göre bir yol izlenmelidir. Eğer talep, davacı tarafından belirsiz alacak davası şeklinde açıklanmış olmakla birlikte, gerçekte belirsiz alacak davası şartlarını taşıyamıyorsa, o zaman yukarıdaki şekilde hareket edilmeli, hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmelidir. Açıklamadan sonra talep belirsiz alacak davası şartlarını taşıyorsa, bu davanın sonuçlarına göre, talep kısmi davanın şartlarını taşıyorsa da kısmi davanın sonuçlarına göre dava yürütülerek karar verilmelidir (Dairemizin 31.12.2012

tarif 2012/30463 esas 2012/30091 karar sayılı kararı).

6100 sayılı Kanun'un 110. maddesinde düzenlenen, davacının aynı davalıya karşı birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini aynı dava dilekçesinde ileri sürmesi olarak tanımlanan davaların yığılması (objektif dava birleşmesi) halinde, talep sayısı sayısı kadar dava bulunduğu kabul edildiğinden ve aynı Kanununun 297/2. maddesi uyarınca da her bir talep bakımından ayrı ayrı hüküm verilmesi gerektiğinden, bu durumda da dava dilekçesinde ileri sürülen taleplerin belirsiz alacak olup olmadığının her bir talep bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekecektir.

Tüm bu açıklamalar sonucunda şunu belirtmek gerekir ki, iş hukukundan kaynaklanan alacaklar bakımından baştan belirli veya belirsiz alacak davası şeklinde belirleme yapmak kural olarak doğru ve mümkün değildir. Bu sebeple iş hukukunda da belirsiz alacak davasının açılabilmesi, bu davanın açılması için gerekli şartların varlığına bağlıdır. Eğer bu şartlar varsa, iş hukukunda da belirsiz alacak davası açılabilir, yoksa açılmaz. Keza aynı şey kısmi dava için söz konusudur.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında eldeki davaya konu somut olayın özellikleri dikkate alınarak belirsiz alacak davası yönünden yapılan değerlendirmede;

Davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı şüphesizdir. Fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil alacakları yönünden, davacı haftada kaç saat fazla çalışma yaptığını, hangi hafta tatili ve genel tatillerde çalıştığını belirleyebilmekte ise de, hakimin hesaplanan miktardan hangi oranda takdiri indirim yapacağını bilebilecek durumda değildir. Bu nedenle fazla çalışma, hafta

tatili ve genel tatil alacakları belirsiz alacak davasına konu edilebilir. Uyuşmazlık konusu kıdem tazminatı, ücret, asgari geçim indirimi ile yıllık izin alacağı bakımından; talep içeriğinden de açıkça anlaşıldığı üzere, davacı çalışma süresini, en son ödenen ücreti, alması gerektiğini iddia ettiği aylık ücret miktarını, hak kazandığı yıllık izin süresini ve kaç gün ücretli izin kullandığını, aile durumuna göre ödenmesi gereken asgari geçim indirimi tutarını, kaç aylık ücret alacağı olduğunu belirleyebilmektedir. Tazminat hesaplamasına esas alınacak aylık ücrete ek para veya parayla ölçülebilen sosyal menfaatleri de belirleyebilecek durumdadır. Taraflar arasında ücret miktarı tartışmalı ise de, salt söz konusu tartışmanın varlığı alacağı belirsiz hale getirmez. Bu halde kıdem tazminatı, ücret, asgari geçim indirimi ile yıllık izin alacakları, belirsiz alacak değildir. Dava konusu edilen alacakların gerçekte belirli alacak olmaları ve belirsiz alacak davasına konu edilemeyecekleri anlaşılacakla, kıdem tazminatı ile ücret, asgari geçim indirimi ve yıllık izin alacakları yönünden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi gerekirken yazılı şekilde esasa girilerek karar verilmesi hatalı olup, bozmayı gerektirmiştir.

3-Taraflar arasında, işçiye ödenen aylık ücretin miktarı konusunda uyuşmazlık bulunmaktadır.

4857 sayılı İş Kanun'unda 32. maddenin ilk fıkrasında, genel anlamda ücret, bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutar olarak tanımlanmıştır.

İş sözleşmesinde ücretin kararlaştırılmadığı hallerde ücretin miktarı, işçinin kişisel özellikleri, işyerindeki ya da meslekteki kıdemi, meslek unvanı, yapılan işin niteliği, iş sözleşmesinin

türü, işyerinin özellikleri, emsal işçiler o işyerinde ya da başka işyerlerinde ödenen ücretler, örf ve adetler göz önünde tutularak belirlenir.

İşçinin kıdemi, meslek unvanı, fiilen yaptığı iş, işyerinin özellikleri ve emsal işçilere ödenen ücretler gibi hususlar dikkate alındığında imzalı bordrolarda yer alan ücretin gerçeği yansıtmadığı şüphesi ortaya çıktığında, bu konuda tanık beyanları gözetilmeli ve işçinin meslekte geçirdiği süre, işyerinde çalıştığı tarihler, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne olabileceği araştırılmalı, ayrıca davacının çalıştığı işyerinin faaliyet gösterdiği alanda uzman bir bilirkişiden de görüş alınarak davacının fesih tarihindeki gerçek ücreti saptanmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir sonuca gidilmelidir.

Somut olayda, feshin kesinleştiği tarih itibarıyla ücretin tespiti emsal ücret araştırması yapılarak belirlendikten sonra, dava konusu fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil alacaklarının hesaplanması ile sonuca gidilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ

Temyiz olunan kararın, yukarıda yazılı sebeplerden dolayı BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 16.06.2014 tarihinde oyçokluğu karar verildi.

KARŞI OY

Dava, bir kısım işçilik alacaklarının tahsili istemine ilişkindir.

Yerel mahkeme davayı kabul etmiş, yapılan temyiz üzerine karar, Dairemizce, usulden bozulmuştur.

Bozma gerekçesinde, talep edilen kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık izin alacağının belirlenebilir olacak olduğu, bu taleplere ilişkin davanın belirsiz alacak davası olarak açılmayacağı vurgulanmıştır.

Fazla çalışma ve genel tatil alacağına ilişkin taleplerin ise belirsiz alacak davasına konu olabileceği aynı ilamda ifade edilmiştir.

Buna gerekçe olarak da, fazla çalışma alacağı ile genel tatil alacağından mahkeme tarafından yapılacak takdiri (hakkaniyet) indirim oranının davacı tarafından bilinmeyeceği hususu gösterilmiştir.

Kanımca fazla mesai alacağı ve genel tatil alacağına ilişkin taleplerde belirlenebilir niteliktedir. Mahkemenin nihai kararda yapabileceği takdiri indirim, davacının talep edebileceği miktar açısından belirleyici değildir.

Olayda, davacıdan talep edebileceği miktarı bilmesi beklenmektedir. Mahkemenin hükmedeceği miktarları davacının bilmesi beklenmediği gibi, bu husus talep edilebilirlik konusu ile ilgili de değildir.

Talep edilebilecek miktar konusu ile hükmedilebilecek miktar konusu farklı kavramlardır. Bunların birbirine karıştırılması isabetli değildir.

Fazla mesai alacağı ile genel tatil alacağının da belirsiz alacak davası konusu yapılamayacağı gerekçesi ile sayın çoğunluğun bozma gerekçesine kısmen katılmıyorum.

T.C. YARGITAY 7. HUKUK DAİRESİ

Esas No: 2014/15842

Karar No: 2014/18005

Karar Tarihi: 25 Eylül 2014

İlgili Mevzuat: 4857 sayılı İş Kanunu m. 21, 41

- BİRDEN FAZLA İŞVEREN ÜZERİNDEN PRİM ÖDENMESİ
- FAZLA MESAI HAFTA TATİLİ VE ULUSAL BAYRAM MESAI ÜCRETLERİNİN HESABI
- İŞVERENLER ARASINDAKİ BAĞLANTININ TESPİTİ
- İŞ SÖZLEŞMESİNİN HAKSIZ FESHİNDEN KAYNAKLI İŞÇİ ALACAKLARI
- EMSAL ÜCRETİN TESPİTİ

ÖZET

Dava; iş sözleşmesinin haksız feshine dayalı bir kısım işçilik alacaklarının hüküm altına alınması istemine ilişkindir. Davacının çalıştığı dönem içerisinde birden fazla işveren üzerinden prim ödemelerinin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Davacı taraf davalı işverenin birden fazla ilde işyerinin bulunduğunu ve zaman zaman bu işyerlerinde çalışmaların söz konusu olduğunu iddia etmektedir. Mahkemece SGK hizmet cetvelinde gösterilen tüm işverenlerce verilen işe giriş-çıkış bildirimleri getirilmeli, bu belgelere göre belirlenecek işverenlerin davalı işveren ile bağlantılarının bulunup bulunmadığının tespiti bakımından gerekirse şirket yapısı ve ortaklarını gösteren belgeler celbedilmelidir. Söz konusu belgelerden davalı dışında hizmet cetvelinde yer alan işverenlerin davalı işverenle bağlantısı kurulamaz ise davacının davalı şirket bünyesinde aralıklarla çalıştığı kabul edilerek denetlemeye imkan verecek şekilde tablo halinde davalı şirket üzerinden davacının sigortalandığı süreler çıkartılmalı ve prim gün sayısı toplamına göre çalışma süresi tespit edilmelidir. Mahkemece, işçiye ödenen ücret hususunda tereddüt oluştuğunda tanık ifadeleri dikkate alınmalı ve ancak tanık ifadeleri ile şüphe giderilemediği halde işçinin meslekte geçirdiği süre, davalı işyerindeki çalışma süresi, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne olabileceği detaylı bir şekilde araştırılmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir sonuca gidilmelidir. Bilirkişi raporunun aksine fazla mesai, hafta tatili ve ulusal bayram genel tatil ücretlerinin son ücrete göre hesaplanması doğru olmayıp, ait olduğu dönem ücretiyle hesaplanmaları gerekir.

DAVA

Taraflar arasında görülen dava sonucunda verilen hükmün, Yargıtayca incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmekle, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldı. Dosya incelendi, gereği görüldü:

KARAR

1-) Dosyadaki yazılara toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazlarının reddine,

2-) Davacı vekili, iş sözleşmesinin davalı işverence haklı bir sebebe dayanmaksızın feshedildiğini ileri sürerek, bir kısım işçilik alacaklarının hüküm altına alınmasını talep etmiştir.

Davalı vekili, davacının süreklilik arz etmeyecek şekilde davalı bünyesinde çalışmalarını bulunduğunu, devamlılık gösteren bir iş ilişkisi kurulmadığını, davacının davalı işverenden herhangi bir alacağı bulunmadığını savunarak, davanın reddini talep etmiştir.

Mahkemece, toplanan kanıtlar ve bilirkişi raporuna dayanılarak, davalının iş sözleşmesini fesihte haksız olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Taraflar arasında davacının çalışma süresine ilişkin uyumsuzluk bulunmaktadır. Dosya içerisindeki SGK hizmet dökümü cetveli nazara alındığında davacının çalıştığını iddia ettiği dönem içerisinde birden fazla işveren üzerinden prim ödemelerinin gerçekleştirildiği anlaşı-

maktadır. Davacı taraf davalı işverenin birden fazla ilde işyeri bulunduğunu ve zaman zaman bu işyerlerinde çalışmaların söz konusu olduğunu iddia etmektedir. Karara esas alınan bilirkişi raporunda, davacının iddia ettiği çalışma süresinden davalı işveren dışında SGK hizmet cetvelinde başka işyeri numarası ile prim ödenen sürelerin hafta karşılığının iddia edilen toplam süreden mahsubu ile sonuca gidildiği belirtilmiştir. Öncelikle SGK hizmet cetvelinde bildirimde bulunan işverenlere ait işe giriş bildirgeleri vb belgeler dosya içerisinde bulunmadığından bu işverenlerin davalı işveren ile bağlantılı olup olmadığı anlaşılabilir mahiyet taşımamaktadır. Bu nedenle SGK hizmet cetvelinde gösterilen tüm işverenlerce verilen işe giriş-çıkış bildirgeleri getirilmeli, bu belgelere göre belirlenecek işverenlerin davalı işveren ile bağlantılarının bulunup bulunmadığının tespiti bakımından gerekirse şirket yapısı ve ortaklarını gösteren belgeler celbedilmelidir. Söz konusu belgelerden davalı dışında hizmet cetvelinde yer alan işverenlerin davalı işverenle bağlantısı kurulamaz ise davacının davalı şirket bünyesinde aralıklarla çalıştığı kabul edilerek denetlemeye imkan verecek şekilde tablo halinde davalı şirket üzerinden davacının sigortalandığı süreler çıkartılmalı ve prim gün sayısı toplamına göre çalışma süresi tespit edilmelidir. Aksine uygulama ile düzenlenen ve denetlemeye imkan vermeyen (aynı gün temyiz incelemesine tabi tutulan 2014/15840...15845 Esas arası altı dosya nın bir kısmında hesap hataları bulunduğu anlaşılmaktadır) rapora göre karar verilmesi isabetsizdir.

3-) Taraflar arasında işçiye ödenen aylık ücretin miktarı konusunda uyuşmazlık bulunmaktadır.

Davacı vekili davacının günlük yevmiye usulüne göre çalıştığını iddia etmektedir. Davalı taraf ise davacının asgari ücret karşılığını çalıştığını savunmuştur. Mahkemece ticaret odasına ücret araştırması için yazılan yazıdan sonuç alınamamış bunun üzerine tanık anlatımlarına göre davacının ücreti tespit edilmiştir.

Mahkemece işçilik ücretinin belirlenmesi bakımından yapılan araştırmanın yetersiz olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle işçinin çalıştığı süre, fiilen yaptığı iş, işyerinin özellikleri ve benzer işi yapan işçilere ödenen ücretler gibi hususlar göz önünde tutulduğunda işçiye ödenen ücret hususunda tereddüt olduğunda tanık ifadeleri dikkate alınmalı ve ancak tanık ifadeleri ile şüphe giderilemediği halde işçinin meslekte geçirdiği süre, davalı işyerindeki çalışma süresi, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne olabileceği detaylı bir şekilde araştırılmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir sonuca gidilmelidir. Çalışmanın aralıklarla gerçekleştiği sonucuna varılırsa her çalışma dönemi için ayrı ayrı ücret belirlenmesi gerekeceği unutulmamalıdır.

Yukarıda belirtilen kıstaslar çerçevesinde detaylı emsal ücret araştırması yapılmaksızın davacı iddiası ve tanık anlatımına göre belirlenen ücret üzerinden alacakların hesap edilmesi isabetsizdir.

4-) Davacı vekili, dava dilekçesinin talep bölümünde hafta tatili ücreti alacağına hüküm altına alınmasını talep etmiş olup bu talep hakkında mahkemece olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiş olması hatalıdır.

Ayrıca hafta tatili ücreti alacağı ile fazla mesai alacağının birlikte hesaplanması gerektiği durumlarda; hafta tatilinde işçinin çalışması halinde, çalışma karşılığı olmaksızın kendisine ödenmesi gereken bir yevmiye yanında, çalışmanın karşılığı da bir buçuk yevmiye olarak hafta tatili ücreti ödenmelidir. Bu tespite göre davacının ara vermeksizin hafta tatili olması gereken günde de çalışması halinde normal çalışma süresi karşılığı kendisine hafta tatili ücreti olarak (2.5 yevmiye) ödenmesi gerekir. Eğer hafta tatili gününde çalışılan süre normal çalışma süresini aşıyor ise bu sürenin fazla çalışma olarak kabulü ile bu saatler için %50 zamlı fazla çalışma ücreti olarak hesaplanması gerekir.

Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda hafta tatili ücreti ile ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamış ve davacının haftanın yedi günü çalıştığına hareketle fazla mesai alacağı hesabı yapılarak hataya düşülmüştür.

Yine fazla çalışma, hafta tatili ve ulusal bayram genel ücreti alacaklarının bozma ilamının 2. bendine göre belirlenecek fiili çalışma dönemleri için hesaplanması gerekmektedir.

Ayrıca bilirkişi raporunun aksine fazla mesai, hafta tatili ve ulusal bayram genel tatil ücretlerinin son ücrete göre hesaplanması doğru olmayıp, ait olduğu dönem ücretiyle hesaplanmaları gerekir. Bu durumda söz konusu alacakların hesabı için işçinin son ücretinin bilinmesi yeterli olmaz. İstek konusu dönemler açısından da ücret miktarları belirlenmelidir. İşçinin geçmiş dönemlere ait ücretinin belirlenememesi halinde, bilinen ücretin asgari ücrete oranı yapılarak buna göre tespiti gerekir.

Son olarak Mahkemece verilecek kararda, ilk kararın davalı tarafça temyiz edildiği, bu nedenle ilk kararda hüküm altına alınan tutarlar bakımından davalı taraf lehine usuli kazanılmış hak olduğu unutulmamalıdır.

O halde davalının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ

Temyiz olunan kararın, yukarıda yazılı nedenlerle BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde davalıya iadesine, 25.09.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

REKABET HUKUKU TEORİSİ

Türk Rekabet Kurumu'nun Soruşturmaya İlişkin Yetki Sınırlarının Özel Mülkiyet Kapsamında Değerlendirilmesi

Yerinde incelemeler rekabet otorite-
lerinin kilit soruşturma araçlarından biri
olarak kabul edilmektedir. Uzmanların
şirket ve ikamet edilen binaları arama,
belgelere, e-posta mesajlarına ve diğer
kayıtlara el koyma ve/veya kopyalama
ve çalışanlarla görüşme yapma olmak
üzere geniş yetkileri bulunmaktadır.
Avrupa Komisyonu'nun soruşturma
yetkileri 2004 yılında 1/2003 sayılı
Tebliğ ile büyük bir değişim geçirmiştir.
Türk Rekabet Kurumu'nun da 2014
yılı Ocak ayında Türkiye Büyük Millet
Meclisi önüne getirilmiş olan 4054
sayılı Rekabetin Korunması Hakkında
Kanun'un ("Rekabet Kanunu") de-
ğiştirilmesine ilişkin Kanun Tasarısı ("Ta-
sarısı") ile Avrupa Birliği mevzuatını takip
etmek niyetinde olduğu görülmektedir.
Bu Tasarının kabul edilmesi halinde,
Türk Rekabet Kurumu'nun soruşturma
yetkileri genişleyerek, sadece teşeb-
büsler değil aynı zamanda teşebbüs
çalışanlarının kitapları, bilgi ve belge-
leri de denetlenebilecektir. Rekabet
Kanunu uyarınca halihazırda Rekabet
Kurumu'nun teşebbüs çalışanlarının
kişisel eşyalarını denetleme yetkisi
bulunmamaktadır.

KİŞİSEL EŞYA VE ÖZEL HAYAT KAVRAMLARI

Kişisel eşya en basit haliyle "kişiler
tarafından sahip olunan şeyler" olarak
tanımlanmaktadır. Bu tanıma evler,
araziler ve ulaşım araçları gibi kişisel
mülkiyete tabi malları da içermektedir.
Kişisel eşya tanımı maddi eşyalarla
sınırlı değildir ve kişisel bilgiye de kap-
sadığına inanılmaktadır.¹

Bir kişinin malına karşı yapılan hukuka
uygun olmayan her türlü müdahale
"özel hayatın gizliliği" temel hakkını
ihlal etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti
Anayasası'nın ("Anayasa") 20. mad-
desi uyarınca bir otoriteye bir kişinin
özel belge ve eşyalarını arama yetkisi
sadece kanun tarafından verilebil-
mektedir. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları
Sözleşmesi'nin 8. maddesi uyarınca
kanun bu yetkiyi sadece milli güvenlik,
kamu düzeni, suçun önlenmesi, kamu
sağlığının ve kamu ahlakının korunması
ya da diğerlerinin hak ve özgürlüklerin
korunması sebeplerinden biri veya
bir kaçına dayanarak verebilmektedir.

¹ Litman, J. (2000), Information privacy - Information
property, Stanford Law Review 52, p.1287

Anayasa'nın yukarıda belirtilen 20.
maddesi ile aynı doğrultuda olan 21.
maddesinde düzenlenen "Konut doku-
nulmazlığı" başlıklı madde uyarınca da,
20. maddede belirtilen sebeplerden
biri veya bir kaçını olmaksızın ve kanun
tarafından ilgili otorite yetkilendirilmedik-
çe hiçbir konuta girilemez ve aranıla-
maz veya içerisindeki eşya aranmaz.
Ayrıca belirtilmelidir ki Avrupa İnsan
Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi
ile paralel olarak 2010 değişikliği ile
"kişisel verinin korunması" 20. madde
kapsamına alınmıştır.

TÜRK REKABET KURUMU'NUN SORUŞTURMA YETKİLERİ

Rekabet Kanunu'nun 15(1). maddesi
Türk Rekabet Kurumu'nun denetim
yetkilerini düzenlemektedir:

"Kurul, bu Kanunun kendisine verdiği
görevleri yerine getirirken gerekli gör-
düğü hallerde, teşebbüs ve teşebbüs
birliklerinde incelemelerde bulunabilir.
Bu amaçla teşebbüslerin veya teşeb-
büs birliklerinin:

- Defterlerini, her türlü evrak ve belgelerini inceleyebilir ve gerekirse suretlerini alabilir,
- Belirli konularda yazılı veya sözlü açıklama isteyebilir,
- Teşebbüslerin her türlü mal varlığına ilişkin mahallinde incelemeler yapabilir.

İnceleme, Kurul emrinde çalışan uzmanlar tarafından yapılır. Uzmanlar incelemeye giderken yanlarında incelemenin konusunu, amacını ve yanlış bilgi verilmesi halinde idarî para cezası uygulanacağını gösteren bir yetki belgesi bulundurlur.

İlgililer istenen bilgi, belge, defter ve sair vasıtaların suretlerini vermekle yükümlüdür. Yerinde incelemenin engellenmesi veya engellenme olasılığının bulunması durumunda sulh ceza hâkimi kararı ile yerinde inceleme yapılır.”

Rekabet Kanunu'nun ilgili maddesinin lafzından görüldüğü üzere, uzmanların yerinde inceleme sırasında kimin eşyaları üzerinde denetim yapabilecekleri hususu tartışmasızdır. Zira kanun maddesi açıkça uzmanların “teşebbüslerin veya teşebbüs birliklerinin” belgelerini ve varlıklarını denetleyebileceklerini belirtmektedir. Bu madde uyarınca Rekabet Kurumu'nun çalışanlara ve hatta yöneticilere ait kişisel eşya ya da verileri inceleyemeyeceği görülmektedir.

Bu noktada, Rekabet Kurumu'nun Anayasa'nın 38. maddesi uyarınca kararlarında sadece hukuka uygun yollarla elde edilmiş delilleri kullanılabilirliğini sıklıkla vurgulamakta olduğu belirtilmelidir.² Bu kapsamda, Rekabet Kanunu'nun 15. maddesine aykırı şekilde elde edilen delillerin hukuka aykırı olacağı ve rekabet hukuku yargılamalarında delil olarak kullanılmayacağı anlaşılmaktadır.

² Bu konuda Rekabet Kurulu'nun 17 Kasım 2011 tarih ve 11-57/1476-532 sayılı Mey İçki kararına bakınız.

AVRUPA BİRLİĞİ MODELİNE GENEL BİR BAKIŞ

Avrupa Komisyonu'nun 1/2003 sayılı Tüzüğü (“Tüzük”) uyarınca Komisyonun yetkili uzmanları teşebbüslerin ve teşebbüs birliklerinin işyeri binalarında (“her türlü bina”), arazi ve ulaşım araçlarında yerinde inceleme yapma yetkisine sahiptir. Teşebbüslerin gönüllü incelemelere uyma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Diğer taraftan şirketlerin Komisyon kararı ile başlatılmış olan zorunlu incelemelere uyma yükümlülüğü bulunmaktadır.

İlgili Tüzüğün getirmiş olduğu en ilginç değişiklik ise Komisyon uzmanlarına “diğer binalarda” (21. madde) – ilgili teşebbüs ve teşebbüs birlikleri yöneticilerinin, müdürlerinin ve diğer personelinin evleri dahil olarak- denetleme yapma yetkisi verilmiş olmasıdır. Bununla beraber bu yetki sadece Komisyon kararı ile kullanılabilen ve ulusal yargı mercilerinden ön izin alınmaksızın uygulanamamaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği İşleyişi Hakkında Anlaşma'nın 101 ve 102. maddelerine ilişkin ciddi ihlalleri kanıtlayabilecek nitelikte olan denetimin konusu/iş ile ilgili kitap ve kayıtların bu binalarda tutulmakta olduğuna ilişkin kuvvetli şüphe olmalıdır.

Komisyon ayrıca Tüzük uyarınca Komisyon kararı ile başlatılmış olan denetimin yürütülmesi için yetki konusunda bir Açıklayıcı Not yayınlamıştır.

TASARI YASANIN GETİRECEĞİ DEĞİŞİKLİKLER

Tüzüğün 20 ve 21. maddeleri ile Rekabet Kanunu'nun teklif edilen 15(1). maddesi karşılaştırıldığında Türk Re-

kabet Kurumu uzmanlarına Komisyon uzmanları ile aynı yetkilerin verilmemiş olduğu görülmektedir.

Tasarıda, Tüzükten en büyük ayrılma uzmanların çalışanların eşyalarını (elle tutulabilen, elle tutulamayan, taşınır, taşınmaz) denetleyebileceği durumların net olmamasıdır. Tüzüğün 21. maddesi teşebbüslerin yönetici, müdür ve diğer personel üyelerinin evleri de dahil olmak üzere iş binaları dışında da denetim yapılabileceğini öngörmektedir. Ancak ilgili Tüzük uyarınca bunun için ciddi bir ihlali (örneğin kartel) kanıtlayabilecek nitelikte makul bir şüphe olması ve sadece yerel yargı otoritelerinden ön-izin alınarak uygulanabilecek bir Komisyon kararı bulunması gerekmektedir.

Tüzükten farklı olarak Tasarının 15(1). maddesi ciddi bir ihlale ilişkin makul bir şüphe ve bu yetkinin kullanılmasının bir ön koşulu olarak Rekabet Kurulu ve mahkeme kararı aramamaktadır. Uzmanlar, Rekabet Kurumu tarafından –bir yargı otoritesi veya Rekabet Kurulu tarafından değil- düzenlenmiş yetki belgesi ile yerinde inceleme gerçekleştirebilmektedir. İlaveten, 15(1). madde binaların türüne ilişkin olarak bir sınırlama getirmemekte ve uzmanların herhangi başka bir tarif belirtmeksizin “her türlü binada” denetim yapabileceklerini belirtmektedir.

Ayrıca Avrupa Birliği rejiminde kişisel verilerin toplanması hususu Açıklayıcı Notta özellikle belirtilmiştir. Bu kapsamda, Komisyon uzmanlarının denetim sırasında topladıkları kişisel bilgileri 45/2001 sayılı Kişisel Verinin Toplanma Kurumları ve Organları Tarafından İşlenmesine İlişkin Olarak Kişilerin Korunması ve bu Verilerin Serbest Dolaşımı Hakkında Tüzüğe (“45/2001 sayılı Tüzüğe”) uygun şekilde toplamaları gerekmektedir. Türkiye’de halihazırda 45/2001 sayılı Tüzük ile aynı olan kişisel verileri korumayı düzenleyen birincil

mevzuat bulunmamakla beraber kişisel bilginin korunmasına ilişkin kanun tasarısı gündemdedir.

GÜNCEL GELİŞMELER

Rekabet Değerlendirmesi Rehberi Yayımlanmıştır

19 Aralık 2005 tarih ve 2005/9986 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 17 Şubat 2006 tarih ve 26083 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Mevzuatı Hazırlama Usul ve Esasları Yönetmelik"te kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak düzenlemelerde Düzenleyici Etki Analizi yapılması öngörülmüştür.

03 Nisan 2007 tarih ve 26482 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Düzenleyici Etki Analizi Çalışmaları" konulu 2007/6 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde de kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak düzenlemelerin rekabet üzerindeki muhtemel etkilerine yönelik olarak yapılacak rekabet değerlendirmesinde Rekabet Kurumu'ndan yardım alınacağı belirtilmiştir.

07 Aralık 2010 tarih ve 2010/38 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı'yla onaylanan ve 27 Ocak 2011 tarih ve 27828 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi'nin, Yatırım ve İş Ortamının İyileştirilmesi başlıklı yatay sanayi politikası alanında yer alan eylemler arasında, "Kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan düzenlemelerin, rekabet koşulları üzerindeki olası etkilerinin analizine yönelik bir kılavuz" hazırlanması tespit edilmiş ve söz konusu eylemin Başbakanlık ile işbirliği halinde Rekabet Kurumu'nun sorumluluğunda hazırlanması öngörülmüştür.

Benzer şekilde, 2014 ve 2018 yılları arasındaki döneme ilişkin Rekabet

Kurumu Stratejik Planında da 2014 yılı içerisinde kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan düzenlemelerin rekabet koşulları üzerindeki olası etkilerinin analizine yönelik bir kılavuzun yayımlanması öngörülmüştür.

Yukarıda belirtilen düzenleme ve belgelerin bir gereği olarak, Rekabet Kurumu tarafından hazırlanan ve Başbakanlığın bilgi ve değerlendirilmesine sunulan "Rekabet Değerlendirmesi Rehberi" 20 Ağustos 2014 tarih ve 14-29/609 sayılı Rekabet Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir.

GÜNCEL REKABET KURULU KARARLARI

Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin kurumsal SMS ve mobil pazarlamaya ilişkin pazarlarda dağıtım ağını tek markalı hale getirmek suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddelerini ihlal ettiği iddiası hakkında yürütülen önaraştırmaya ilişkin gerekçeli karar yayımlanmıştır.

Mobil elektronik haberleşme pazarında hakim durumda olan Turkcell'in mobil pazarlama ve toplu SMS hizmetleri pazarlarında iş ortakları ile münhasır olarak çalışarak ve pazarı rakiplere kapatarak hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiası hakkında açılmış olan ön araştırmaya ilişkin gerekçeli karar yayımlanmıştır.

Dosyada mobil pazarlama hizmetleri ve bu kapsamda operatörlerin izinli veri tabanına dayalı hizmetler açısından Türkiye genelinde geniş bir alt bayi ağına sahip olan Turatel, Mobildev ve Codec'in Turkcell'in en önemli iş ortakları arasında yer aldığı, bu iş ortaklarının

münhasıran Turkcell ile çalıştığı iddia edilmiştir. Benzer şekilde mobil reklam ajansı olarak faaliyet gösteren Carat ve Aerodeon ile reklam satış evi olarak faaliyet gösteren Wonk'un da Turkcell'in uygulamaları sonucunda münhasır olarak Turkcell ile çalıştığı ifade edilmiştir.

Dosya kapsamında öncelikle Turkcell'in mobil pazarlama iş ortaklarının aynı zamanda diğer operatörlerin iş ortağı olarak faaliyet gösterip göstermedikleri incelenmiş ve Turkcell'in mobil pazarlama iş ortaklarından Vaspirin, Codec, Aerodeon, Figensoft, Jux, Rabarba, Pharos, Narkoz, DBİ ve Zuma'nın aynı zamanda Avea ile; Aerodeon, Figensoft, Vaspirin ve Codec'in ise Vodafone ile mobil pazarlama alanında çalıştıkları görülmüştür. Ayrıca mobil pazarlama iş ortaklarının Turkcell ile imzaladıkları sözleşmelerde iş ortaklarının münhasır olarak Turkcell ile çalışmasını öngören herhangi bir düzenlemenin yer almadığı ve Aerodeon ile Avea ve Vodafone, Vaspirin ile Vodadone, Figensoft ile Vodafone ve Avea arasında mobil pazarlama hizmetlerine ilişkin sözleşme imzalandığı tespit edilmiştir. Turkcell'de ve Turkcell'in mobil pazarlama iş ortaklarında yapılan yerinde incelemelerde de, Turkcell'in iş ortaklarını münhasırlaştırmaya yönelik bir tutum içinde olduğuna dair herhangi bir bulguya ulaşılmamıştır.

Başvuruda ayrıca Turkcell'in toplu mesajlaşma dağıtım ağını münhasırlaştırdığı, operatörler açısından kritik öneme sahip olan Turatel, Mobildev, Codec'i yalnızca kendisi ile çalışmaya zorladığı iddia edilmiştir. Dosya kapsamında yapılan incelemede Turkcell'in toplu SMS iş ortakları ile imzaladığı "Turkcell Toplu Mesajlaşma İş Ortaklığı Prim Sözleşmesi"nde münhasırlığa ilişkin herhangi bir hükmün yer almadığı tespit edilmiştir. Yapılan yerinde incelemelerde elde edilen belgelerde

ise kendi tercihleri doğrultusunda toplu mesajlaşma pazarında sadece Turkcell ile çalışan Turatel, Mobildev ve Codec tarafından Turkcell ile münhasır bir sözleşme kapsamında çalışma ve bir takım ayrıcalıklara sahip olma taleplerinin birçok defa Turkcell'e iletilmiş olduğu ve Turkcell'in bu konuda bir girişimde bulunmamasının eleştirildiği görülmüştür. Turkcell'in iş ortaklarından Figensoft, ODC ve Teknomart ise Turkcell dışındaki operatörlerinde toplu mesaj iş/çözüm ortağı olarak faaliyet göstermekte olduğu belirtilmiştir.

İlaveten 2014 yılı başında Mobildev, Codec ve Turatel ile çalışmak üzere teklif götürüldüğü ancak sadece Mobildev'in bu sürece devam ettiği, bu teşebbüsün de sözleşme aşamasına geldiğinde görüşmeleri kestiği ve bunun Turkcell'in uyguladığı baskıdan kaynaklandığının anlaşıldığı iddia edilmiştir. Yerinde incelemelerde söz konusu iş ortakları ile başvuru sahibi arasındaki iletişim görülmüştür ancak başvuru sahibinin teklifinin yeterince iyi bir teklif olarak görülmemesi ve teklif edilen prim oranının yeterli bulunmaması nedeniyle görüşmelerin sona erdirildiği anlaşılmıştır.

Rakip operatörlerle çalışan iş ortaklarının varlığından duyulan rahatsızlığa ilişkin ifadeler yapılan yerinde incelemede elde edilen belgelerde görülmüş ancak bu rahatsızlığın iş ortaklarının münhasıran Turkcell ile çalışmalarını sağlamaya yönelik bir eyleme dönüşmediği tespit edilmiştir.

Bu kapsamda Turkcell'in toplu mesajlaşma dağıtım kanalını münhasırlaştırmaya yönelik bir tutum içinde olduğuna dair bilgi ve bulgunun bulunmadığı anlaşılarak 4054 sayılı Kanun'un 41. Maddesi uyarınca şikâyetin reddi ile soruşturma açılmamasına oybirliği ile karar verilmiştir.

Antakya'da faaliyet gösteren sürücü kurslarının Hatay Özel Sürücü Kursları Derneği aracılığıyla anlaşma yaparak sürücü kursu fiyatlarını birlikte belirledikleri hakkında yürütülen ön araştırmaya ilişkin gerekçeli karar yayımlanmıştır.

Antakya'da faaliyet gösteren sürücü kurslarının kurs ücretlerini Hatay Özel Sürücü Kursları Derneği ("Dernek") aracılığıyla aralarında anlaşma yaparak, vergi ve harçlarla birlikte belirledikleri iddia edilmiştir.

Ön araştırmada ilgili iddianın 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. Maddesi kapsamına girip girmediği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda yapılan yerinde incelemelerde, ilgili teşebbüslerin 4. maddeye aykırı olarak anlaşma yapmış olduklarına dair herhangi bir belge veya bulgu tespit edilmemiştir.

Ayrıca, iddia edilen nitelikte bir fiyat anlaşmasının var olup olmadığını tespit etmek amacıyla, inceleme konusu teşebbüsler tarafından, Özel Öğretim Kurumları Öğrenci Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği uyarınca, milli eğitim müdürlüklerine arzedilen ücret ilanları ile 2013 ve 2014 yıllarına ilişkin faturalar incelenmiştir. Bu incelemede, şikâyet başvurusunun otomobil, minibus ve kamyonet sürücülüğüne yönelik olan B sınıfı kurs ücretlerine ilişkin olması ve B sınıfı ehliyet kursu talebinin diğer sertifika sınıflarına nazaran yoğun olması nedeniyle, 2013-2014 dönemine ait B sınıfı sürücü kursu ücretleri esas alınmış olup, bu dönemde teşebbüslerin uyguladıkları fiyatların önemli ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Bu sebeple, pazarda tek fiyat uygulandığı çıkarımında bulunmanın mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır.

Yapılan değerlendirmeler ışığında, teşebbüslerin anlaşma içinde olduklarına dair hiçbir bilgiye ulaşılmadığı dikkate alınmış, Antakya ilçesinde faaliyet gösteren motorlu taşıt sürücü kursları ve Antakya Özel Sürücü Kursları Derneği hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı sonucuna varılmıştır.

AVRUPA'DAKİ GELİŞMELER

Avrupa Komisyonu Lafarge'in Holcim tarafından devralınması işlemini 15 Aralık 2014 tarihinde koşullu olarak onayladı

Avrupa Komisyonu, Holcim'in (İsviçre) Lafarge'ı (Fransa) devralmasına ilişkin teklif edilen işlemi³ Avrupa Birliği Birleşme Tüzüğü ile uyumlu bulmuştur. Her iki şirket de çimento, hazır beton, agrega ve diğer inşaat malzemelerinin üretim ve tedarikinde dünya çapında aktiftir. Karar, Lafarge'in Almanya, Romanya ve Birleşik Krallık'da bulunan işletmelerini ve Holcim'in Fransa, Macaristan, Slovakya, İspanya ve Çek Cumhuriyeti'nde bulunan işletmelerini elden çıkarmaları koşuluyla verilmiştir. Avrupa Komisyonu'nun başlangıçta bildirilen hali ile işlemin Avrupa Ekonomik Alanı'nda (AEA) bulunan önemli sayıda pazara rekabete zarar verici etkisi olacağına ilişkin endişeleri bulunmaktaydı. İki şirket tarafından teklif edilen taahhütler bu endişelere yöneliktir.

Teklif edilen işlem birkaç milyar Avro değerinde varlığı konu etmekte olup 90 ülkede işletmeleri olan dünyanın en büyük çimento üreticisini yaratacaktır. Avrupa Komisyonu, işlemin Avrupa'daki rekabete etkisini dikkatlice incelemiştir. Çimento, agrega, hazır beton

³ İşlem, Komisyona 27 Ekim 2014 tarihinde bildirilmiştir.

gibi birçok inşaat malzemesi üretildikleri alandan itibaren kısa mesafede satıldığı için Komisyon değerlendirmesini işlemin Holcim ve Lafarge'in üretim tesislerine yakın olarak yerleşmiş müşteriler üzerindeki özel etkisine odaklı olarak yapmıştır.

Komisyon'un değerlendirmesi birleşmiş şirketin birçok pazarda geriye kalan oyuncuların yetersiz rekabetçi baskı ile karşı karşıya kalacağını ortaya çıkarmış ve bu durumun da fiyat yükselmesi riskini getireceği belirtilmiştir.

Rekabete olumsuz etkinin engellenmesi için şirketler, faaliyetlerinin örtüştüğü birçok işletmelerini elden çıkarmayı taahhüt etmişlerdir. Bu taahhütler varlıklar ile beraber varlıkların değerlendirilmesi için gerekli olan hizmetleri de içermektedir. Holcim ve Lafarge'in, Komisyon alıcının varlıklarını satışa çıkarmasına ilişkin onay verene kadar, anlaşmalarını kapatmaları yasaktır.

Elden çıkarılan varlıklar hazır beton tesisleri, agrega ocakları, bütünleşmiş çimento tesisleri (kireçtaşını çıkarma ve cürufa dönüştürmeden başlayarak çimento içine öğütülmesini içeren bütün çimento üretim işlemini kapsayan), öğütme istasyonları (işlemin sadece son kısmını yürüten, örneğin, çimento içine cürufun öğütülmesi) ile çimento tesislerini (büyük mablagdaki çimentonun diğer işletmelerden taşındığı ve lokal olarak satılmak için depolandığı) içermektedir. Hizmetler, merkezi işlevleri (yönetim, bilişim hizmetleri, araştırma ve geliştirme) ve işletim maliyetlerini azaltmak için geleneksel yakıt alternatif olarak işlenmiş atık kullanımına ilişkin alternatif yakıt kaynaklarını içermektedir.

- Almanya'da Lafarge, Karsdorf ve Wössingen'de bulunan çimento tesislerini ve Sötenich'te bulunan öğütme

tesisi de dahil olmakla beraber işletme faaliyetlerinin tamamını elden çıkaracaktır.

- Romanya'da Lafarge, Medgidia ve Hoghiz'de bulunan çimento tesisleri, Targu Jiu'da bulunan bir öğütme tesisi, SICIM terminali ve Cluj ve Glina'da bulunan terminaleri dahil olmakla beraber işletme faaliyetlerinin tamamını elden çıkaracaktır.
- Slovakya'da Holcim, Tuna ve Rohožnik'de bulunan çimento tesisleri dahil olmak üzere bütün işletmelerini ve Ercsi ve Békéscsaba'da bulunan terminaleri de dahil olmak üzere Macaristan'da bulunan bütün işletilen varlıklarını elden çıkaracaktır.
- Fransa'da Holcim, Héming, Lumbres ve Rochefort-sur-Nonon'da bulunan çimento tesisleri, Dannes, Dunkerque (curüf öğütme tesisi), Grand-Couronne, La Rochelle ve Ebange de bulunan öğütme tesisleri, Dunkerque'de bulunan ithalat terminali dahil olmak üzere çimentoya, hazır betona ve agregaya ilişkin birçok faaliyetini elden çıkaracaktır. Lafarge Réunion'da bulunan bir öğütme tesisini ve bütün işletme faaliyetlerini, Ciments de Bourbon öğütme tesisinde bulunan hissedarlığı dışında elden çıkaracaktır.
- Birleşik Krallık'ta Lafarge, Anglo American ile bir ortak girişimleri olan Lafarge Tarmac üzerinden yürütülen bütün işletme faaliyetlerini, Staffordshire'de bulunan Cauldon çimento işletmesi dışında olmak üzere, elden çıkaracaktır. Taraflar, Lafarge Tarmac işletmesinin her ali-

cısının Birleşik Krallık rekabet otoritesinin agrega, çimento ve hazır betona ilişkin olarak 2014 Ocak raporunda yer alan kritere uymasını sağlayacağını taahhüt etmiştir. Bu, Birleşik Krallık'a beşinci olarak bir bağımsız yurtiçi çimento üreticisinin girmesini sağlayacaktır. Komisyon potansiyel alıcıların yeterliliklerini değerlendirecektir.

- Holcim ayrıca Çek Cumhuriyeti'nde bulunan bütün işletme faaliyetleri ile Gador işletmesi ve İspanya'da bulunan Yeles öğütme istasyonunu elden çıkaracaktır. Holcim'in Çek ve İspanyol varlıklarını Meksikalı çimento üreticisi Cemex'e satması ayrı ayrı Çek rekabet otoritesi ve Komisyon'un önceki kararlarının hedefiydi.

Komisyon, bu taahhütlerin işaret edilen rekabet endişelerine çözüm olacağına karar vermiştir. Komisyon böylece teklif edilen işlemin taahhütler ile değiştirilmiş haliyle rekabet endişelerine yol açmayacağına kanaat getirmiştir. Karar, taahhütlere tam olarak uyulması koşulluna bağlıdır.⁴

Avrupa Komisyonu Orange şirketinin Jazztel şirketini devralınması işlemine ilişkin nihai inceleme başlatmıştır

Avrupa Komisyonu, Birleşik Krallık'ta kaydedilmiş ancak genel olarak İspanya'da aktif olan telekomünikasyon şirketi Jazztel p.l.c.'nin rakibi Orange S.A. (Fransa) tarafından devralınması işleminin Avrupa Birliği Birleşme Tüzüğü'ne uygun olup olmadığının

⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-2683_en.htm

tespitine yönelik nihai inceleme başlatmıştır. İspanya'da, Orange mobil ve sabit telekomünikasyon ağları işletmektedir. Jazztel sabit telekomünikasyon ağı işlemekte ve Orange ağı üzerinden mobil telekomünikasyon servisleri vermektedir. Teklif edilen işlem İspanya'da sabit telekomünikasyon servisinin ülke genelindeki sağlayıcı sayısını dörtten üçe düşürecektir. Birleşmiş şirket işlem sonrasında hakim durumda olmayacak olmakla beraber, Komisyon teklif edilen işlemin sabit internet erişim servisleri ve sabit-mobil çoklu işlem tekliflerinde rekabet baskısında ciddi oranda kayıp ortaya çıkaracağına ilişkin endişe duymaktadır. Önemli bir rekabetçi kuvvet olan Jazztel'in kaybedilmesi İspanya'da bu hizmetlerin müşterileri için fiyat artışlarına neden olabilecektir.

Komisyonun soruşturması, işlemin, Orange ve Jazztel'in halihazırda rekabet ettiği sabit internet erişimine ilişkin perakende pazarında rekabeti azaltabileceğini ortaya çıkarmıştır. Soruşturma, iki şirketinde rekabetçi dinamikler üzerinde pazar paylarından görülen daha güçlü etkisi olan önemli rekabetçi güçler olduğunu göstermiştir. Komisyon, işlemin birleşen şirketin ülke çapında kalan Telefonica ve 2014 öncesinde ONO isimli kablo operatörünü devralmış olan Vodafone isimli rakibi üzerinde rekabetçi baskı uygulama teşviki üzerinde değişiklik yaratacağına ilişkin endişe duymaktadır. Bu endişeler İspanya'da 2013 yılında en popüler telekomünikasyon ürünü olan ve gelecekte de önemli ölçüde büyümeye devam etmesi beklenen sabit-mobil üçlü-işlem tekliflerine ilişkin (sabit ses, sabit internet ve mobil telekomünikasyon servisleri içeren) olası pazar göz önüne alındığında güçlenmiştir. Bu olası pazarda sadece sabit ve mobil ağı olan birleşmiş sağlayıcıların rekabet edebilmesi muhtemeldir.

Bu çerçevede Komisyon, teklif edilen işlemi yukarıda belirtilen rekabetçi endişeler kapsamında soruşturacaktır. Ayrıca işlemin halihazırda Orange ve Jazztel tarafından yürütülmekte olan Evlere Fiber yerleşimine olan etkisini ve özellikle işlemin işlem taraflarının birleşme yaşanmaksızın ayrı ayrı oldukları durum ile karşılaştırıldığında Evlere Fiber alanlarını azaltıp azaltmayacağını inceleyecektir.⁵

Avrupa Komisyonu Fransa, İsrail ve İtalyan rekabet otoritelerinin internet üzerinden otel rezervasyonları sektöründe yer alan soruşturmalarda pazar testleri başlatacağını duyurmuştur

Avrupa Komisyonu Fransa, İsviçre ve İtalya rekabet otoritelerinin internet üzerinden otel rezervasyonları sektöründe yer alan rekabet soruşturmalarında pazar testleri başlatacağını duyurmuştur. Söz konusu üç ulusal rekabet otoritesi, internet seyahat acentesi Booking.com ve oteller arasındaki sözleşmelerde yer alan sözde "eşitlik hükümlerinin" Avrupa Birliği ve milli rekabet hukuku kurallarına anti-rekabetçi etkileri olabileceğine ilişkin endişe duymaktadır. Booking.com bu endişeleri gidermek amacıyla taahhütler teklif etmiştir. Pazar testlerinin bu taahhütlerin yeterliliğini teyit etmesi halinde milli rekabet otoriteleri bu taahhütleri Booking.com için yasal olarak bağlayıcı yapabilecektir. Avrupa Komisyonu ulusal soruşturmaları koordine etmekte olup kendi soruşturmasını açmamıştır.

Booking.com ve oteller arasındaki sözleşmelerde yer alan eşitlik hükümleri, otellere, internette çevrimiçi veya çev-

⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-2367_en.htm

rimdışı diğer bütün dağıtım kanallarında erişime açtıkları oda fiyatlarının aynısını veya daha iyi koşullarda olanını Booking.com'a teklif etme yükümlülüğünü getirmektedir. Fransa, İsviçre ve İtalya rekabet otoriteleri bu hükümlerin kendilerinin ilgili ulusal rekabet kanunları ile Avrupa Birliği Antlaşma'nın (TFEU) 101 ve 102. maddelerini ihlal ederek rekabete zarar verebileceğini göz önünde bulundurmaktadır. Özellikle, bu hükümlerin Booking.com ve diğer internet seyahat acenteleri arasındaki rekabeti kısıtlayabileceğine ve yeni rezervasyon platformlarının pazara girişini engelleyeceğine ilişkin endişe duymaktadır.

Bu endişelerin giderilmesi için Booking.com, otellerin diğer internet seyahat acentelerine vermiş olduğu fiyatlara ilişkin olarak eşitlik gerekliliğini kaldırmayı teklif etmiştir. Bu taahhüt otellerin farklı internet seyahat acentelerine farklı oda fiyatları teklif etmesini olanak verecektir. Ancak otel hala Booking.com'a otelin kendi çevrimiçi ve çevrimdışı rezervasyon kanallarında teklif etmekte olduğu fiyatın aynısını veya daha iyi koşullarda olanını teklif etmek zorunda olacaktır. Taahhütlerin Avrupa Ekonomik Alanı genelinde uygulanması planlanmaktadır.

Fransa, İsviçre ve İtalya rekabet otoriteleri diğer seyahat acentelerinin eşitlik hükümleri üzerinde soruşturmalarına devam etmektedir.⁶

⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-2661_en.htm

Tufan ÜNAL
Yönetim Kurulu Başkanı
ÇEİS

SENDİKAMIZ 50. YAŞINI KUTLADI

Sendikamız 50. Kuruluş Yılı'nı Çırağan Sarayı'nda düzenlenen bir davetle kutladı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk ÇELİK'in yanı sıra sektörümüz yöneticileri ile sektörümüze emek verenler, işveren ve işçi camiasının temsilcilerinin yer aldığı gecede Erol EVGİN ve Nükhet DURU sahne aldı.

Sendikamız Yönetim Kurulu Başkanı Tufan ÜNAL, gecede yaptığı konuşmada sendikamızın 50. kuruluş yıldönümü kutlamaları çerçevesinde 2014 yılı içinde Sendikamızın ana faaliyet konularına yönelik çeşitli etkinlikler düzenlendiğini söyledi. Çimento sektörünün 100 yılı aşkın bir süredir ülke ekonomisi içinde önemli rol oynadığını ve Türkiye'nin lokomotif sektörlerinden birisi olduğunu kaydeden ÜNAL, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Çimento Ailesi olarak bizler her zaman sendikal hakların, bireylerin çalışma yaşamının kalitesini artırmak için tercih edebilecekleri ve kullanabilecekleri temel haklardan birisi olduğu inancıyla hareket ettik. Memnuniyetle söyleyebilirim ki Sendikamız, muhatap işçi sendikası ile bu anlayış çerçevesinde akdettiği toplu iş sözleşmelerinde işçi ve işveren arasındaki güveni ve daha da önemlisi çalışma barışını sağlayabilmiştir. Bundan, büyük bir mutluluk ve gurur duymaktayız."

"Örnek İşveren" ödüllü tek işveren sendikası olarak Sendikamızın en önemli faaliyetlerinden birisinin iş sağlığı ve güvenliği olduğunu belirten Tufan ÜNAL, ÇEİS Yönetim Kurulu'nun "Sıfır İş Kazası" vizyonu ekseninde yürütülen bu faaliyetlerin ÇEİS OHSAS 18001 Projesi ile ivmelendiğini söyledi. ÇEİS üyesi tüm fabrikaların, OHSAS 18001 Standardı'na uygun bir yönetim sistemi kurduğunu ve British Standards

ÇEİS
50
yıl

Faruk ÇELİK
T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Institute (BSI) tarafından yapılan denetimler çerçevesinde belgelendirildiğini kaydeden ÜNAL, "Bir sektörün tamamını, kapsamı açısından dünyada bir ilk olan proje sonrasında ÇEİS, 2005 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından düzenlenen IV. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Bölgesel Konferansı'nda verilen "Örnek İşveren" ödülüne layık görülmüş tek işveren sendikasıdır. Bu çalışmaların geldiği nokta, son 10 yılda sektörün kaza sıklık ve kaza ağırlık oranı gibi göstergelerde yakaladığı başarılı performans rakamlarıdır" dedi.

Tufan ÜNAL, ülke çapında gerçekleştirilen projelerin yanı sıra Avrupa çapında İSG alanında yürütülen projelerde de aktif olarak yer aldıklarını ifade ederek "Avrupa Çimento Birliği (CEMBUREAU) tarafından yürütülen "Çok Amaçlı Sağlık Riski Çalışması Projesi"ne katıldıklarını söyledi. ÜNAL, proje kapsamındaki "Akciğer Fonksiyon Çalışması"na iştirak eden Türk Çimento Sektöründe yer alan 2.500 çalışanla, 8 ülkeden toplam 5.000 çalışanın yer aldığı ve 2007 – 2012 yılları arasında ölçümlenmelerin yapıldığı projede en büyük katkı sunduğunu açıkladı.

"Belgesiz işgücü kalmayın"

Sendikamızın ayrıca çimento sektöründe yer alan mesleklerin ulusal standart ve yeterliliklerinin geliştirilmesi çalışmalarını 2009 yılından itibaren sürdürdüğünü ifade eden ÜNAL, bugüne kadar sektörde yer alan 13 mesleğin ulusal standartlarının Resmi Gazete'de yayımlandığının ve bunlardan 9'unun mesleki yeterliliklerinin geliştirildiğinin altını çizdi.

Ahmet EREN
Yönetim Kurulu Başkanı
Eren Holding

Tufan ÜNAL ayrıca ÇESBEM adında sınav ve belgelendirme merkezi kurduklarını böylece çimento sektörlerinde belgesiz işgücünün kalmamasını sağlanmasını ve bu bağlamda yaklaşık 6.000 kişiyi de sertifikalandırmayı planladıklarını söyledi.

ÜNAL konuşmasında, Sendikamızca gerçekleştirilen 50. Yıl etkinlikleri ile ilgili şu bilgileri paylaştı: "Sendikamızın 50. Kuruluş Yıldönümü faaliyetleri kapsamında yapılan etkinliklerden ilki; 14 Haziran 2014 tarihinde Efes Antik Tiyatro'da Sendikamızın katkılarıyla düzenlenen Varşova Senfoni Orkestrası Konseri'dir. 19 Eylül 2014 tarihinde "Belgeli İşgücü = Sürdürülebilir İstihdam Zirvesi", 10 Ekim 2014 tarihinde "İş Sağlığı ve Güvenliği Uluslararası Sempozyumu", 05 Kasım 2014 tarihinde Esmâ Sultan Yalısı'nda "İşveren Sendikacılığının Tarihsel Perspektifi Işığında Gelecekteki Yapısı Paneli" düzenlenmiştir."

Mehmet GÖÇMEN
Enerji Grup Başkanı
Sabancı Holding

Konuşmasının ardından Yönetim Kurulu Başkanı Tufan ÜNAL, 2001 – 2014 yılları arasında Sendikamız Yönetim Kurulu Başkanlığı'nı yürüten Ahmet EREN ile 2008 – 2014 yılları arasında Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapan Mehmet GÖÇMEN'e birer teşekkür plaketi sundu. Ahmet EREN yaptığı konuşmada, böyle bir Kurumda görev almış olmaktan büyük mutluluk ve gurur duyduğunu belirtirken, Mehmet GÖÇMEN de aslında pek de yabancı bir sektör olmayan enerji sektörüne geçtiğini ve çimento sektöründen tam anlamıyla kopmayacağını vurguladı.

Galada son olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk ÇELİK bir konuşma yaptı. Bakan ÇELİK konuşmasında, ÇEİS'in özellikle iş sağlığı ve güvenliği alanında gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler ve vermiş olduğu hizmetlerden dolayı Türkiye'nin en önemli işveren sendikalarından biri olduğunun ve çimento sektörünün, Bakanlıklarının yaptığı düzenlemelerden çok daha ileri uygulamalara sahip olduğunun altını çizdi.

Gecede ayrıca çimento sektöründe 50 yıl çalışan Onur ALTINIŞIK ile geceye katılan misafirlerden sektöre 30 yıldan fazla hizmet veren; Ercan BAHADIR, Bayezit TEKİNER, Mürsel ÖZTÜRK, Mehmet YAVUZ, Selçuk ERTUĞ, Salih ÜÇÜNCÜ, Selahattin MERSİN, Zeki SAĞLAM, Süleyman ENGİZ, İsmail ERKOVAN, Hayrettin ŞENER, Nuri YEŞİLYURT, İlker GÜNER, Ajlan KÖKÜS-LU, Cengiz ÖZDEMİR, Çevik PERKER, Hidayet NALÇACI, Ahmet Vasfi PEKİN ve Seyhan Cengiz TURHAN'a da teşekkür plaketleri sunuldu.

İŞVEREN SENDİKACILIĞI TÜRKİYE'DE İLK KEZ TARTIŞILDI

Sendikamızın 50. Kuruluş Yıldönümü etkinliklerinden dördüncüsü, "İşveren Sendikacılığının Tarihsel Perspektifi İçinde Gelecekteki Yapısı" konulu panelle 05 Kasım 2014 tarihinde İstanbul Esma Sultan Yalısı'nda gerçekleştirildi. Endüstriyel ilişkiler sisteminin temel aktörlerinden olan işveren sendikacılığının tarihsel gelişiminin incelendiği ve gelecek yapısının tartışıldığı panel, konusu itibarıyla Türkiye'de bir ilk olma özelliğini taşıyor.

Sendikamız Yönetim Kurulu Başkanı Tufan ÜNAL, Tarih ve Siyaset Bilimi uzmanı Prof. Dr. İlber ORTAYLI, T. Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Yönetim Kurulu Başkanı Muharrem KAYHAN ile M-GEN Dijital Ajans Başkanı ve Fütürist Ufuk TARHAN'ın panelist olarak katıldığı panelin moderatörlüğünü Jülide ATEŞ yaptı. Pano iş dünyasının isimlerinin yanı sıra bürokratlar, profesyoneller ve akademisyenler yoğun ilgi gösterdi. Panelin ilk konuşmacısı olan Prof. Dr. İlber ORTAYLI'nın işveren sendikacılığının ülkemizde ve dünyada tarihsel gelişimi konusundaki bilgi sunumunun ardından, Tufan ÜNAL Sendikamızın 50 yıllık başarı öyküsünü katılımcılarla paylaştı. Muharrem KAYHAN da sendika olarak 53 yılda gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarını anlattı. Panelin ikinci bölümünde Ufuk TARHAN işveren sendikacılığının yarını konusunda bir sunum gerçekleştirdi.

Tufan ÜNAL, Panelde yaptığı konuşmada sendikal hakların bireylerin çalışma yaşamının kalitesini artırmak için tercih edebilecekleri ve kullanabilecekleri temel haklardan birisi olduğu bilinciyle hareket ettiklerini söyledi. Sendikal örgütlenmenin olduğu işyerlerinde işverene duyulan güvenin yüksek olduğunu bildiklerini belirten ÜNAL, işçiyi dinlemeden, onların önerilerini dikkate almadan, taleplerini önemsemeyen iş geliştiriminin ya da verimlilik artışı sağlamanın mümkün olamayacağını belirtti. Bu bölümde geçmişte olduğu gibi gelecekteki amaçlarının da, üye çimento fabrikalarında muhatap işçi sendikasıyla birlikte çalışma barışının devam ettirilmesi olduğunu kaydeden ÇEİS Yönetim Kurulu Başkanı Tufan ÜNAL konuşmasında özetle;

"Artık sendikacılığı sadece toplu iş sözleşmesiyle özdeş bir müessese olarak görmediğimiz altını çizmek istiyorum. Toplu iş sözleşmesi zaten sendikacılığın temelidir. Önemli olan, sendikaların ki burada işçi ve işveren olarak bir ayrım yapmadığımızı belirtmek istiyorum, toplu iş sözleşmesi dışında üyelerine ne gibi farklı hizmetler sunabiliyor bunları tartışmamız lazım. Açıkçası biz, üyelerimize sunduğumuz hizmetin niceliğini ve niteliğini artırdığımız ölçüde kendimizi başarılı addediyoruz. Bu bağlamda, 2-3 yılda bir akdettiğimiz toplu iş sözleşmesinin yanı sıra iş sağlığı ve güvenliği, mesleki yeterlilikler, insan kaynakları yönetimi, kurumsal sosyal sorumluluk ve Avrupa Birliği Projeleri gibi farklı alanlarda da açılımlar yapıyoruz. Böylece hem üyelerimizin çalışmalarına destek oluyoruz hem de bu ülkenin kaynaklarını yine bu ülkenin güzel insanları için harcıyoruz" şeklinde konuştu.

Panelin sonunda ise Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Onursal Başkanı Refik BAYDUR işveren sendikacılığı hakkındaki tecrübelerini katılımcılarla paylaştı.

ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİ PROJEMİZ DEVAM EDİYOR

Sendikamızca, çimento sektörünün akademi dünyasına tanıtılması, işbirliğinin sağlanması ve bu sayede sektöre nitelikli işgücünün kazandırılmasından hareketle başlatılan "Üniversite-Sanayi İşbirliği Projesi" kapsamındaki faaliyetlerimiz devam ediyor. Bu kapsamda Üyelerimiz Batıçim ve Çimentoaş'ın katkılarıyla İzmir Double Tree Hilton Otel'de bir tanıtım toplantısı gerçekleştirildi.

Toplantıya; Batıçim'i temsilen Genel Müdür Yardımcısı Feyyaz ÜNAL, İş Sağlığı ve Güvenliği Şefi Neriman TOPBAŞ ile Çimentoaş'ı temsilen Teknik Direktör Uğur AYDIN ve İnsan Kaynakları Direktörü Nezir YALÇINKAYA'nın yanı sıra Dokuz Eylül, Ege, İzmir Ekonomi ve Gediz Üniversiteleri ile İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nün Mühendislik, Fen-Edebiyat ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinden akademisyenler ile Sendikamızı temsilen

Genel Sekreter Dr. H. Serdar ŞARDAN, Araştırma ve Eğitim Uzmanları Özgür ACAR ve Yücel YETİŞKİN ile ÇESBEM Uzman Yardımcısı Derya KIZILDAĞ katıldı.

Toplantı, H. Serdar ŞARDAN'ın açılış konuşmasıyla başladı. Sonrasında Feyyaz ÜNAL ve Uğur AYDIN'ın açılış konuşmalarıyla birlikte fabrikalarının tanıtımını gerçekleştirmelerinin ardından Özgür ACAR ve Yücel YETİŞKİN tarafından

çimento sektörünün genel durumu, sektörel ilgili üretim ve istihdam açısından çeşitli istatistikler ile sektöre yönelik Sendikamız tarafından yürütülen iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin bilgilendirme sunumları yapıldı. Daha sonra ise Neriman TOPBAŞ, fabrikalarının iş sağlığı ve güvenliği ile çevre faaliyetleri hakkında akademisyenleri bilgilendirirken, Nezir YALÇINKAYA konuşmasında fabrikalarının insan kaynakları alanındaki uygulamaları hakkında açıklayıcı bilgilere yer verdi.

Son olarak, akademisyenlerin üye fabrikalarımızın temsilcilerine yönelttikleri soruların cevaplandırılması ile üniversite-sanayi işbirliği kapsamında atılması gereken adımlara ilişkin karşılıklı temennilerde bulunulmasıyla toplantı sona erdi. Bu tarz organizasyonların son derece yararlı olduğunu belirten akademisyenler, projenin daha da başarılı olabilmesi için aynı tanıtım faaliyetlerinin üniversite öğrencilerine de uygulanabileceği tavsiyesinde bulundular.

ÜNİVERSİTE
SANAYİ İŞBİRLİĞİ PROJESİ

ÇEİS İSG KURULU 36. TOPLANTISINI GERÇEKLEŞTİRDİ

Sektörel düzeyde gerçekleştirdiğimiz iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin planlanarak uygulanmasını sağlayan ÇEİS İSG Kurulu'nun 36. Toplantısı, 18 Aralık 2014 tarihinde İstanbul'da, Akçansa Büyükçekmece Çimento Fabrikası İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Akademisi'nde gerçekleştirildi.

Mümün GÜN, İsmail GÜMÜŞDERE, Çağatay AVŞAR, İlkay BAKAL, Hayer YALNIZ, Birol KIRAÇ, Selim ARUN, Sertaç Bora ÖZYURT, İsmail KIR, Suat TOKAT, Osman BİLDİR, Neslihan AK-GÜN ve Hasan ÇEBİ'nin katıldığı toplantıda, dönem içerisinde gerçekleştirilen İSG faaliyetleri hakkında bilgi sunulduktan sonra önümüzdeki dönemde gerçekleştirilmesi planlanan İSG faaliyetleri müzakere edildi. Ayrıca, Akçansa İSG Akademisi'nde Kurul Üyelerinden İsmail KIR'ın sunumu eşliğinde teknik bir gezide düzenlendi.

“PATLAMADAN KORUNMA DOKÜMANI” HAZIRLAMA SEMİNERİ DÜZENLENDİ

30 Nisan 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde

Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinin, yaşanabilecek patlamaları gerekli hesaplamalar yaparak önceden tespit etmeleri ve ortadan kaldırılmasını sağlamaları amacıyla bir “Patlamadan Korunma Dokümanı” hazırlamaları gerekmektedir.

Bu itibarla, üye fabrikalarımızın konuya ilişkin yaptıkları çalışmalarını desteklemek amacıyla ÇEİS İSG Komitesi tarafından gerekli çalışmalara başlanmış olup, konunun özel bir uzmanlık gerektirmesi nedeniyle Patlama Güvenlik Sistemleri (PGS) Firması Genel Müdürü Emre ERGÜN tarafından konunun teknik detaylarının anlatıldığı bir seminer 08 Aralık 2014 tarihinde Sendikamız Merkez Binasında düzenlendi.

Üye fabrikalarımızın iş güvenliği uzmanları ile üretim mühendislerinin katılımlarıyla gerçekleştirilen seminer, katılımcıların sorularının cevaplandırılması ile tamamlandı.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MEVZUATINA UYUM PROJESİ (İSG-UYUM) TAMAMLANDI

İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Uyum Projesi

Türkiye’de, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) mevzuatına ilişkin bilgilendirme yapmanın yanı sıra İSG farkındalığının oluşturulması ile toplumsal “güvenlik kültürü”nün gelişmesine katkıda bulunması amacıyla Sendikamız tarafından geliştirilen ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Kurul tarafından fonlanan “İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Uyum Projesi (İSG-UYUM) tamamlandı.

Hedefi Türkiye’de öncelikle çimento sektöründe daha sonra projenin yürütüldüğü illerdeki sanayinin tüm dallarında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile ilgili ikincil mevzuatın doğru anlaşılacak şekilde uygulanmasına yönelik kaynaklar oluşturularak (internet sitesi kurulumu, aplikasyon geliştirme, basılı mevzuat vb.) ve eğitimler vererek İSG bilincinin artırılması ile İSG kültürünün geliştirilmesine katkı sağlamak olan Proje; Batı, Orta ve Doğu Anadolu Bölgesi’nden belirlenerek coğrafi anlamda eşit dağılım sağlanmalarının yanı sıra buldukları bölgenin sanayi merkezi konumunda olmalarından ötürü seçilen Erzurum, İzmir ve Kayseri illerinde yürütüldü.

Bu kapsamda;

- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile Kanuna bağlı olarak çıkarılan Yönetmelik ve Tebliğlerden oluşan ilgili ikincil mevzuatın düzenlenen seminerlerde aktarılabileceğini sağlamak için konuya ilişkin sunum ve eğitim notları hazırlandı,
- Sendikamız tarafından İSG Kanunu ve ilgili Yönetmelik ile Tebliğlerden oluşan 750 sayfalık bir İSG Mevzuatı derlenmiş, ayrıca kaynak klasör haline getirilerek basıldı,
- Proje Ortağı olan fabrikaların bulunduğu 3 ilde (Kayseri, Erzurum, İzmir) çimento fabrikalarında ve farklı işkollarında İSG Profesyonelleri ile çalışan temsilcilerine yönelik olarak eğitim seminerleri düzenlendi,
- Söz konusu eğitim seminerlerinde İSG alanında farkındalık yaratarak kültürel değişimi sağlamak amacıyla tasarlanan yaklaşık 2 saatlik interaktif bir tiyatro oyunu sergilenmiş ve İSG Mevzuatı ile Mevzuatın çalışma hayatındaki yansımalarına ilişkin bilgilendirme sunumları yapıldı,
- İSG Mevzuatı klasörleri ile içlerine mevzuat ve eğitim sunumlarının veri olarak yüklendiği USB bellekler, düzenlenen eğitim seminerlerinde katılımcılarla paylaşıldı,
- Bahse konu Mevzuatın ve aynı kapsamda hazırlanan eğitim sunumlarının tamamına online olarak ulaşılabilen, istenilen verinin çıktısının alınabildiği site içi arama motoruna sahip bir internet sitesi kuruldu,
- Ve İSG Mevzuatı ile eğitim sunumlarının hem IOS hem de Android tabanlı akıllı telefon ve tabletlerde görüntülenebileceği bir aplikasyon geliştirildi.

Proje ortağı olan çimento fabrikalarının bulunduğu 3 ilde genel katılıma açık olarak düzenlenen eğitim seminerlerinden ilki 05 Aralık 2014 Cuma günü Kayseri Ommar Otel'de, ikincisi 10 Aralık 2014 Çarşamba günü Erzurum Dedeman Palandöken Ski Lodge Otel'de ve sonuncusu 12 Aralık 2014 Cuma günü İzmir Double Tree Hilton Otel'de 10.00-17.00 saatleri arasında gerçekleştirildi. Söz konusu seminerlerin program sunumları Sendikamız Araştırma ve Eğitim Uzmanı ayrıca İSG-UYUM Projesi Koordinatörü Yücel YETİŞKİN tarafından yapıldı.

Açılış konuşmalarını Sendikamız Genel Sekreteri Dr. H. Serdar ŞARDAN ile T.Çimse-İş Sendikası Genel Eğitim ve Teşkilatlanma Sekreteri Cengiz GÖZÜKÜÇÜK'ün yaptığı Kayseri eğitim seminerine, Üyemiz Çimsa Çimento San. T.A.Ş. ile Kayseri sanayisinin farklı kollarından İSG profesyonelleri ve İSG çalışan temsilcilerinin yanı sıra Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi öğrencilerinden oluşan yaklaşık 80 kişi katıldı.

Açılış konuşmalarını Sendikamız Genel Sekreteri Dr. H. Serdar ŞARDAN, T. Çimse-İş Sendikası Genel Mali Sekreteri Erkan ATAR ile Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fahrettin KORKMAZ'ın yaptığı Erzurum eğitim seminerine beklenenin üzerinde bir katılım sağlandı. Erzurum'a geldikleri için ÇEİS'e teşekkür eden Prof. Dr. KORKMAZ, bu seminerin tüm sosyal paydaşlara örnek olması gerektiğini ve Atatürk Üniversitesi olarak benzer seminerlerin düzenlenmesini beklediklerini ifade etti.

Üyemiz Aşkale Çimento San. T.A.Ş. ile Erzurum sanayisinin farklı kollarından İSG profesyonelleri ve İSG çalışan temsilcilerinin yanı sıra Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin de yoğun ilgi gösterdiği seminer yaklaşık 250 kişinin katılımıyla gerçekleşti.

Açılış konuşmalarını Sendikamız Genel Sekreteri Dr. H. Serdar ŞARDAN ve T. Çimse-İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Cemil KAYA'nın gerçekleştirdiği seminere, Üyelerimiz Batı Anadolu Çimento ile Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası temsilcilerinin yanı sıra İzmir sanayisinin farklı kollarından da İSG profesyonelleri ve İSG çalışan temsilcileri katıldı.

Proje kapsamında düzenlenen seminerlerde yaklaşık yarım gün süreyle Yankı Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürü ve A sınıfı iş güvenliği uzmanı Alparslan YILMAZ tarafından İSG Mevzuatına ve çalışma hayatındaki yansımalarına ilişkin detaylı bilgilendirme yapıldı. Konunun teorik boyutunun yanı sıra uygulamada yaşanan sorunlara da eğitimde değinen YILMAZ, katılımcılar tarafından hem bilgi düzeyi hem de keyifli üslubu nedeniyle oldukça olumlu değerlendirildi.

Eğitim seminerleri kapsamında gerçekleştirilen bir diğer faaliyet ise 6 kişilik Akademika oyuncu kadrosu tarafından sergilenen forum tiyatro etkinliğiydi. ÇEİS İSG Kurulu'nun tavsiyesi ve Sendikamız Yönetim Kurulu'nun tasvipleriyle tüm Üye Fabrikalarımızda da sergilenmiş olan oyunda, sanayide iş kazalarına sebep olabilecek tehlikeli durum ile tehlikeli hareketler ironik bir üslupla ele alındı ve katılımcılar meydana gelen kazaların kök nedenleri hakkında çözüm üretmeye sevk edildi. Tiplerelerin ve esas vakanın izleyenlerce anlaşıldığı noktada (oyunun 20 - 25. dakikasında) görüntü ve oyuncular dondurularak, moderatör sahneye çıktı. Zor olayın çözülmesi için veya İSG süreçleri konusunda nelerin yapılabileceği seyircilere soruldu.

Bahse konu oyun ile İSG açısından standart teknik eğitimlerde aktarılması zor olan;

- Özel yaşama dair sorunların işyerine taşınma(ma)sı
- Koruyucu malzeme kullanma(ma) alışkanlığı
- İhmallerin ve bir anlık dalgınlıkların bedeli
- Ramak kalaların önemi
- İş güvenliği iletişimi – Takım çalışması
- İSG kavramının içselleştirilmesi
- İSG kültürünün davranış değişikliği hedeflenerek değiştirilebilmesi

gibi konulara dikkat çekilerek ve çalışanların kendi önerileri sahneye taşındı. Oyunun interaktif olarak tasarlanması sayesinde işlenen konuya aktif olarak dahil olduklarını ifade eden katılımcılar, duydukları memnuniyeti belirterek bahse konu etkinliğin tekrarlanması dileğinde bulundular.

Sendikamız tarafından derlenen İSG mevzuatı klasörleri, eğitim notlarının yer aldığı USB bellekler ve toplantı dosyalarının yanı sıra seminer katılım sertifikaları da seminer sonrasında katılımcılarla paylaşıldı.

Proje kapsamında geliştirilen aplikasyona ve kurulan internet sitesine İSG Mevzuatı ve eğitim sunumları yüklenmiş bulunuyor. Aplikasyona Android işletim sistemine sahip akıllı telefon ve tabletlerden "İSG Uyum" yazarak ulaşılabilirken, internet sitesine www.isguyum.com adresi üzerinden ulaşılabilir. IOS tabanlı uygulama ise yakın gelecekte işlevsel hale gelecektir.

Önümüzdeki dönemde mevzuatta yapılacak güncellemeler, Sendikamız tarafından söz konusu çevrimiçi ortamlara yansıtılarak gerek internet sitesinin gerekse akıllı telefon/tablet aplikasyonunun güncel kalması sağlanacaktır.

ÇİMENTO SEKTÖRÜ TOZLA MÜCADELE REHBERİNİN İLK TASLAĞI HAZIRLANDI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan "Tozla Mücadele Yönetmeliği"nin 05 Kasım 2013 tarih 28812 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı ve söz konusu Yönetmeliğin "Tozla Mücadele Komisyonu" başlıklı 7. maddesinin 2. fıkrasında "(.....) Komisyon tozla ilgili hangi sektörlerde rehber hazırlanması gerektiğine karar verir ve bu rehberlerin hazırlanmasında hangi kurum ve/veya kuruluşların görev alacağını belirler" ifadesi yer almaktadır.

Tozla Mücadele Komisyonu'nun ilgili madde kapsamında aldığı karar gereği çimento sektörünün de içinde bulunduğu 5 sektörde "Tozla Mücadele Rehberleri"nin hazırlanması çalışmaları devam etmekte olup, Yönetmeliğin uygulanmasını kolaylaştırabilmek amacıyla çimento sektörüne ilişkin rehberin hazırlanması görevi Sendikamıza verildi. Bu kapsamda, Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nazmi BİLİR, Çimsa Çimento Mersin Fabrikası A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı Çağatay AVŞAR, Bursa Çimento İşyeri Hekimi Niyazi ERSOY, Limak Batı Çimento Ankara Fabrikası Sağlık Memuru Köksal ÖZBEK, Baştaş Çimento İşyeri Hekimi Nadir ÖZDOĞAN, Votorantim Çimento Hasanoğlan Fabrikası İşyeri Hekimi Nural ÖZKAN, Oyak Aslan Çimento İşyeri Hekimi Tansel Mahmut ŞİNAL, Çimko Çimento Narlı Fabrikası A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı Nihat ZORER ile ÇEİS Araştırma ve Eğitim Uzmanı Yücel YETİŞKİN'in yer aldığı bir Çimento Sektörü Tozla Mücadele Çalışma Grubu oluşturuldu.

Söz konusu 9 kişilik çalışma grubu tarafından hazırlanan rehber, Üye Fabrikalarımızın Genel Müdürleri ile ÇEİS İSG Kurulu ve ÇEİS İSG Komitesi Üyeleri'yle de paylaşarak sektörümüzün görüşleri alındı. Hazırlanan rehberin ilk taslağı 16 Aralık 2014 tarihinde düzenlenen İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Tozla Mücadele Komisyonu Toplantısı'nda sunuldu.

CAM, ÇİMENTO, TOPRAK SEKTÖR KOMİTESİ 7. TOPLANTISINI GERÇEKLEŞTİRDİ

Sendikamız ile Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) ile 22 Mayıs 2009 tarihinde imzalanan Protokol gereği çimento sektöründeki mesleklerin standartlarının hazırlanması kapsamındaki faaliyetler sonucunda geliştirilen ilk ulusal meslek standardı olan Merkezi Kumanda Operatörü-Fırn (Seviye 5) standardı, MYK'ca belirlenen 5 yıllık sürenin dolması sebebiyle revize edildi.

İlk hazırlandığında "Pişirici" ifadesinin kullanıldığı ulusal standartta, mesleğin ve çimento üretim sürecinin daha anlaşılır olması amacıyla "Fırn" ifadesi kullanılarak asıl revizyon yapılmış oldu. Daha çok, içinde kullanılan terimler ve ifadelerin revize edildiği ulusal standart, 30 Aralık 2014 tarihinde MYK'da gerçekleştirilen Cam, Çimento, Toprak Sektör Komitesi'nin 7. toplantısında ele alındı. Komitece incelenen bahse konu revizyonlar, uygun görülerek MYK Yönetim Kurulu'na sunulmasına karar verildi.

Komitenin bir diğer gündem maddesi gereği; Merkezi Kumanda Operatörü-Fırn (Seviye 5) ulusal meslek standardı temel alınarak, yine Sendikamızca geliştirilmiş olan ulusal mesleki yeterlilik de incelendi ve söz konusu yeterliliğin MYK'ca tespit edilen güncellemeler kapsamında yeniden ele alınması Komite tarafından kararlaştırıldı.

Komite Başkanı ve Bursa Çimento Genel Müdürü Mürsel ÖZTÜRK'ün katılmadığı toplantıda, yerine Başkan Vekili ve Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcisi Recep DİLEK başkanlık etti. Toplantıya ayrıca, ev sahibi MYK'yı temsilen Başkan Yardımcısı Firuzan SİLAHŞÖR ile Meslek Standartları Dairesi Uzmanları Turan KÜÇÜK, Dilek TORUN ve Duygu KARACA'nın yanı sıra Sendikamız Araştırma ve Eğitim Uzmanı Özgür ACAR, Yükseköğretim Kurulu temsilcisi Prof. Dr. Abdullah BARAN, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı temsilcisi Neslihan ÇEVİKSOY, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı temsilcisi Zynet Berna ORHAN ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu temsilcisi Fikret YILMAZ katıldı.

TORBA YASA BİLGİLENDİRME TOPLANTISI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

11 Eylül 2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve kamuoyunda Torba Yasa olarak bilinen 6552 sayılı "İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Karamamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun" ile; endüstri ilişkileri ve vergi mevzuatına ilişkin değişikliklerin yanı sıra sosyal güvenlik mevzuatı ve işveren yükümlülüklerine ilişkin olarak da bir dizi düzenleme getirildi.

Kanunda işveren yükümlülükleri bakımından, özellikle bazı kamu alacaklarının yapılandırılması ve idari para cezalarına yönelik olarak getirilen düzenlemelere ilişkin olarak yapılan değişikliklerin daha iyi anlaşılması ve uygulamada netlik sağlanması amacıyla 08 Aralık 2014 tarihinde Sendikamız Merkez Binasında, Sendikamıza üye çimento fabrikalarının İnsan Kaynakları Yöneticilerinin katılımları ile bir toplantı gerçekleştirildi.

Sosyal Güvenlik Kurumu İstanbul İl Müdür Yardımcısı Murat Özdamaş'ın konuşmacı olarak katılarak konuya ilişkin doyurucu bir sunum yaptığı toplantı; kendisinin son derece bilgilendirici açıklamalar yaptığı soru-cevap bölümü ile sona erdi.

"ÇİMENTO SEKTÖRÜNDE BEYAZ YAKALI ÇALIŞANLARA YÖNELİK ÜCRET ARAŞTIRMASI-2014" TAMAMLANDI

Sendikamız Çalışma İlişkileri Kurulu'nun önerileri, Yönetim Kurulumuzun tasvipleri ile yapılması kararlaştırılan ve Towers&Watson Şirketi işbirliği ile gerçekleştirilen "Çimento Sektöründe Beyaz Yakalı Çalışanlara Yönelik Ücret Araştırması-2014" tamamlandı.

10 Kasım 2014 tarihinde Sendikamız Merkez Binasında, Sendikamıza üye çimento fabrikalarının İnsan Kaynakları departmanlarından temsilcilerin katılımları ile bir toplantı gerçekleştirildi.

Toplantıda, Towers&Watson Şirketi temsilcileri "Çimento Sektöründe Beyaz Yakalı Çalışanlara Yönelik Ücret Araştırması-2014" çalışmasına ilişkin geri bildirim sunumlarını yaparak, araştırma sürecini değerlendirmiş ve araştırma sonuçlarının yer alacağı sistemin etkili kullanılabilmesi için detaylı açıklamalarda bulundular.

ADANA ÇİMENTO İLE BTÜ İŞBİRLİĞİ YAPACAK

Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi (BTÜ) ile OYAK Adana Çimento Sanayi A.Ş. arasında "Sanayi-Üniversite İşbirliği" protokolü imzalandı. Protokolle, üniversite öğrencilerinin mezun olmadan sanayiye tanınması ve çalışmalar yaparak kendilerini geliştirmeye yönelik projeler hazırlamalarına katkı sağlanması amaçlanıyor.

Türkiye gibi henüz gelişimini tamamlayamamış ülkelerde üniversitelerle sanayinin işbirliği yapmasının büyük önem arz ettiğini vurgulayan Oyak Adana Çimento Genel Müdürü ve Sendikamız Yönetim Kurulu Üyesi Kemal DOĞANSEL, dünya nüfusunun sadece %1'inin fikir üreten ve tasarlayan grupta olduğuna dikkat çekerek, %9'luk nüfusun üretimi yapan, kalan %90'lık kesimin ise üretimin yapıldığı atölyelerde çalışan gruba mensup olduklarını vurguladı. DOĞANSEL, "Arzuladığımız şey, üniversitemizden yetişen insanların daha çok üreten, tasarlayan, fikir üreten insanlar olarak yetişmesi. Sanayici olarak biliyoruz ki ülkenin imkanları çok kıt. Kaynak ayırmakta zorluk çekiyoruz. Tasarruf fakiri bir ülkemiz ve dış kaynağa ihtiyaç hissediyoruz. Ama buna rağmen elinde imkan olan bizler gibi sanayicilerin üniversitelere destek vermesi gerekiyor" diyerek protokolün başlangıçta çok büyük şeyler yaratmayacak olsa da faydalı olacağına inandığını belirtti.

BTÜ Rektörü Adem ERSOY ise BTÜ'nün diğer üniversitelerden farkının dinamizm olduğunu ifade ederek, üniversitedeki öğretim görevlilerinin iki unsurdan sağlandığını, bunların bir kısmının yurtdışı ihtisaslı, diğer kısmının ise sanayi alanından oluştuğunu söyledi. ERSOY, "Bu protokol kağıt üzerinde kalmayacak. 2-3 hafta gibi bir süre içerisinde Adana Çimento'ya giderek bir seminer düzenleyip beyin fırtınası yapacağız. Adana Çimento'nun sorunları varsa, belirleyip ya bu sorunların kökten çözüleceği bir proje ya da iyileştirici projeler hazırlayacağız. Detayları şekillenecek, komisyonlar kurulacak. Aynı zamanda eğitim ve öğrenci stajlarımız çok önemli. Adana'nın içinde Avrupalı bir kurum var. Tüm mühendislik dallarında staj yapılıyor" diyerek protokol kapsamında güzel işler başaracaklarına inandığını vurguladı. Adem ERSOY, dünyada üniversite-sanayi işbirliğinin sanayi devrimiyle başladığını, ancak Türkiye'de sloganda kaldığını vurguladı. Bu kapsamda üniversitelere büyük sorumluluk düştüğünü fakat üniversitelerin bu görevi yerine getiremediğini dile getiren ERSOY, "Ayrı bir cumhuriyet gibi her şeyi ayrı, şehirden kopuk, yönünü sadece kampüse döndürmüş, genelde üniversitemiz bu şekilde. Yani son 15-20 yıldır bir atak var, umarım bu atak bir ivmeyle gelişim kazanır" diye konuştu.

ADANA ÇİMENTO YÜKSEK PERFORMANSLI STARCEM'İ ÜRETTİ

Adana Çimento, Ar-Ge çalışmalarının neticesinde, bölgesinde bir ilk olarak, yüksek performanslı ve markalı özel bir çimento ürününü geliştirdi. Tüm beton sınıflarında kullanılabilen ve STARCEM olarak adlandırılan bu ürün, yüksek dayanım ve kolay işlenebilirlik özellikleri ile betonun ömrünü uzatarak yüksek performans sağlamaktadır. Aynı zamanda CEM I tip çimentoya göre daha çevrecidir ve üretim maliyeti daha düşüktür. Hazır beton kullanıcılarına özel olarak geliştirilen STARCEM giderek artan sayıda kullanıcı tarafından tercih edilmektedir. Ürünün tanıtımı Temmuz 2014'te yapılmış ve Ekim 2014 itibari ile CEM I tip çimento kullanan hazır beton müşterilerinin % 41'i STARCEM kullanmaya başladı.

Alternatif yakıt kullanımında rekor...

2014 yılı Ekim ayında 4. Döner Fırında alternatif yakıt kullanımında rekor seviyelere ulaşıldı. Bu dönemde, 858 ton (ATY), 506 ton alternatif yakıt, 314 ton alternatif hammadde ve 76 ton atık bertaraf edilerek Adana Çimento'da bu tarihe kadarki en yüksek alternatif yakıt kullanımı gerçekleştirildi.

Beyaz klinker üretiminde ve ısıl tüketimde rekor...

2009 yılı Şubat ayında beyaz klinker yatırımı tamamlanarak devreye alınan 3. Döner Fırında 2014 yılı Ekim ayında duruş yaşanmadan kesintisiz 744 saat çalışma sağlandı. Bunun sonucunda Ekim 2014 döneminde beyaz klinker üretiminde aylık 28.680 ton beyaz klinker üretildi ve 925 ton/gün ortalama ile üretim rekoru kırdı. 2014 yılı Ekim ayı boyunca stabil kömür beslemesi ve kesintisiz çalışmanın olmasıyla beyaz klinker ısıl tüketimi 1.270 kcal/kg-klinker olarak gerçekleştirildi. Bu ısıl tüketim değeri 3. Döner Fırında 2009 yılı Şubat ayında tamamlanarak devreye alınan beyaz klinker üretim yatırımından bu yana gerçekleşen en düşük ısıl tüketim değeri oldu.

ÇİMSA İŞ ORTAKLARIYLA BULUŞTU

Çimsa'nın iş ortakları buluşması, 160 iş ortağının katılımıyla gerçekleştirildi. Çimsa Genel Müdürü Nevra ÖZHATAY, "Sadece Türkiye değil, tüm dünyada Çimsa markasını daha da güçlendirmek için çalışıyoruz" dedi. Buluşmada, katkı ve desteklerinden dolayı 45 iş ortağına plaket verildi.

Genel Müdür Nevra ÖZHATAY gerçekleştirilen etkinlikte, çimento sektörünün birbiri ardına gerçekleştirilen konut ve AVM gibi büyük inşaat projelerinin ve dev altyapı yatırımlarının yanı sıra hız kazanan kentsel dönüşüm sayesinde büyümesini sürdürdüğünü vurguladı. Buna bağlı olarak Çimsa'nın müşterileri memnuniyetine öncelik verdiğini belirten ÖZHATAY, "Müşterilerimizin ihtiyaçlarına yönelik özel ürün ve hizmetler geliştiriyoruz. Sadece iç pazarla kalmayıp, dünyanın geniş bir coğrafyasında 61'den fazla ülkeye ihracat gerçekleştiriyoruz. Dünyada ve Türkiye'de Çimsa'yı daha güçlendirmek için çalışıyoruz" dedi.

Çimsa'nın sürdürülebilir bir gelecek için sorumluluk duyduğunu söyleyen ÖZHATAY, "Çimsa olarak, tüm faaliyetlerimizin odak noktasında 'insan' bulunmaktadır. Bunun için yenilikçi ürünler üretiyoruz. Çünkü gelecek nesillere yakışır binalar ve yaşam alanları yapılmasını istiyoruz. Türkiye'nin dört bir yanında hızla yükselen prestijli projelere iş ortağı olarak katkıda bulunma isteğimiz de anlayışımızın bir parçası. Hedefimiz, yaşam kalitesini artıran ürünler ve iş ortaklarımıza sunacağımız çözüm ve hizmetlerin iyileştirilmesi konusunda çalışmalar yapmaktır" şeklinde konuştu.

ÖZHATAY şöyle devam etti: "Rekabet koşullarının ve müşteri beklentilerinin sürekli değişimi aslında yeni fırsatlar yaratıyor. Biz bu rekabetten ve değişen müşteri beklentilerinden besleniyoruz. Tüm bu gelişmeleri, gelecek nesillerin ihtiyacı olan yaşam alanları ve gerekli altyapının tesisi için değerlendiriyoruz. Her türlü durum ve şartta, tüm zorlukların üstesinden gelmemizi sağlayan esnek bir çalışma modeline sahibiz."

ÇİMSA, ORTA KADEME YÖNETİCİLERİ İÇİN “YÖNETİM YOLU PROGRAMI”NI AÇIKLADI

Çimsa, orta kademe yöneticileri için hazırladığı “Çimsa Yönetim Yolu Programı”nın tanıtım toplantısını, Kasım ayında üst düzey ve orta düzey yöneticilerinin katılımıyla gerçekleştirdi.

Orta kademedeki yöneticilerin davranışsal, yönetsel ve iletişim becerilerini artırmak amacıyla geliştirilen Çimsa Yönetim Yolu, katılımcılar için gelişim yolculuğu olarak tanımlanıyor. 6 Eğitim modülünden oluşan program, çağın en kalıcı yönetim düşünürü Peter F. DRUCKER’ın öğretileri ile hazırlandı. Kişisel ihtiyaçların tespiti için envanter çalışması ile başlayan program, modül eğitimleri ve eğitimlerden sonra uygulanacak bireysel görüşmelerle devam edecek.

Çimsa Yönetim Yolu’nu oluşturan eğitim başlıkları;

- * Ben ve Çimsa’lı Ben
- * Neden Ekibim Beni Lider Kabul Etsin
- * Ekibimi ve İşimi Yönetirken
- * Kendime ve Ekibime Koçluk
- * Fırsatlar Benim Elimde
- * Bir Mentör Olarak Ben

Peter F. Drucker’in “Etkin olmak bir disiplindir ve bütün disiplinler gibi etkin olmak da öğrenilebilir. Etkin yönetici olarak doğulmaz. Etkin yönetici olunur” sözünü ilham alarak hazırlanan program 6 ay sürecek.

AKÇANSA'NIN "BİYOÇEŞİTLİLİK PROJE YARIŞMASI" NIN KAZANANLARI AÇIKLANDI

Akçansa'nın, üniversite öğrencileri tarafından maden sahalarının biyolojik değerini artırmayı amaçlayan projeler üretilmesi ve öğrencilerin bu yöndeki farkındalıklarının artırılması amacıyla düzenlediği "Biyçeşitlilik Proje Yarışması"nın kazananları belli oldu.

Akçansa'nın ortağı Heidelberg Cement'in faaliyet gösterdiği ülkelerde uzun yıllardır düzenlediği, bu yıl ise Türkiye'de ilk defa gerçekleştirilen Biyçeşitlilik Proje Yarışması'nın sonuçları, 24 Kasım 2014 Pazartesi günü Wyndham Grand İstanbul Levent'te düzenlenen ödül töreninde açıklandı.

Törene, Akçansa Genel Müdürü ve Sendikamız Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet HACIKAMİLOĞLU, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Genel Müdür Yardımcısı Ali Rıza TANAS, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Hamdi YILDIRIM ve UNDP Türkiye Portföy Müdürü Dr. Katalim ZAIM'in yanı sıra Biyçeşitlilik Proje Yarışması jüri üyeleri, akademisyenler ve finale kalan öğrenciler katıldı.

Üniversitelerin maden ve çevre mühendisliği, peyzaj mimarlığı, biyoloji ve ekoloji bölümlerinde okuyan öğrencilere yönelik düzenlenen 'Biyolojik çeşitliliği artır, doğal hayata değer kat' konulu yarışmaya 8 üniversiteden 15 proje katıldı ve 4 proje finalde yarışmaya hak kazandı.

Birincilik ödülü 5.000 Euro olarak belirlendi

Yarışmaya sunulan projeler; Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Levent TURAN, UNDP Türkiye İklim Değişikliği ve Çevre Portföy Müdürü Dr. Katalim ZAIM, REC Türkiye Direktörü Rifat Ünal SAYMAN, Türkiye Madenciler Birliği Başkanı İsmet KASAPÖĞLU, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Hamdi YILDIRIM, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Genel Müdür Yardımcısı Ali Rıza TANAS ve Sabancı Holding Çimento Grup Başkanı Hakan GÜRDAL tarafından değerlendirildi.

Üniversite öğrencilerinin yenilikçi ve yaratıcı fikirlerle katılım gösterdiği Biyçeşitlilik Proje Yarışması'nın birincisi, «Doğal Yaşam Kampüsü» isimli projeleriyle Ege Üniversitesi'nden Cemal Onur ALPAY ve Hülya KARADOĞAN oldu. Öğrenciler, birincilik ödülü olan 5.000 Euro'luk çeki Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Hamdi YILDIRIM'ın elinden aldı.

İkinciliği Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Habib GÜÇLÜ, Mustafa TOKOĞLU ve Onur Vardar BOZALAN, "Maden Sahasında Biyoçeşitlilik Odaklı Rehabilitasyon Planı" isimli projeleriyle kazanırken, Sabancı Üniversitesi'nden Serra ÖREY, "Doğa için Harekete Geç ve Öğren" isimli projesiyle üçüncü olarak yarışmayı tamamladı. Mansiyon ödülünü ise Hacettepe Üniversitesi'nden Sevda CENGİZ, "Modern Truva" projesiyle aldı.

İkincilik ödülünü kazanan öğrenciler, 3.000 Euro değerindeki çeki Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Genel Müdür Yardımcısı Ali Rıza TANAS'ın elinden alırken, 1.500 Euro değerindeki üçüncülük ödülünü Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Türkiye Madencilik Meclisi Başkanı İsmet KASAPOĞLU takdim etti. Mansiyon ödülü ise; Akçansa Genel Müdürü Mehmet HACIKAMİLOĞLU tarafından verildi.

Biyoçeşitlilik Proje Yarışması'na kabul edilen tüm projeler, aynı anda hem ulusal hem de uluslararası ödüller için yarıştı. Uluslararası alanda başarı elde eden yarışmacılar 10.000 Euro değerinde para ödülü kazanacak. Uluslararası yarışmanın büyük ödülü 30.000 Euro tutarındaki büyük ödülün kazananı ise Aralık ayında Çek Cumhuriyeti'nin başkenti Prag'da yapılacak törende açıklanacak.

Biyoçeşitlilik yönetimi 2020 sürdürülebilirlik hedefleri arasında

Akçansa Genel Müdürü Mehmet HACIKAMİLOĞLU, ödül töreninde yaptığı konuşmada, gençlerin fikirlerini ve yaratıcılıklarını desteklemeyi görev kabul ettiklerini belirterek, yarışmanın sürdürülebilir bir dünyaya katkı sağlayacağına inandığını söyledi. Biyoçeşitliliğin korunması için bugün atılan adımların, hem insanlığın hem de sektörün geleceğini ilgilendirdiğini söyleyen HACIKAMİLOĞLU, "Bu bilinçle çalışan Akçansa, biyoçeşitlilik yönetimini sürdürülebilirlik stratejisi kapsamında öncelikli 6 konudan biri olarak belirleyerek, 2020 sürdürülebilirlik hedefleri arasına almıştır. Bu kapsamda, doğaya yeniden kazandırma projeleri hazırlayarak yetkili mercilerin onayını almayı ve üretimin bittiği maden sahalarını rehabilite etmeyi hedefliyoruz" şeklinde konuşmasını tamamladı.

NUH ÇİMENTO ENERJİ OSCARLARINDA BÜYÜK ÖDÜLÜN SAHİBİ OLDU

Uluslararası Enerji ve Çevre Fuarı ve Konferansı (ICCI) 2014 Enerji Oscar Ödülleri kapsamında enerji santralleri ve verimlilik projeleri kategorilerinde yapılan başvuruların en iyileri onurlandırıldı. Nuh Çimento ise "Atık Isı" dalında büyük ödüle layık görüldü.

ICCI Enerji Oscar Ödülleri için İstanbul JW Marriott Hotel'de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner YILDIZ'ın da katıldığı tören düzenlendi. Başvurular, sektörün saygın isimlerinin katılımı ile oluşturulan jüri tarafından değerlendirildi. Başvuruda bulunan santraller ve projeler önceden belirlenen ölçülebilir kriterlere göre yapılan puanlama sistemi ile ele alınarak, her kategoride en yüksek puanı alan santral ve proje belirlendi.

"Atık Isı" dalında büyük ödülü kazanan proje, Nuh Çimento'nun Atık Isıdan Elektrik Üretim Tesisi/Hereke Projesi oldu. Ödülü Nuh Çimento adına alan Genel Müdür Mehmet Hayrettin ŞENER, ödüle layık görülmeyle dolaylı duyduğu mutluluğu paylaştı. Geçen yıl da Çamur Kurutma Tesisi ile "Biyokütle ve

Atık" kategorisinde ödül alan Nuh Çimento, "Verimlilik ve Başarıda Tam Yol İleri" vizyonunu da bu ödüllerle taçlandırmış oldu.

2014 Enerji Oscar Ödülleri kapsamında Nuh Çimento'nun büyük ödül sahibi olduğu "Atık Isı" dalı yanında, yenilenebilir enerji santralleri kategorisi "Rüzgar", "Hidroelektrik" ve "Jeotermal" dalları, termik enerji santralleri kategorisi "Doğalgaz" ve "Kömür" dalları ve "Verimlilik" kategorisi ile "Biyokütle ve Atık" ve "Güneş" dallarında ödüller verildi.

LİMAK ERGANİ ÇİMENTO'DAN ÇEVRE ATAĞI

Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında ülke ekonomisine katkı sağlamak amacı ile Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde kurulan Limak Ergani Çimento Fabrikası'nın 2006 yılında Limak bünyesine geçmesiyle birlikte teknolojik, çevresel ve sosyal içerikli birçok yatırım yapılarak bugünkü modern görünümüne kavuşturuldu.

Bu kapsamda yapılan kapasite yatırımları ile klinker üretimi yılda 793 bin 500 tona, çimento üretimi ise 1 milyon 401 bin 600 tona çıkarıldı. Yapılan yatırımlar yanında, TS EN ISO 14001 "Çevre Yönetim Sistemi" ve OHSAS 18001 "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi" ile ilgili çalışmalar tamamlanarak Entegre Yönetim Sistemi'ne geçildi.

Şirket çevrenin korunması kapsamında faaliyetlerine 2014 yılı içerisinde hız verdi. Bu kapsamda, fabrika sahasına muhtelif türlerde 500 adet fidan dikerek böylece 2006 yılından bugüne kadar dikili ağaç sayısının 18 bin 342'ye ulaşmasını sağladı. 2015 yılında da ağaçlandırma faaliyetlerinin artırılarak sürdürülmesi planlanıyor. Fabrikada tozsuzlaştırmayı sağlamak için Stokhole filtre, Klinker tartımı için ise Çelik silo yapıldı. Stokhol arka yolunun 6.620 m²'lik kısmına beton yapılarak, yoldan dolayı yayılan toz önleildi.

Öte yandan şirket, gerek beyaz ve mavi yaka kadrolu personeline gerekse alt işveren çalışanlarına yönelik eğitim faaliyetlerini 2014 yılında teknik ve idari konularla birlikte özellikle iş güvenliği, çevre ve enerji verimliliği alanlarında sürdürdü.

Üyemiz Göltaş Göller Bölgesi Çimento San. ve Tic. A.Ş.
Yönetim Kurulu Başkanı ve Murahhas Azası Şevket DEMİREL'in kardeşi,
Yönetim Kurulu Üyeleri Nihan DEMİREL ATASAGUN ve
Neslihan DEMİREL'in Amcası

Hacı Ali DEMİREL

17 Aralık 2014 Çarşamba günü vefat etmiştir.
Merhumun cenazesi, 20 Aralık 2014 Cumartesi günü
İsparta/İslamköy Şehriban Hatun Camii'nde kılınan ikinci namazına müteakip
İslamköy Mezarlığı'ndaki aile kabristanında defnedilmiştir.

Merhuma Allah'tan rahmet, kederli ailesi ve tüm sevenlerine başsağlığı dileriz.

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası

Sanayi İstihdam Endeksi

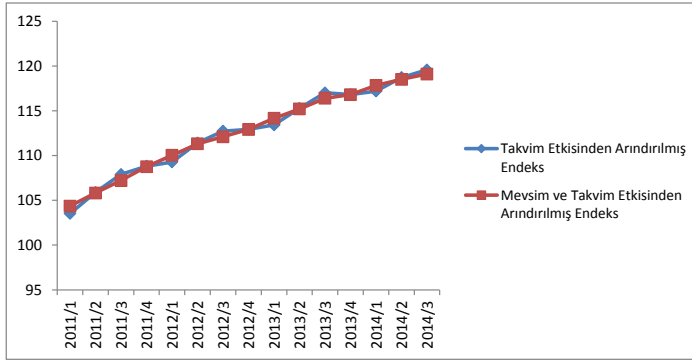
2014 Yılı III. Çeyrek

Sanayide istihdam %0,5 arttı

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi istihdam endeksi 2014 yılı III. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0,5 arttı. Takvim etkisinden arındırılmış sanayi istihdam endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %2,2 arttı.

Sanayi istihdam endeksi (2010=100), III.Çeyrek 2014

Grafik 1

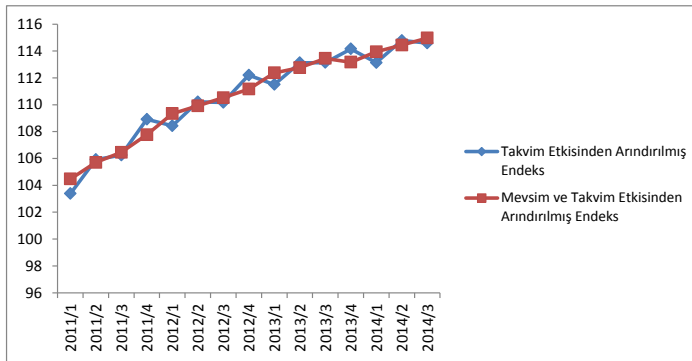

Sanayide çalışılan saat %0,5 arttı

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayide çalışılan saat endeksi 2014 yılı III. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0,5 arttı. Takvim etkisinden arındırılmış sanayide çalışılan saat endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %1,3 arttı.

Sanayide çalışılan saat endeksi (2010=100), III.Çeyrek 2014

Grafik 2

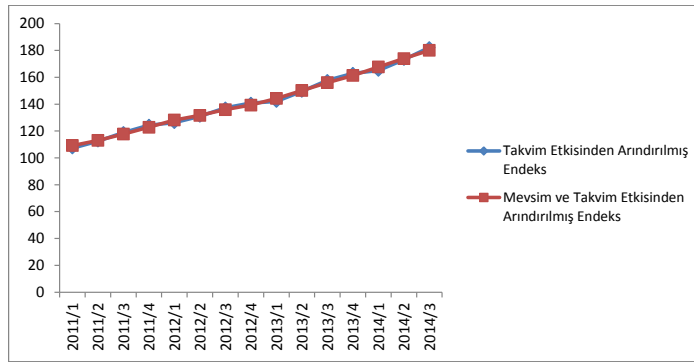

Sanayide brüt ücret - maaş %3,6 arttı

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayide brüt ücret – maaş endeksi 2014 yılı III. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %3,6 arttı. Takvim etkisinden arındırılmış sanayide brüt ücret – maaş endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %15,5 arttı.

Sanayide brüt ücret-maaş endeksi (2010=100), III.Çeyrek 2014

Grafik 3

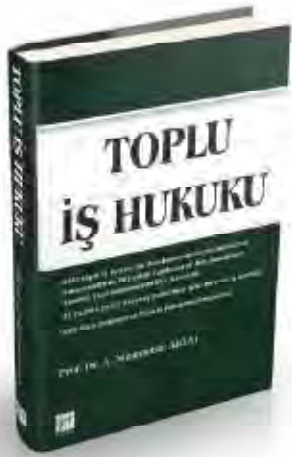

Sanayi işgücü girdi endeksleri ve değişim oranları (2010=100), III. Çeyrek 2014

Gösterge	Arındırılmamış Endeks	Takvim etkisinden arındırılmış		Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış	
		Endeks	Yıllık değişim (%)	Endeks	Çeyreklik değişim (%)
İstihdam	119,6	119,6	2,2	119,1	0,5
Çalışılan saat	114,1	114,6	1,3	115,0	0,5
Brüt ücret-maaş	182,5	182,2	15,5	180,1	3,6

AÇIKLAMALAR

(1) Sanayi istihdam endeksinde "takvim etkisi" gözlenmemiştir. Bu nedenle "takvim etkisinden arındırılmış" seriler yerine "arındırılmamış" seriler kullanılmıştır.

TOPLU İŞ HUKUKU PROF. DR. NİZAMETTİN AKTAY

Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nizamettin AKTAY'ın, "Toplu İş Hukuku" isimli eseri yayımlandı.

İki yılı aşkın bir süre önce yürürlüğe giren 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'ndaki; Anayasa Mahkemesi Kararları ve 6552 sayılı Kanun ile ortaya çıkan en güncel değişiklikleri de ihtiva eden kitap, iki ana bölümden oluşmakta. Birinci bölümde Sendikalar Hukuku ele alınarak detaylı bir şekilde incelenmiş; ikinci bölümde ise Toplu İş Hukuku'na ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

6356 sayılı Kanun üzerinde hem yasal olarak yapılmış düzenlemeleri içeren, hem de Anayasa Mahkemesinin iptal kararları sonrası değişiklikleri içeren eser; akademisyenler, avukatlar, sendikacılar ve öğrenciler için son derece bilgilendirici niteliktedir.

SAĞLIKLI YAŞAM REHBERİ

12 Eylül 2013 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Hacettepe Üniversitesi arasında "Sağlıklı Yaşama Davet Projesi İşbirliği Protokolü" imzalandı ve proje çalışmalarına başlandı.

Söz konusu proje kapsamında Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü'nün koordinasyonunda Hacettepe Üniversitesi Spor Fakültesi'nin destekleriyle, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonunda yayımlandı.

Sağlıklı yaşam ilkelerinin ve uygulamalarının yer aldığı Rehberle, büro hizmetlerinin yoğun olduğu kamu sektöründe örnek bir model oluşturarak, benzer uygulamalar için yol gösterici olması hedeflenmiştir.

ÇİMENTO İŞVEREN MAKALE YAYIN KOŞULLARI

1. Çimento İşveren Dergisi, hakemli bir dergi olup iki ayda bir yayınlanmaktadır. Makaleler **Türkçe ya da Türkçe ve İngilizce dillerinde gönderilebilir.**
2. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makaleler, daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış ve yayınlanmak üzere **başka bir yayına sunulmamış olmalıdır.** Çimento İşveren Dergisi'ne sunulan ve/veya hakemlik sürecine alınan makalelerin, başka bir mecraya yollanmış olması ve daha önce tıpkı veya benzerinin yayınlanmış olmasının tespiti halinde **süreç iptal edilir.**
3. Makaleler dergi editörünün (ozguracar@ceis.org.tr) ya da Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası'nın (ceis@ceis.org.tr) adresine gönderilmelidir.
4. Çimento İşveren Dergisi'ne sunulan makaleler öncelikle şekil ve içerik yönünden ön inceleme tabi tutulmaktadır. Şekil ve içerik olarak uygun bulunan makaleler, bilimsel inceleme için en az iki hakeme sunulmaktadır. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makaleler için hakemlik sürecine alınacağı **garantisi verilmaz.**
5. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makalelerin hakemlik sürecine girip girmeyeceği 4-5 hafta içinde **sonuçlandırılır.**
6. Makalelerin değerlendirme süresi için **tarih verilmaz.**
7. Hakemlerden gelen değerlendirmeler doğrultusunda, makalenin yayınlanmasına, değerlendirme çerçevesinde yazardan düzeltme, ek bilgi ve kısaltma istenmesine veya yayınlanmamasına karar verilmekte ve bu karar yazara bildirilmektedir.
8. Hakemlerden birinin makaleyle ilgili olarak olumsuz görüş bildirmesi durumunda diğer hakemin/hakemlerin görüşüne bakılmaksızın makale yayınlanmaz. Hakem raporunda düzeltme istenmesi durumunda yazar tarafından sadece belirtilen düzeltmeler çerçevesinde değişiklikler yapılabilecektir.
9. Gönderilen makaleler 1,5 satır aralıklı, tablo ve şekillerle birlikte en çok 25 A4 sayfası boyutunda olmalıdır. Yazı 12 puntoda Times New Roman ve Türkçe font kullanılarak hazırlanmalıdır. Şekil şartlarına veya dergi içeriğine uymayan yazılar ön inceleme sonrasında Çimento İşveren Dergisi'nce hakemlere gönderilmeden **yazara iade edilir.**
10. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makalelerin şekil, grafik ve tablolarının, derginin belirttiği formata uygun olması gerekmektedir. Konu hakkında ek bilgi içeren dipnotlar, grafikler ve tablolar olabildiğince atıf yapılan sayfada veya hemen devamında yer almalıdır. Grafik ve tab-

loların altındaki notlar bu materyalleri ana metne bakmaksızın anlaşılabilir hale getirme amacını taşımamalıdır. Tablo ve grafiklerin A4 kağıt boyutunu aşmayacak şekilde düzenlenmiş olmaları gerekmektedir. Tablo ve grafiklerin okunaklı olması şart olup, okunmayan tablo ve grafikler olması durumunda makale **yazara iade edilir.**

11. Gönderilen bütün makalelerin başında, Türkçe başlık, Türkçe özet, İngilizce başlık ve İngilizce özet yer almalıdır. Özet kısımları 100-150 kelimeyi aşmamalıdır. Özetlerde; amaç, yöntem, bulgular ve sonuç bilgilerinin yer almasına özen gösterilmelidir. Özet kısımlarının altında anahtar kelimeler (keywords) İngilizce ve Türkçe olarak yazılmalıdır. Özetlerde kısaltma kullanılmamalıdır.
12. Makaleler ile birlikte yazarın özgeçmiş, yazara ait bir adet vesikalık fotoğraf ve yazarın detaylı iletişim bilgileri de ek dosya olarak gönderilmelidir.
13. Tüm makaleler; Amerikan Psikologlar Birliği (American Psychological Association, APA) tarafından yayınlanan "The Publication Manual of the American Psychological Association (6th edition), 2010" isimli kaynakta belirtilen yazım ilkelerine uygun olarak yazılmalıdır. Bu kaynak genelde üniversite kütüphanelerinde ve internete kolaylıkla bulunabilen bir materyaldir ve yazım kuralları ile ilgili çok sayıda örnek içermektedir.
14. APA yazım stiline kaynakçada ve metin içi referanslama ile ilgili olarak aşağıda çeşitli örnekler yer verilmiştir:

KAYNAKÇA

- **Kitap:** Yazar Soyadı, A. A. (Yayın yılı). *Kitabın adı*. Yer: Yayınevi.
- **Derleme kitap:** Hazırlayanın Soyadı, A. A.. (haz.). (Yayın yılı). *Kitabın adı*. Yer: Yayınevi.
- **Kitapta makale:** Yazar Soyadı, A. A., ve Yazar Soyadı, B. B. (Yayın yılı). Makalenin adı. A. Editör ve B. Editör (haz.), *Kitap adı* (makalenin sayfa aralığı). Yer: Yayınevi.
- **Dergi makalesi:** Soyadı, A. A. (Yayın yılı). Makale adı. *Çimento İşveren, cilt(sayı)*, makalenin sayfa aralığı.

METİN İÇİ REFERANSLAMA

- **Yazarların soyadı ve yayım tarihi (ve gerekliyse sayfa bilgisi) kullanılmalıdır. Örneğin:**
Uzun (2002)...; Küçük (2002, s. 182)...; Öztok (2001, ss. 182-186)...
Öztürk ve Göçekli'ye (2004) göre...; Girgin'e (2007) göre...

Öztürk ve Göçekli (2004)...; Öztürk, Göçekli ve Girgin (2004)... gibi.

- **APA atıf formatına uygun olarak, atıfta bulunulan kaynağın yazar sayısı 3 ile 5 arasında ise, kaynağa metin içinde ilk geçtiği yerde yukarıdaki gibi atıfta bulunulur: Örneğin:**

Öztok, Uzun, Göçekli, Girgin ve Küçük (1992, ss. 154-198).

- **Aynı kaynağa daha sonra yapılan atıflarda ilk yazarın ismi ile birlikte «v.d.» ifadesi kullanılır. Örneğin:**

Öztok v.d. (2005, ss. 154-198).

- **Yazar sayısı 6 veya daha fazla ise atıf, metin içinde ilk geçtiği yerde ve sonrasında ilk yazarın ismi ile birlikte "v.d." ifadesi ile kullanılır. Örneğin:**

Öztok v.d. (2005, ss. 154-198).

- **Cümle sonunda birden fazla esere atıfta bulunuluyorsa bu kaynaklar parantez içinde alfabetik sıra ile verilmelidir. Örneğin:**

(Hepkaner, Gençler ve Yılmaz, 2007; Kıranbay, 2000; Öztok v.d., 1996; Vardar, 2004).

- **Kaynaktan aynen alıntı yapıldıysa, kaynağa atıfta bulunurken sayfa numarası mutlaka verilmelidir. Türkçe metinde kaynaklara atıfta bulunurken sayfa bilgisi için "s." veya "ss." kullanılmalıdır. Örneğin:**

Öztürk (2002, s. 182)...; Göçekli (2001, ss. 182-183).

Yukarıdaki açıklamalar, APA yazım stiline referanslama konusunda kısıtlı sayıda örneklerden oluşturulmuştur. Daha fazla bilgi için 13. maddede bahsi geçen kaynak kullanılmalı ve APA yazım stili titizlikle uygulanmalıdır.

15. Makalelerde dile getirilen **düşüncelerden yazarları sorumludur.**
16. Makalelerde Türk Dil Kurumu'nun (TDK) yazım kılavuzu ve yazım kuralları örnek alınmalıdır. Detaylı bilgi için TDK'nın web sayfasına bakınız: www.tdk.gov.tr. Yabancı sözcükler yerine olabildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır. Türkçe'de alışılmamış sözcükler kullanılırken ilk geçtiği yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde verilmelidir.
17. Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan yazıların yazılı ve elektronik ortamda **tüm yayın hakları Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası'na aittir.**
18. Makale sunum ve değerlendirme süreçlerine ilişkin tüm iletişim **e-mail sistemi** ile gerçekleştirilir. Telefonla **bilgi verilmaz.**

ÇİMENTO İŞVEREN ARTICLE PUBLICATION TERMS

1. Çimento İşveren is a refereed, bimonthly journal, accepting articles written in Turkish or Turkish and English.
2. The articles submitted to Çimento İşveren Journal **cannot be previously published** elsewhere and cannot be submitted to some other publication. **The process is cancelled** if any act of having an identical or similar article previously published or submitting the article to some other publication after it is submitted to Çimento İşveren Journal and/or while it is undergoing the referee procedure, is detected.
3. The articles shall be sent to the e-mail address of either the journal editor (ozguracar@ceis.org.tr) or Cement Industry Employers' Association (genel@ceis.org.tr).
4. The articles submitted to Çimento İşveren Journal are primarily subjected to a pre-emptive examination of format and content. Those which are found appropriate are submitted to two referees in the least for scientific examination. The articles submitted to Çimento İşveren Journal **are not guaranteed** to be included in the referee procedure.
5. The pre-emptive examination for articles submitted to Çimento İşveren Journal, determining if the article will be included in the referee procedure, is concluded within 4-5 weeks.
6. Deadlines concerning the evaluation period of the articles shall not be established.
7. Publishing the article, asking the author of any rectification, additional information or shortening, or not publishing the article is decided in accordance with the evaluation received from the referees and the author is notified of this decision in writing.
8. In the event of having received negative opinion from one of the referees, the article shall not be published regardless of the opinion of other referee/s. In the event of any rectification request arising from the referee evaluation, the author shall only be allowed to make the changes which are in line with the specified readjustments.
9. Submitted articles must be 1.5 spaced, 25 A4 pages at most, including tables and graphics. The script must be Times New Roman with a font size of 12 and the font must include Turkish characters. Çimento İşveren Journal shall **return the articles** which do not fit the format requirements and journal content, to their authors after the pre-emptive examination, without submitting to referees.
10. The figures, graphics and tables of the articles submitted to Çimento İşveren Journal must comply with the designated format of the jour-

nal. Footnotes including additional information on the subject, graphics and tables should be on the same page with the reference or immediately following it. Notes written under graphics and tables should make it possible to understand their content without having to peruse the main text. The tables and graphics cannot exceed A4 paper size. It is compulsory for the graphics and tables to be legible. In case of unreadable tables and graphics, the article **shall be returned to the author.**

11. All submitted articles must include, at the outset, a Turkish title, Turkish summary, an English title and English summary. The summary parts shall not exceed 100-150 words. The summaries must include information regarding the purpose, method, findings and conclusion of the study. Under the summary parts, keywords must be written in English and Turkish. Abbreviations shall not be used in summary parts.
12. Author's brief autobiography, photograph and detailed contact information shall be submitted as a supplementary file attached to the article.
13. All articles must be arranged in line with the writing norms specified in "The Publication Manual of the American Psychological Association (6th edition), 2010" published by the American Psychological Association (APA). The guidelines may be readily found online and in university libraries, and contains a wide range of examples.
14. A variety of examples concerning reference list and in-text citations in APA writing norms are included below:

REFERENCE LIST

- **Book:** Author Surname, A. A. (Year of publication). *Title of book*. Location: Publisher.
- **Edited Book:** Author Surname, A. A. (Eds.) (Year of publication). *Title of book*. Location: Publisher.
- **Chapter in a Book:** Author Surname, A. A., & Author, B. B. (Year of publication). Title of chapter. In A. Editor & B. Editor (Eds.), *Title of book* (pages of chapter). Location: Publisher.
- **Article in Journal:** Author Surname, A. A. (Year of publication). Title of article. *Title of Periodical, volume number(issue number)*, pages.

IN-TEXT CITATIONS

- **Authors' surnames and year of publication (and page numbers if necessary) must be used.**

Cullen (2002)...; Yergin (2002, p. 182)...; Swan (2001, pp. 182-186)...

According to Adams and Carroll (2004)...; Austen (2007) claims...

Adams and Carroll (2004)...; Adams, Carroll and Austen (2004)... etc.

- **In line with APA citation format, if the reference material's author number is between 3 to 5, the first-text citation is made according to the examples above.**

Swan, Cullen, Carroll, Austen and Yergin (1992, pp. 154-198).

- **All subsequent in-text citations to the same reference material are made using the first author's name followed by et.al.**

Swan et.al. (2005, pp. 154-198).

- **If the number of authors is more than 6, the initial and subsequent in-text citations are made using the first author's name and et.al**

Swan et.al. (2005, pp. 154-198).

- **If more than one reference material are to be cited at the end of a sentence, all material is listed in alphabetical order in parenthesis.**

(Lucas, 2004; Kinsella, 2000; Salinger, Asimov and Stevens, 2007; Swan et.al., 1996).

- **If a direct quotation is used, page number must be provided in the in-text citation. The abbreviations of p. or pp. should be used.**

Adams (2002, p. 182)...; Carroll (2001, pp. 182-183).

The exemplary explanations above are composed of a limited number of samples in APA Reference Format. For more information, the guidelines mentioned in Article 13 must be used and the writing norms must be meticulously applied.

15. **Authors hold the sole responsibility for ideas** stated in the articles.
16. All rights of publishing via written or electronic media regarding the articles published or accepted for publication in the journal belongs to Cement Industry Employers' Association.
17. All communication regarding article submission and evaluation procedures shall be carried out via e-mail. No information will be provided by telephone.

Sizin Yedeğiniz Var mı?

Tozlu Ortamlarda Güvenli Çalışma

Çalışacağınız alanın toz ölçüm sonuçlarına uygun toz maskesi, gözlük ve gerektiğinde tulum giymek zorunludur.

Tozun yoğun olduğu alanlarda işyeri havası nemli bulundurulmalı, toz kaynakları üzerine su sisi veya spreyi uygulanarak tozun etrafa yayılması önlenmelidir. Ayrıca çalışma alanları genel ve lokal olarak havalandırılmalıdır.

Kapalı alanlarda işe başlamadan önce ortamda bulunan toz ile ilgili bilgi alınmalıdır. Parlayıcı ve patlayıcı toz ortamda bulunuyorsa, işe başlamadan önce İSG kurallarına uygun önlemler alınmalıdır.

Temizlik zemin ıslatılarak yapılmalı, mümkün olmadığı durumlarda gerekli KKD kullanılmalı, ancak temizlikte basınçlı hava kesinlikle kullanılmamalıdır.

Tozlu ortamlarda yemek yenilmemeli, tozlu ortamda çalıştıktan sonra vücut tozdan mutlaka arındırılmalıdır.

Çimento Ailesinin her bir üyesi kıymetlidir.

Lütfen iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyalım.

ÇİMENTO ENDÜSTRİSİ İŞVERENLERİ SENDİKASI olarak amacımız;
“ Üyelerimizin çalışma ilişkilerinde ortak ekonomik ve sosyal haklarını
korumak, karşılıklı yardımlaşmalarını sağlamak ve çalışma barışını devam ettirmektir.”

Sendika Merkezi Köybaşı Cad. No:40 34464 Yeniköy, İSTANBUL
T444 2347(CEIS) +90(212)299 9222 F+90(212)299 1151 C+90(532)318 1122
Ankara İrtibat Bürosu Tepe Prime A Blok Kat:18 Eskişehir Devlet Yolu (Dumlupınar Bulvarı) 9. km. No:266, 06800, ANKARA
T+90(312)447 2025 F+90(312)447 8517
<http://www.ceis.org.tr/dergi>

